

Kanton Sarajevo
Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo

Informacija o razvoju Kantona Sarajevo u 2015. godini

Direktor:
Hamdija Efendić, dipl.ing.građ.

Sarajevo, decembar 2016. godine

ZAVOD ZA PLANIRANJE RAZVOJA KANTONA SARAJEVO
www.zpr.ks.gov.ba

DIREKTOR

Hamdija Efendić, dipl.ing.građ.

KOORDINACIJA I OBRADA

Sektor za planiranje društveno-ekonomskog razvoja

RADNI TIM

Mr.sc. Maida Fetahagić

Gordana Memišević, dipl.ecc.

Emina Kašmo, dipl.ecc.

Ermina Ćatić, dipl.ecc.

Ilda Tanjo, MA ekologije

Fikret Jakupović, dipl.ing.šum.

Amsal Sobo, dipl.ecc.

Ajla Husić, dipl.ecc.

Nihada Smajić, ecc.

Edin Trgo, IT

Sadržaj

Uvodne napomene

1.	Kanton Sarajevo u Federaciji BiH	6
2.	Demografske karakteristike	9
2.1.	Stanovništvo i gustina naseljenosti	9
2.2.	Starosna struktura stanovništva	12
2.3.	Vitalne karakteristike stanovništva	13
3.	Ekonomski razvoj	14
3.1.	Makroekonomske karakteristike	14
3.1.1.	Bruto društveni proizvod	14
3.1.2.	Tržište rada	16
3.1.2.1.	Radna snaga	16
3.1.2.2.	Zaposlenost	17
3.1.2.3.	Nezaposlenost	20
3.1.2.4.	Plaće	22
3.1.3.	Vanjskotrgovinska razmjena	22
3.1.4.	Investicije	24
3.2.	Registrovani poslovni subjekti	27
3.3.	Rezultati poslovanja poslovnih subjekata (preduzeća)	28
3.3.1.	Mala, srednja i velika preduzeća	35
3.3.2.	Analiza izvrsnosti granske privrede Kantona Sarajevo	36
3.3.3.	Analiza po djelatnostima	38
3.3.3.1.	Industrija	38
3.3.3.2.	Prerađivačka industrija	40
3.3.3.3.	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	42
3.3.3.4.	Građevinarstvo	42
3.3.3.5.	Trgovina	43
3.3.3.6.	Prijevoz	44
3.3.3.7.	Turizam i ugostiteljstvo	45
3.3.3.8.	IKT sektor	48
3.3.3.9.	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	50
3.3.3.10.	Poljoprivreda i šumarstvo	50
3.4.	Komunalna privreda	52
3.4.1.	Poslovanje kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća	52
4.	Društveni razvoj	55
4.1.	Obrazovanje	55
4.2.	Socijalna zaštita	58
4.2.1.	Boračka zaštita	62
4.2.2.	Socijalno uključivanje	63
4.3.	Zdravstvo	66
4.4.	Kultura	72
4.5.	Sport	73
4.6.	Civilna zaštita	75
4.7.	Sigurnost građana	77
5.	Javna infrastruktura	78
5.1.	Saobraćajna infrastruktura	78
5.2.	Vodosnabdijevanje	80
5.3.	Energetska infrastruktura	82

6.	Zaštita okoliša	86
6.1.	Zaštita zraka	86
6.2.	Vode	91
6.3.	Otpad	94
6.4.	Prirodno naslijeđe	95
7.	Analiza budžeta i javne administracije	96
7.1.	Analiza javnih prihoda i rashoda	96
7.2.	Program javnih investicija	97
	Zaključak	99
	Tendencije u 2016.	110
	Pregled tabela	113
	Pregled grafova	115
	Pregled slika	115

Klasifikacija djelatnosti (KD 2010)

- A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
- B Vađenje ruda i kamena
- C Prerađivačka industrija
- D Prizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnost sanacije okoliša
- F Građevinarstvo
- G Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
- H Prevoz i skladištenje
- I Djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
- J Informacije i komunikacije
- K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- L Poslovanje nekretninama
- M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
- N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje
- P Obrazovanje
- Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
- R Umjetnost, zabava i rekreacija
- S Ostale uslužne djelatnosti
- T Djelatnost domaćinstava kao poslodavaca; djelatnost domaćinstava koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe
- U Djelatnost vanteritorijalnih organizacija i tijela

Uvodne napomene

Informacija o razvoju Kantona Sarajevo pripremljena je prema Programu rada Zavoda za planiranje razvoja KS za 2016. godinu.

Osnovni cilj je da prezentira cjelovit pregled situacije i napretka KS u 2015. godini i ukaže na ključne tendencije u 2016. godini. Informacija treba da posluži Vladi KS kao putokaz u procesima u narednom periodu.

Informacija je sveobuhvatna, analizira ekonomski, društveni, infrastrukturni i okolišni aspekt razvoja. To je svojevrsna situaciona analiza koja se naslanja na Strategiju razvoja KS i time obezbjeđuje kontinuitet u analizi i izvještavanju sveukupnog razvoja.

Informacija se zasniva na relevantnim statističkim podacima publikovanim od strane Federalnog zavoda za statistiku, Zavoda za informatiku i statistiku KS, JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo, kao i Izvještajima o radu ministarstava Kantona Sarajevo i Zavoda zdravstvenog osiguranja KS.

U informaciji su korišteni podaci o procjeni broja stanovnika prema popisu od 2013. i procjenama za 2014., 2015. i 2016. godinu dobivenih od Federalnog zavoda za statistiku. Svi podaci vezani za stanovništvo kao i izvedeni pokazatelji per capita uzimali su u računicu podatke na temelju popisa.

Procjena bruto domaćeg proizvoda za KS je takođe urađena od strane Federalnog zavoda za statistiku na poseban zahtjev Zavoda za planiranje razvoja KS.

Podaci o poslovanju urađeni su na osnovu podataka Finansijsko informatičke agencije (FIA-e).

Poseban doprinos pripremi Izvještaja o razvoju dali su članovi Kantonalnog odbora razvoj za implementaciju Strategije razvoja KS do 2020.

Informacija o razvoju KS sastoji se od nekoliko poglavlja.

U provom dijelu pozicionira se KS u Federaciji BiH.

Drugo poglavlje obuhvata osnovne demografske karakteristike KS.

Ekonomske karakteristike su treće poglavlje, koje analizira makroekonomske karakteristike, poslovne subjekte i komunalnu privredu.

Društveni razvoj je četvrto poglavlje sa osnovnim karakteristikama obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, kulture, sporta, civilne zaštite i sigurnosti građana.

Peto poglavlje je javna infrastruktura koja nalizira saobraćajnu infrastrukturu, komunikacije i veze, vodosnabdijevanje i energetska infrastrukturu.

Zaštita okoliša je šesto poglavlje sa analizom zraka, vode, zemljišta, buke i otpada.

Posebno poglavlje daje kratak osvrt na Budžet KS i Program javnih investicija KS.

Zaključna razmatranja sa daju na kraju sa osnovnim tendencijama u 2016. godini

Na kraju se daje pregled tabela i grafova.

1. Kanton u Federaciji Bosne i Hercegovine

Kanton Sarajevo, površinom od 1.277,3 km² jedan je od manjih kantona na području Federacije BiH, zauzima svega 4,9% teritorije Federacije BiH. Sredinom 2015. godine na području KS živi 416.433 stanovnika, što je oko 19% populacije Federacije BiH.

Sarajevski kanton, sa prosječnom gustom naseljenosti od 326,0 st/km², oko 3,9 puta je iznad prosječne gustine naseljenosti Federacije BiH i njen je najgušće naseljen kanton.

Svi parametri vitalne statistike KS veći su u odnosu na parametre FBiH: stopa nataliteta za 1,9 promila, stopa mortaliteta za 1,0 promil, a stopa prirodnog priraštaja za 0,9 promila od ostvarenih u FBiH.

Krajem 2015. godine u KS bilo je 126.777 zaposleno lice, što je najveća koncentracija (28,1%) radnih mjesta u FBiH. Stepenn zaposlenosti ukupnog stanovništva KS je 30,4% što je za oko 50% veće od ostvarenog stepena u FBiH.

U istom periodu, na području KS bilo je 72.545 nezaposlenih, što je oko 18,6% nezaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine. Stopa registrovane nezaposlenosti u KS iznosi 36,4% i manja je od registrovane u FBiH za oko 10 procentnih poena.

Na području KS u 2015. godini ostvarena je vrijednost BDP u iznosu od 6,3 milijarde KM, što je 33,5% društvenog bruto proizvoda ostvarenog u FBiH. Prosječno ostvareni društveni bruto proizvod po stanovniku je 15.004 KM, i prema ovom pokazatelju razvijenosti, KS je 1,8 puta razvijeniji od prosjeka FBiH.

Na području KS isplaćeno je oko 38,4% investicija u FBiH, a ostvareno 32,9% ukupnih investicija u FBiH.

Ukupno registrirani poslovni subjekti na području KS, njih 32.878, predstavljaju 25% poslovnih subjekata Federacije.

U 2015. godini u KS boravilo je 364.171 turista, što predstavlja 50,4% ukupnog broja turista koji su posjetili FBiH.

U toku 2015. godine u KS ostvaren je uvoz u vrijednosti od oko 3,6 milijardi KM ili 33,5% ukupnog uvoza FBiH. U istom periodu ukupan izvoz roba i usluga sa područja KS ostvaren je u vrijednosti od preko 1,0 milijarde KM, ili 16,4% ukupno ostvarenog izvoza FBiH. Stepenn pokrivenosti uvoza izvozom u KS je 28,1%, i značajno je manji od ostvarenog u FBiH.

Prema svim pokazateljima poslovanja, KS ima dominantno učešće u FBiH. Više od četvrtine poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za privredna društva (preduzeća) sa područja FBiH, nalazi se u KS. Poslovni subjekti KS ostvaruju oko 39% ukupnih prihoda i rashoda ostvarenih u FBiH. Istovremeno, generiraju oko 40% ukupnog gubitka i preko 35,1% neto dobiti ostvarene na nivou FBiH.

Na početku 2015/2016. školske godine, područje KS broji 37.714 učenika osnovnog obrazovanja, što je 19,0% od ukupnog broja učenika osnovnog obrazovanja FBiH. Škole srednjeg obrazovanja pohađa 16.148 učenika, što je učešće od 18,4% u ukupnom broju

srednjoškolskih učenika u FBiH. Na području Kantona Sarajevo upisano je 34.673 studenata, a to je preko 48% od ukupnog broja studenata na području FBiH.

U 2015. u KS ima 1.424 ljekara što je 29,7% od ukupnog broja ljekara u FBiH, 253 stomatologa ili 43,5% od ukupnog broja stomatologa u FBiH.

Prema navedenim pokazateljima, Kanton Sarajevo na području Federacije Bosne i Hercegovine se pokazuje kao značajno područje koncentracije ekonomskih potencijala (stanovništvo, zaposlenost, nezaposlenost), kao i efekata razvijenosti (stepen zaposlenosti, obim vanjsko-trgovinske razmjene). Najveći bruto domaći proizvod po stanovniku u FBiH se ostvaruje u KS. To je najveći obrazovni, zdravstveni i turistički centar u Federaciji BiH.

Tabela 1. Osnovni pokazatelji Kantona Sarajevo i FBiH 2015.

Osnovni pokazatelji	Kanton Sarajevo	Federacija BiH	Odnos KS i FBiH 2015	Odnos KS i FBiH 2014
Površina	1.277,3	26.109,7	4,9	4,9
Gustina naseljenosti st/km ²	326,0	84,7	3,9	3,8
Ukupno stanovništvo (sredinom godine)	416.433	2.210.994	18,8	18,7
<15	71.330	390.413	18,3	18,0
15-65	293.323	1.563.599	18,8	18,6
>65	51.780	256.982	20,1	20,2
Stopa nataliteta (na 1.000 stanovnika)	10,5	8,6	1,2	1,3
Stopa mortaliteta (na 1.000 stanovnika)	10,4	9,4	1,1	1,1
Stopa prirodnog priraštaja (na 1.000 stanovnika)	0,1	-0,8	-0,1	16,0
Broj zaposlenih (XII)	126.777	450.833	28,1	28,1
Stepen zaposlenosti stanovništva (%)	30,4	20,4	1,5	1,5
Broj nezaposlenih	72.545	389.865	18,6	18,2
Stepen nezaposlenosti ukupnog stanovništva (%)	17,4	17,6	98,8	97,3
Stepen nezaposlenosti radnog kotingenta (%)	24,7	24,9	99,2	97,7
Stopa nezaposlenosti (%)	36,4	46,4	78,5	77,6
Radna snaga	199.322	840.698	23,7	23,5
Prosječna neto plaća u KM (XII)	1.032	846	1,2	1,2
Društveni bruto proizvod (u 000 KM)	6.248.265	18.677.169	33,5	34,2
Društveni bruto proizvod po stanovniku – BDP/pc u KM	15.004	8.466	1,8	1,8
Poreski prihodi po stanovniku u KM	251	131	1,9	2,0
Registrirani poslovni subjekti	32.878	131.291	25,0	25,0
Isplaćene investicije (u 000 KM)	1.110.308	2.892.819	38,4	33,4
Ostvarene investicije (u 000 KM)	819.914	2.495.001	32,9	38,5
Indeks fizičkog obima proizvodnje	98,2	108,5	90,5	93,0
Indeks prerađivačke industrije	96,4	111,8	86,2	93,8
Broj turista	364.171	722.863	50,4	50,7
Broj noćenja	692.957	1.438.080	48,2	51,0
Izvoz (000 KM)	1.004.799	6.137.912	16,4	15,9
Uvoz (000 KM)	3.572.723	10.658.812	33,5	35,7
Obim vanjsko-trgovinske razmjene (000 KM)	4.577.522	16.796.724	27,3	28,6
Stepen pokrivenosti uvoza izvozom (%)	28,1	57,6	48,8	44,5
Broj poslovnih subjekata	6.763	21.521	31,4	30,6
Prihodi (u mil. KM)	16.519	42.961,4	38,5	39,8
Rashodi (u mil. KM)	16.086	41.049,2	39,2	41,5
Neto dobit (u mil. KM)	833	2.370,6	35,1	25,8
Gubitak (u mil. KM)	491	1.244,0	39,5	56,8

Broj učenika osnovnih škola (školska 2015/2016.)	37.714	198.120	19,0	18,6
Broj učenika srednjih škola (školska 2015/2016.)	16.148	87.813	18,4	18,6
Broj studenata (školska 2015/2016.)	34.673	72.112	48,1	47,4
Broj ljekara	1.424	4.801	29,7	32,0
Broj stomatologa	253	581	43,5	45,7
Broj penzionera (godišnji prosjek)	86.316	340.848	25,3	25,5

Sumarni prikaz relativnih nivoa razvijenosti kantona u odnosu na prosječnu razvijenost Federacije BiH daće se preko stepena razvijenosti. U tabeli su dati stepeni razvijenosti za kantone i Federacije BiH, na osnovu koji su kantoni i rangirani u odnosu na Federaciju BiH.

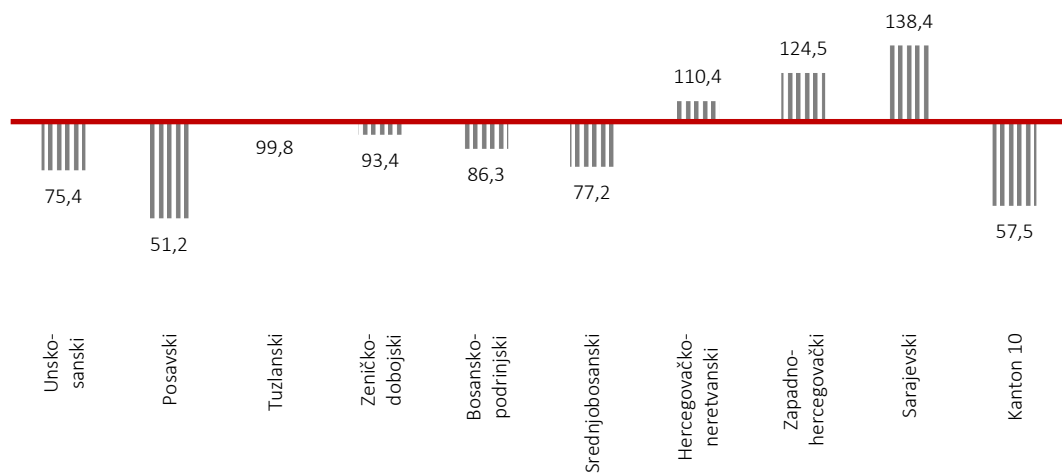
Tabela 2. Rang razvijenosti kantona u odnosu na FBiH 2015.

R. br.	Kantoni	Stepen zaposlenosti u %	Stepen nezaposlenosti u %	Broj učen./osn+sred/ na 1000 stan.	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Indeks odsutnog stanovništva	F BiH=100					Indeks razvijenosti	Rang
							Stepen zaposlenosti	Stepen nezaposlenosti	Broj učenika na 1000 stan.	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Indeks odsutnog stanovništva		
1	Unsko-sanski	11,1	59,4	118	71	-16,7	57,6	128,0	99,0	57,2	91,4	75,4	8
2	Posavski	15,0	48,7	105	67	-39,7	77,9	105,0	87,9	53,4	-58,1	51,2	10
3	Tuzlanski	16,7	53,6	113	81	-4,9	86,7	115,5	94,6	64,8	168,2	99,8	4
4	Zeničko-dobojski	17,9	49,4	123	111	-17,2	92,9	106,5	103,3	89,3	87,8	93,4	5
5	Bosansko-podrinjski	20,3	35,3	91	85	-21,9	105,1	76,1	76,3	68,7	57,3	86,3	6
6	Srednjobosanski	16,5	49,5	133	79	-25,7	106,7	106,7	111,4	63,1	32,6	77,2	7
7	Hercegovačko-neretvanski	21,8	41,5	121	167	-16,5	112,9	89,4	101,8	133,8	92,7	110,4	3
8	Zapadno-hercegovački	21,0	40,0	156	156	-8,6	109,0	86,2	130,6	125,0	143,8	124,5	2
9	Sarajevski	28,3	36,4	116	234	-9,4	146,9	78,4	97,0	187,8	138,6	138,4	1
10	Kanton 10	12,1	49,6	95	82	-33,0	62,9	106,9	80,1	65,9	-14,4	57,5	9
	Federacija BiH	19,3	46,4	119	124	-15,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Izvori: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH U 2015. godini

U 2015. godini iznad prosjeka razvijenosti Federacije BiH su tri kantona: Kanton Sarajevo 38,4% (rang 1), Zapadno-hercegovački kanton 24,5% (rang 2) i Hercegovačko-neretvanski kanton 10,4% (rang 3).

Indeksi razvijenosti kantona u FBiH u 2015. (%)

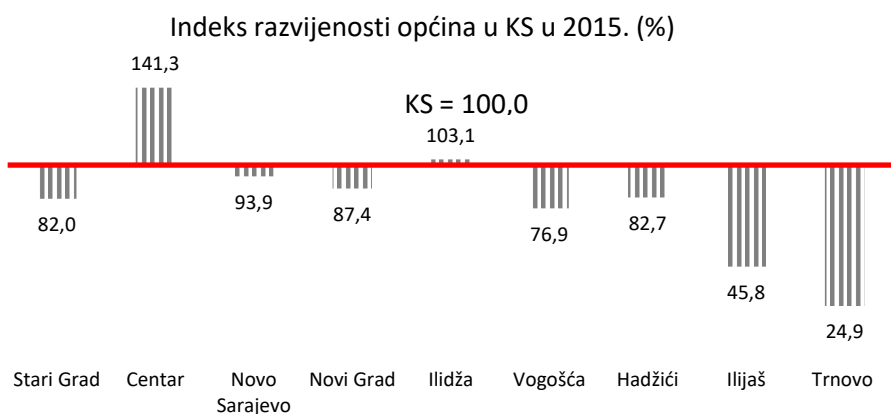
Graf 1.

Analiza općina prema indeksu razvijenosti pozicionira općinu Centar na prvo mjesto, sa vrijednošću indeksa koji je za 41,3% veći od prosječnog indeksa razvijenosti KS.

Tabela 3. Indeks razvijenosti općina u KS u 2015.

R. br.	Općine	Stepen zaposlenosti u %	Stepen nezaposlenosti u %	Broj učen./osn+sred/ na 1000 stan.	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Indeks odsutnog stanovništva	F BiH=100					Indeks razvijenosti	Rang
							Stepen zaposlenosti	Stepen nezaposlenosti	Broj učenika na 1000 stan.	Poreski prihodi po glavi stanovnika	Indeks odsutnog stanovništva		
1	Stari Grad	23,4	40,0	120	242	-16,0	82,7	90,1	103,4	103,4	30,6	82,0	4
2	Centar	58,2	16,7	153	372	-13,6	205,7	154,1	131,9	159,0	55,7	141,3	1
3	Novo Sarajevo	32,0	26,9	109	316	-18,7	113,1	126,1	94,0	135,0	1,6	93,9	2
4	Novi Grad	19,3	45,3	90	202	-19,7	68,2	75,5	77,6	86,3	129,6	87,4	3
5	Ilidža	26,5	41,4	125	172	4,3	93,6	86,3	107,8	73,5	154,2	103,1	7
6	Vogošća	16,6	55,5	120	162	8,9	58,7	47,5	103,4	69,2	105,5	76,9	8
7	Hadžići	17,3	58,9	129	117	-4,4	61,1	38,2	111,2	50,0	153,1	82,7	10
8	Ilijaš	16,4	62,1	128	93	-19,7	58,0	29,4	110,3	39,7	-8,3	45,8	6
9	Trnovo	12,3	61,4	28	104	-20,7	43,5	31,3	24,1	44,4	-18,9	24,9	9
10	KS	28,3	36,4	116	234	-9,4	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH U 2015. godini, prilagođeno za KS Zavod za planiranje razvoja KS

Graf 2.

2. Demografske karakteristike

2.1. Stanovništvo i gustina naseljenosti

Prema popisu 2013. godine u Kantonu Sarajevo živi 413.593 stanovnika, što čini 18,6% stanovnika FBiH (2.219.220), dok se u 2015. godini učešće povećalo na 18,8%.

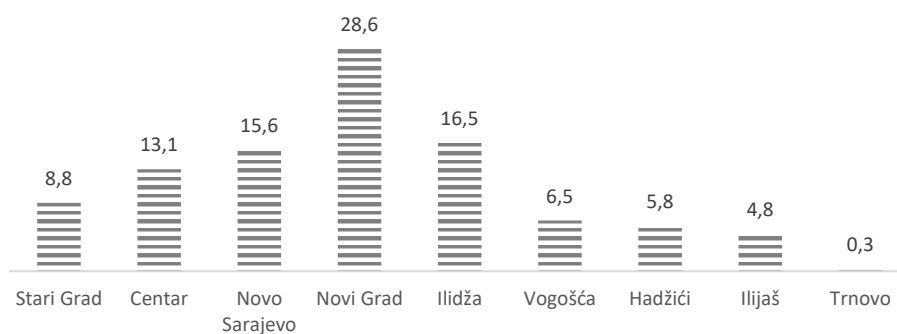
Sredinom 2015. godine na području Kantona Sarajevo živi 416.433 stanovnika, od kojih na području Grada Sarajeva živi 275.300 stanovnika. Najveća koncentracija stanovnika je na području općine Novi Grad sa 28,6% učešća u ukupnom stanovništvu Kantona. Najmanje stanovnika živi u općini Trnovo, 1.263 ili 0,3% od ukupnog stanovništva Kantona Sarajevo.

Tabela 4. Broj stanovnika

Područje	Broj stanovnika						Indeks 2015/2013
	2013	%	2014	%	2015	%	
Stari Grad	36.976	8,9	36.758	8,9	36.578	8,8	98,9
Centar	55.181	13,3	54.948	13,2	54.655	13,1	99,0
Novo Sarajevo	64.814	15,7	64.690	15,6	64.760	15,6	99,9
Novi Grad	118.553	28,7	118.868	28,7	119.307	28,6	100,6
Grad Sarajevo	275.524	66,6	275.264	66,4	275.300	66,1	99,9
Ilidža	66.730	16,1	67.607	16,3	68.567	16,5	102,8
Vogošća	26.343	6,4	26.685	6,4	27.106	6,5	102,9
Hadžići	23.891	5,8	24.018	5,8	24.149	5,8	101,1
Ilijaš	19.603	4,7	19.780	4,8	20.048	4,8	102,3
Trnovo	1.502	0,4	1.367	0,3	1.263	0,3	84,1
Kanton Sarajevo	413.593	100,0	414.721	100,0	416.433	100,0	100,7

Napomena: Podaci za 2014. i 2015. su procjena Federalnog zavoda za statistiku prema rezultatima Popisa 2013.

Stanovništvo Kantona Sarajevo po općinama 2015. (%)

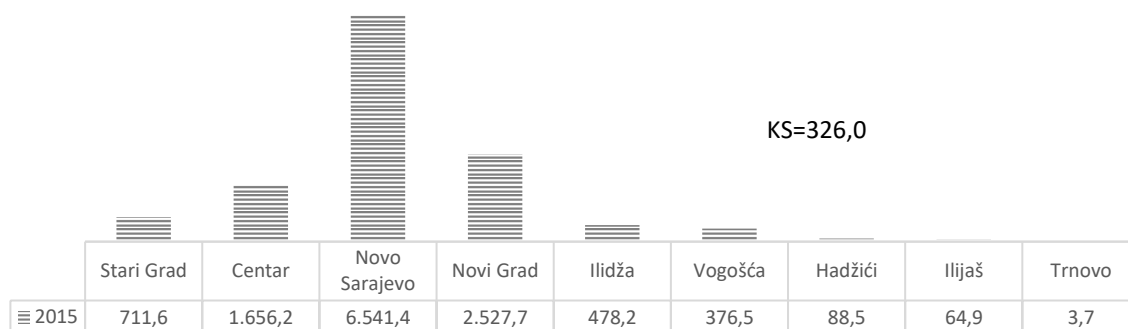
Graf 3.

Na području Kantona Sarajevo, općina sa najvećom površinom je Trnovo (338,4 km²), a sa najmanjom Novo Sarajevo (9,9 km²).

Tabela 5. Površina i gustina naseljenosti po općinama

Područje	Površina km ²	Gustina naseljenosti					
		(stan/km ²)			Općina/Kanton		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015
Stari Grad	51,4	719,4	715,1	711,6	2,2	2,2	2,2
Centar	33,0	1.672,2	1.665,1	1.656,2	5,2	5,1	5,1
Novo Sarajevo	9,9	6.546,9	6.534,3	6.541,4	20,2	20,1	20,1
Novi Grad	47,2	2.511,7	2.518,4	2.527,7	7,8	7,8	7,8
Grad Sarajevo	141,5	1.947,2	1.945,3	1.945,6	6,0	6,0	6,0
Ilidža	143,4	465,3	471,5	478,2	1,4	1,5	1,5
Vogošća	72,0	365,9	370,6	376,5	1,1	1,1	1,2
Hadžići	273,0	87,5	88,0	88,5	0,3	0,3	0,3
Ilijaš	309,0	63,4	64,0	64,9	0,2	0,2	0,2
Trnovo	338,4	4,4	4,0	3,7	0,0	0,0	0,0
Kanton Sarajevo	1.277,3	323,8	324,7	326,0	1,0	1,0	1,0

Gustina naseljenosti u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (st/km²)

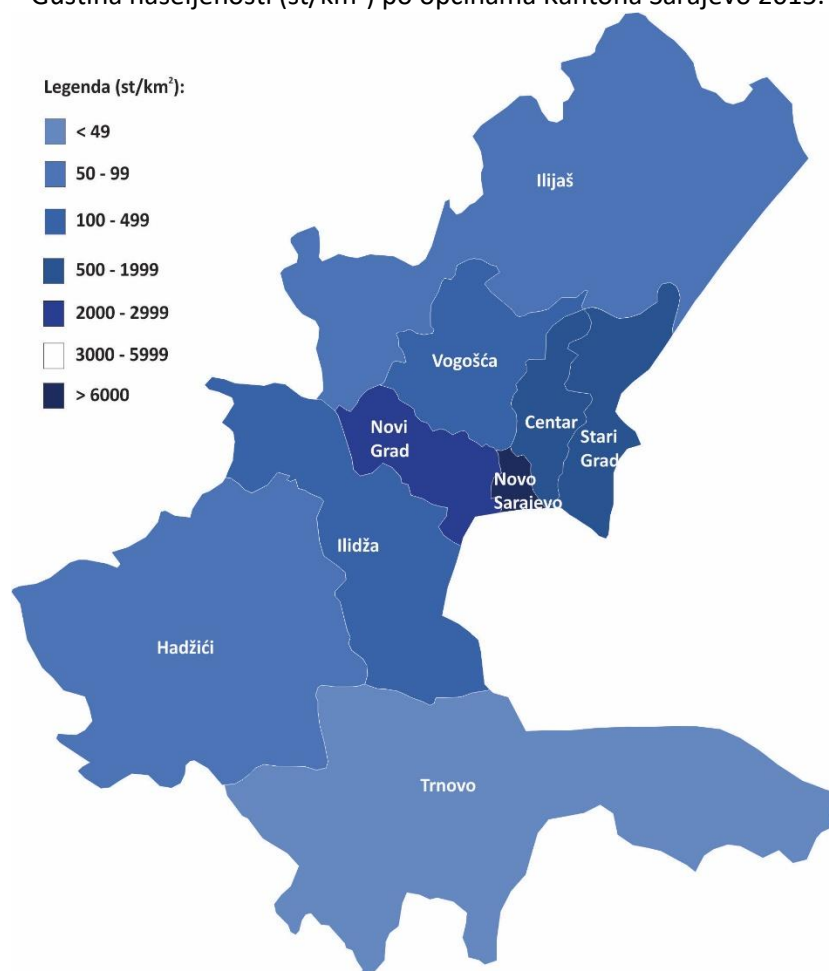

Graf 4.

Najgušće naseljena općina u Sarajevskom kantonu je Novo Sarajevo sa gustinom naseljenosti 6.541,4 st/km², što je 20,1 puta više od prosječne gustine naseljenosti Kantona (326,0 st/km²). Gustina naseljenosti najmanja je u općini Trnovo i iznosi 3,7 st/km².

Veću gustinu naseljenosti u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti Kantona Sarajevo imaju općine Novi Grad, Centar, Stari Grad, Ilidža i Vogošća.

Gustina naseljenosti (st/km²) po općinama Kantona Sarajevo 2015.

Slika 1.

2.2. Starosna struktura stanovništva

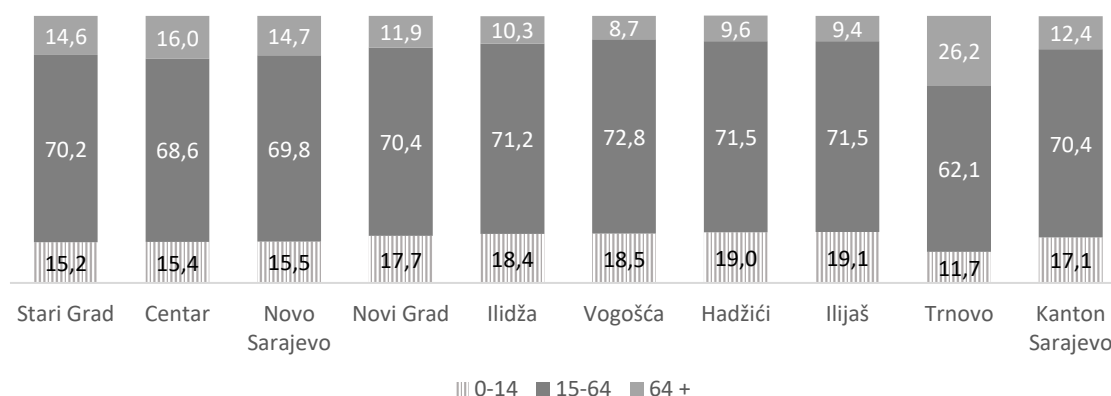
U 2015. godini, na području Kantona Sarajevo, živi 17,1% stanovništvo starosti do 14 godina, 12,4% stanovništvo iznad 65 godina, a radni kontigent stanovništva, grupacija od 15 do 64 godine starosti čini 70,4% ukupnog stanovništva.

Starosna struktura ukazuje da Kanton Sarajevo ima relativno starije stanovništvo, te da Grad Sarajevo ima veći procenat starijeg stanovništva od Kantona. U 2015. godini najveće učešće mladog stanovništva do 14 godina, je u općini Ilijaš 19,1%, a najmanje u općini Trnovo 11,7%. Učešće starije grupacije stanovnika iznad 65 godina je najveće u općini Trnovo 26,2%, a najmanje u općini Vogošća, oko 8,7%.

Tabela 6. Starosna struktura stanovništva u Kantonu Sarajevo

Starosne grupe	Broj stanovnika						Indeks 2015/2013
	2013	%	2014	%	2015	%	
Ukupno	413.593	100,0	414.721	100,0	416.433	100,0	100,7
0-14	63.260	15,3	66.633	16,1	71.330	17,1	112,8
15-64	292.567	70,7	292.797	70,6	293.323	70,4	100,3
64 +	57.766	14,0	55.291	13,3	51.780	12,4	89,6

Starosna struktura stanovništva u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (%)

Graf 5.

U periodu od 2013. do 2015. godine najmlađa grupa stanovnika do 14 godina starosti na području Kantona Sarajevo je porasla za 12,8%. U svih devet općina je zabilježen porast ove populacije. Najveće povećanje je u općini Ilijaš 15,2%, zatim u Trnovu 13,8%, Vogošći 13,7%, Centar 13,2% i td.

Broj radno sposobnog stanovništva, starosne dobi između 15 i 64 godine, u istom periodu na nivou Kantona Sarajevo je porastao za 0,3%. Radno sposobno stanovništvo se povećalo u općini Ilidža za 2,4%, Vogošća za 2,3%, Ilijaš 2,1% i Hadžićima 0,2%, a u ostalim općinama došlo je do smanjenja radno sposobnog stanovništva.

Na području Kantona Sarajevo, u istom periodu, broj stanovnika iznad 65 godina starosti je smanjen za 10,4%. U svim općinama je smanjen broj ove populacije za oko 10%, a najveće smanjenje se bilježi u općini Trnovo, 16%, pa Centar, 11,7%, a najmanje u općini Ilidža, 8,7%.

Različita dinamika mladog i starog stanovništva prouzrokuje promjene učešća tih dobnih grupa u ukupnom stanovništvu u Kantonu Sarajevo. Između 2013. i 2015. godine, povećano je učešće mladih sa 15,3% na 17,1%, a smanjeno je učešće starijih preko 65 godina sa 14,0% na 12,4%.

Važan instrument za planiranje ukupne potrošnje i općenito za planiranje razvoja su specifični oblici dobne strukture, koeficijenti dobne ovisnosti. Na temelju kontingenata stanovništva, moguće je izračunati osnovne koeficijente dobne ovisnosti u posmatranom periodu, koji u stvari pokazuju biološku strukturu stanovništva.

Biološka struktura Kantona Sarajevo analiziraće se pomoću koeficijenata starosnih struktura.

Tabela 7. Koeficijenti starosnih struktura u Kantonu Sarajevo

Koeficijenti dobne ovisnosti	2013	2014	2015
Ukupne dobne ovisnosti	41,4	41,6	42,0
Dobne ovisnosti mladih	21,6	22,8	24,3
Dobne ovisnosti starog kontigenta	19,7	18,9	17,7
Zamjene generacije	1,1	1,2	1,4
Indeks starenja	91,3	83,0	72,6

Koeficijent ukupne dobne ovisnosti, koji pokazuje stepen opterećenosti stanovništva u radnoj dobi kontigentom mladih i staračkim kontigentom, pokazuje blagu tendenciju povećanja od 2013. do 2015. godine kada iznosi 42,0.

Koeficijent dobne ovisnosti mladih je 24,3 u 2015. godini što ukazuje na potrebu ulaganja u ljudski kapital – predškolske ustanove, škole, zdravstvo, nova radna mjesta itd. Visok koeficijent ukazuje na visok ekonomski teret koji snosi radno-sposobno stanovništvo.

Koeficijent dobne ovisnosti starih, koji pokazuje opterećenost stanovništva u radnoj dobi kontingentom starog stanovništva, pokazuje tendenciju smanjivanja.

Koeficijent zamjene generacija (odnos stanovništva mlade i starije dobi) povećan je sa 1,1 u 2013. godini, na 1,4 u 2015. godini. To znači da na svakog stanovnika koji napušta radnu dob i prelazi u dob starih, u radnu dob iz mladih ulazi 1,4 stanovnik. Ovaj koeficijent indicira na pritisak na zapošljavanje.

Indeks starenja stanovništva je značajno smanjen sa 91,3 u 2013. godini na 72,6 u 2015. godini i ukazuje smanjenje udjela starog stanovništva. U slučaju jednakih učešća mladih i starijeg stanovništva ovaj indeks iznosi 100. Smatra se da indeks starenja čija je vrijednost veća od 0,40 (ili 40%) ukazuje na populaciju koja je zašla u proces starenja. Obzirom da je indeks starenja stanovništva Kantona Sarajevo veći od ove granične vrijednosti, možemo kazati da se radi o relativno staroj populaciji.

2.3. Vitalne karakteristike stanovništva

U Kantonu Sarajevo u 2015. godini rođeno je 4.383 stanovnika, a **stopa nataliteta** je iznosila 10,5 promila, što je izvjesno smanjenje u odnosu na prethodnoj godini.

Tabela 8. Stope vitalne statistike

Područje	Stopa (‰)						Vitalni indeks	
	nataliteta		mortaliteta		prirodnog priraštaja			
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Stari Grad	8,8	10,6	11,4	14	-2,6	-3,4	0,77	0,75
Centar	12,4	10,5	12,8	14	-0,4	-3,5	0,97	0,75
Novo Sarajevo	11,1	10	11,1	11,3	0	-1,3	1,00	0,89
Novi Grad	11,0	10,4	8,0	9,1	3,1	1,3	1,39	1,14
Grad Sarajevo	11,0	10,4	10,1	11,2	0,9	-0,9	1,09	0,92
Ilidža	10,7	11,2	7,9	8,6	2,8	2,7	1,36	1,31
Vogošća	10,8	10,4	8,3	8,1	2,5	2,4	1,30	1,29
Hadžići	11,3	11,6	8,1	8,4	3,2	3,3	1,40	1,39
Ilijaš	12,9	9,2	8,6	8,9	4,3	0,2	1,50	1,03
Trnovo	5,9	11,1	16,1	31,7	-10,2	-20,6	0,36	0,35
Kanton Sarajevo	11,1	10,5	9,5	10,4	1,6	0,1	1,17	1,01

Najveća stopa nataliteta u 2015. godini je u općini Hadžići 11,6 promila, a najmanja u općini Ilijaš 9,2 promila.

U posmatranom periodu, rast stope nataliteta zabilježen je u općinama Trnovo, Stari Grad, Ilidža i Hadžići, dok ostale općine bilježe pad.

U Kantonu Sarajevo 2015. godine ukupno je umrlo 4.321 lice tako da je **stopa mortaliteta** 10,4 promila, što je rast u odnosu na prethodnu godinu.

Najveća stopa mortaliteta ostvarena je u općinama Stari Grad i Centar 14,0 promila, a najmanja u općini Vogošća, 8,1 promila.

U svim općinama je evidentan porast stope mortaliteta, izuzev u općini Vogošća.

Stopa prirodnog priraštaja na području Kantona Sarajevo u 2015. godini je 0,1 promil, a u prethodnoj godini je iznosila 1,6 promila. Naime, dinamičniji rast stope mortaliteta u odnosu na stopu nataliteta, rezultirao je padom prirodnog priraštaja.

Pozitivne stope prirodnog priraštaja u 2015. godini ostvarene su u općinama: Hadžići (3,3 ‰), Ilidža (2,7‰), Vogošća (2,4‰), Novi Grad (1,3‰), Ilijaš (0,2‰), a negativne stope prirodnog priraštaja ostvarene su u Trnovu (20,6‰), Centru (3,5‰) Starom Gradu (3,4‰) i Novom Sarajevu (1,3‰).

Vitalni indeks, odnos broja rođenih i umrlih, na području Kantona Sarajevo i 2014. i 2015. godine veći je od 1,0.

3. Ekonomski razvoj

3.1. Makroekonomske karakteristike

3.1.1. Bruto društveni proizvod

Ukupno ostvarena vrijednost bruto domaćeg proizvoda na području KS u 2015. godini iznosi 6.248 miliona KM, što je povećanje za 2,7% u odnosu na ostvareni u predhodnoj godini. Ostvareni BDP u KS generira oko 34% vrijednosti BDP Federacije.

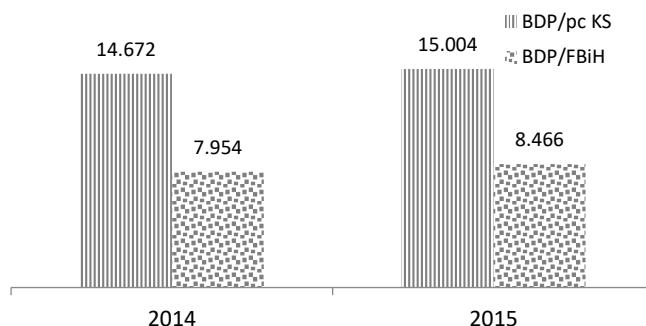
Bruto domaći proizvod per capita iznosi 15.004 KM, a veći je za 2,3% u odnosu na ostvareni u 2014. godini. Istovremeno BDP/pc veći je za 1,77 puta od ostvarenog u BDP/pc koji iznosi 8.466 KM u 2015. godini.

Tabela 9. Bruto domaći proizvod za Kanton Sarajevo, ukupno i per capita

R.br.	Elementi	2014	2015	Indeks 2015/2014
1	Bruto domaći proizvod (BDP) u tržišnim cijenama (000 KM)	6.084.776	6.248.265	1,027
2	Procjena broja stanovnika (prema popisu 2013)	414.721	416.433	1,004
3	BDP/pc (KM)	14.672	15.004	1,023
4	BDP/pc (EUR)	7.502	7.672	1,023
6	Učešće BDP KS u BDP FBiH	34,16	33,45	0,979

Izvori: BDP i broj stanovnika, procjena Federalni zavod za statistiku, BDP/pc, Zavod za planiranje razvoja KS

BDP/pc KS i FBiH (u KM)

Graf 6.

U strukturi formiranja BDP KS preko 23% ukupne vrijednosti generišu djelatnosti trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje te hotelijerstvo i ugostiteljstvo (G, H, I) i oko 22% generišu djelatnosti javna uprava i odbrana, obrazovanje i djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne zaštite (O, P, Q).

Tabela 10. Bruto domaći proizvod i bruto dodana vrijednost po proizvodnom principu za KS prema KD BiH 2010

R. br.	Područje djelatnosti (KD BiH 2010)	Bruto dodana vrijednost, 000 KM		Indeks 2015/2014
		2014	2015	
1	A	54.831	61.113	1,115
2	B,C,D,E	579.755	603.864	1,042
3	F	244.182	231.783	0,949
4	G,H,I	1.406.522	1.429.122	1,016
5	J	478.941	498.078	1,040
6	K	315.540	331.167	1,050
7	L	236.556	259.204	1,096
8	M,N	363.490	397.275	1,093
9	O,P,Q	1.330.174	1.344.913	1,011
10	R,S	198.626	204.468	1,029
11	Ukupno sve djelatnosti	5.208.617	5.360.987	1,029
12	UFPIM (-)	177.865	182.309	1,025
13	Bruto dodana vrijednost, bazne cijene	5.030.752	5.178.678	1,029
14	Porezi na proizvode minus subvencije na proizvode (+)	1.054.024	1.069.587	1,015
15	Bruto domaći proizvod (BDP) u tržišnim cijenama	6.084.776	6.248.265	1,027

Izvor: procjena Federalnog zavoda za statistiku. (akt 05-32.9-1646/16. 2.11.2016.)

Značajno povećanje u 2015. godini bilježi poljoprivreda i šumarstvo, sa povećanjem od 11,5% u odnosu na 2014. godinu. Preko devet procenata povećane su vrijednosti BDP u djelatnostima poslovanja nekretninama, stručnim, naučnim i tehničkim djelatnostima i administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima.

3.1.2. Tržište rada

3.1.2.1. Radna snaga

U Kantonu Sarajevo krajem 2015. godine bilo je 293.323 radno sposobnog stanovništva, odnosno osoba starosti od 15 do 64 godine. Međutim, od toga je 199.322 ekonomski aktivno stanovništvo, što predstavlja radnu snagu koju čine zaposlene osobe i nezaposlene koje aktivno traže zaposlenje. Tako je stopa ekonomski aktivnog stanovništva 47,9%.

Tabela 11. Radna snaga u Kantonu Sarajevo

Elementi	2014		2015		Indeks 2015/2014
	broj	%	broj	%	
Radna snaga	197.336	100,0	199.322	100,0	101,0
Zaposlenost	125.921	63,8	126.777	63,6	100,7
Nezaposlenost	71.415	36,2	72.545	36,4	101,6

U strukturi radne snage učešće zaposlenih u 2015. godini je 63,6%, ili 0,7% više nego prethodne godine, dok je učešće nezaposlenih bilo 36,4% ili 1,6% više nego u 2014. godini.

Tabela 12. Radna snaga po općinama Kantona Sarajevo

Područje	Radna snaga				Indeks 2015/2014
	2014	%	2015	%	
Stari Grad	16.295	8,3	16.061	8,1	98,6
Centar	48.695	24,7	47.450	23,8	97,4
Novo Sarajevo	32.103	16,3	32.102	16,1	100,0
Novi Grad	43.184	21,9	45.366	22,8	105,1
Grad Sarajevo	140.277	71,1	140.979	70,7	100,5
Ilidža	28.880	14,6	29.007	14,6	100,4
Vogošća	9.673	4,9	10.011	5,0	103,5
Hadžići	9.738	4,9	9.740	4,9	100,0
Ilijaš	7.952	4,0	8.771	4,4	110,3
Trnovo	816	0,4	814	0,4	99,8
Kanton Sarajevo	197.336	100,0	199.322	100,0	101,0

Radna snaga po općinama ukazuje na značajne razlike u koncentraciji radne snage unutar Kantona Sarajevo. Tako je najveća koncentracija radne snage u općinama Centar i Novi Grad.

U 2015. godini radna snaga se povećala u većini općina, dok se u općinama Stari Grad, Centar i Trnovo smanjila.

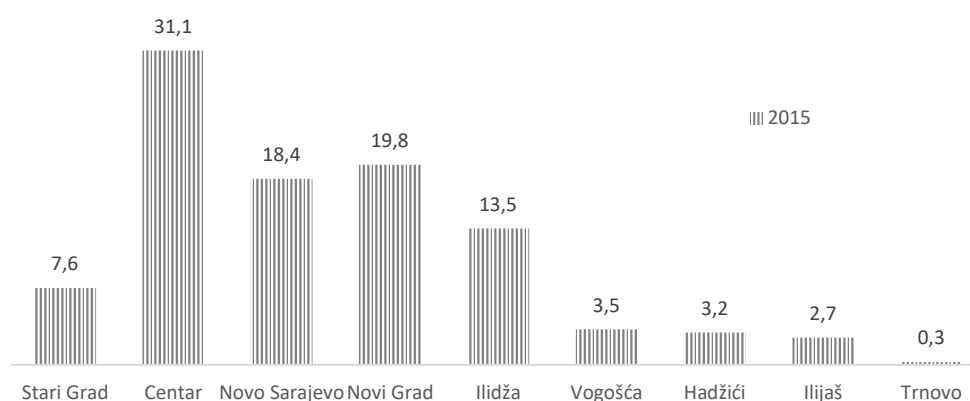
3.1.2.2. Zaposlenost

Na kraju 2015. godine na području Kantona bilo je 126.777 zaposlenih lica, što je rast za 0,7% u odnosu na predhodnu godinu.

Tabela 13. Broj zaposlenih i stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva

Područje	zaposlenost				Indeks 2015/2014	Stepen zaposlenosti		Indeks 2015/2014
	2014	%	2015	%		2014	2015	
Stari Grad	9.856	7,8	9.579	7,6	97,2	26,8	26,2	97,7
Centar	40.940	32,5	39.451	31,1	96,4	74,5	72,2	96,9
Novo Sarajevo	23.493	18,7	23.377	18,4	99,5	36,3	36,1	99,4
Novi Grad	23.257	18,5	25.156	19,8	108,2	19,6	21,1	107,8
Grad Sarajevo	97.546	77,5	97.563	77,0	100,0	35,4	35,4	100,0
Ilidža	17.226	13,7	17.080	13,5	99,2	25,5	24,9	97,8
Vogošća	4.268	3,4	4.456	3,5	104,4	16,0	16,4	102,8
Hadžići	4.016	3,2	3.995	3,2	99,5	16,7	16,5	98,9
Ilijaš	2.551	2,0	3.363	2,7	131,8	12,9	16,8	130,1
Trnovo	314	0,2	320	0,3	101,9	23,0	25,3	110,3
Kanton Sarajevo	125.921	100,0	126.777	100,0	100,7	30,4	30,4	100,3

Zaposlenost u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (%)

Graf 7.

Prostorna distribucija zaposlenih po općinama u 2015. godini, pokazuje je da je najveći broj zaposlenih evidentiran u općinama Centar (39.451), Novi Grad (25.156) i Novo Sarajevo (23.377), dok je najmanji broj zaposlenih imala općina Trnovo (320). Najveći rast broja zaposlenih u odnosu na 2014. godinu je zabilježen u općini Ilijaš (31,8%), dok je najveći pad broja zaposlenih zabilježen u općini Centar (3,6%).

Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva u Kantonu Sarajevo u 2015. godini je 30,4% i neznatno je veći u odnosu na prethodnu godinu.

Najveći stepen zaposlenosti ostvaren je u općini Centar u kojoj je stepen zaposlenosti na kraju 2015. godine iznosio 72,2%, dok je najniži stepen zaposlenosti registriran u općini Vogošća 16,4%.

Najveće povećanje stepena zaposlenosti u 2015. u odnosu na predhodnu godinu imala je općina Ilijaš 30,1%, a najveće smanjenje je ostvareno u općini Centar 3,1%.

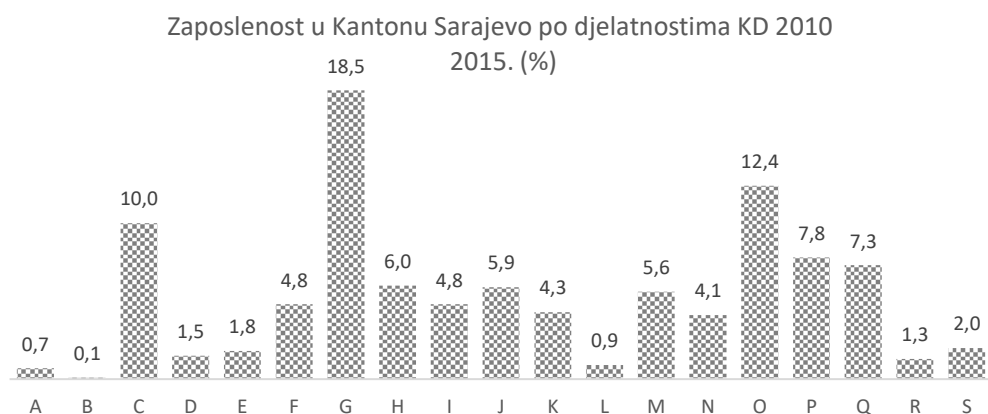
Struktura zaposlenosti prema djelatnostima

Analiza zaposlenosti po djelatnostima/područjima Klasifikacije djelatnosti (KD 2010), u 2015. godini, pokazuje da je najveći broj zaposlenih u oblasti trgovine (18,5%) i oblasti javne uprave i socijalnog osiguranja (12,4%).

U odnosu na predhodnu godinu, najviše je porastao broj zaposlenih u oblastima administrativnih i uslužnih djelatnosti (79,9%) i poslovanja nekretninama (21,4%), a najviše je smanjen broj zaposlenih u djelatnosti vađenja ruda i kamena (42,4%).

Tabela 14. Broj zaposlenih po djelatnostima (KD 2010)

KD 2010	Broj zaposlenih				Indeks 2015/2014
	2014	%	2015	%	
Ukupno	125.921	100,0	126.777	100,0	100,7
A	919	0,7	872	0,7	94,9
B	198	0,2	114	0,1	57,6
C	12.950	10,3	12.736	10,0	98,3
D	2.008	1,6	1.932	1,5	96,2
E	2.395	1,9	2.342	1,8	97,8
F	6.344	5,0	6.047	4,8	95,3
G	24.085	19,1	23.436	18,5	97,3
H	7.751	6,2	7.553	6,0	97,4
I	6.027	4,8	6.107	4,8	101,3
J	7.489	5,9	7.506	5,9	100,2
K	5.571	4,4	5.415	4,3	97,2
L	988	0,8	1.199	0,9	121,4
M	6.813	5,4	7.077	5,6	103,9
N	2.922	2,3	5.257	4,1	179,9
O	15.629	12,4	15.690	12,4	100,4
P	10.093	8,0	9.939	7,8	98,5
Q	9.231	7,3	9.284	7,3	100,6
R	1.763	1,4	1.680	1,3	95,3
S	2.745	2,2	2.591	2,0	94,4

Graf 8.

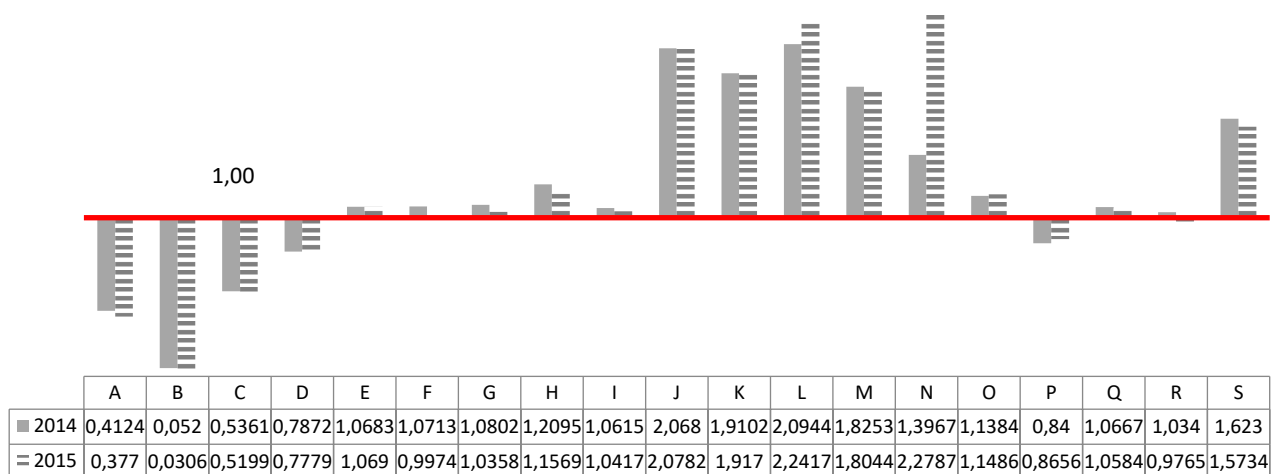
Lokacijski kvocijent djelatnosti

Lokacijski kvocijenti (LQ) predstavljaju odnos udjela pojedinih djelatnosti u kreiranju radnih mjesta u KS u odnosu na FBiH. Djelatnosti koje imaju lokacijski kvocijent iznad 1 čine bazične djelatnosti KS, a one ispod čine nebazične djelatnosti. Djelatnosti koje imaju lokacijski kvocijent iznad 2 su pokazuje veći nivo specijalizacije, viši stepen razvoja (zaposlenosti) sektora.

Na grafu u prikazu lokacijskog kvocijenta vidljivo je da su u 2015. godini djelatnosti sa LQ iznad 2: informacije i komunikacije (J) i poslovanje nekretninama (L), a administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N) bilježe izuzetan pomak sa vrijednošću LQ u 2014. od 1,397 na 2,279 u 2015. godini.

Bazične djelatnosti KS sa lokacijskim kvocijentom iznad 1 sljedeće djelatnosti: snabdijevanje vodom, ukljananje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i djelatnost sanacije okoliša (E), građevinarstvo (F), trgovina na veliko i malo (G), prevoz i skladištenje (H), djelatnost pružanja smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) (I), finansijske djelatnosti i osiguranja (K), stručne, naučne, tehničke djelatnosti (M), djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite (Q,) umjetnost, zabava i rekreacija (R) i ostale uslužne djelatnosti (S).

Lokacijski kvocijenti djelatnosti u KS prema FBiH prema zaposlenosti,
kraj 2014. i 2015. godine

Graf 9.

Djelatnosti poljoprivreda i šumarstvo (A), vađenja ruda i kamena (B), prerađivačka industrija (C), proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom (D), obrazovanje (P) i umjetnost zabava i rekreacija (R) koja pada sa vrijednošću LQ u 2014. 1.034 na 0,977. Ovi nalazi ukazuju na značajno odstupanje poljoprivrede i prerađivačke industrije kao osnovnog generatora izvoznih proizvoda.

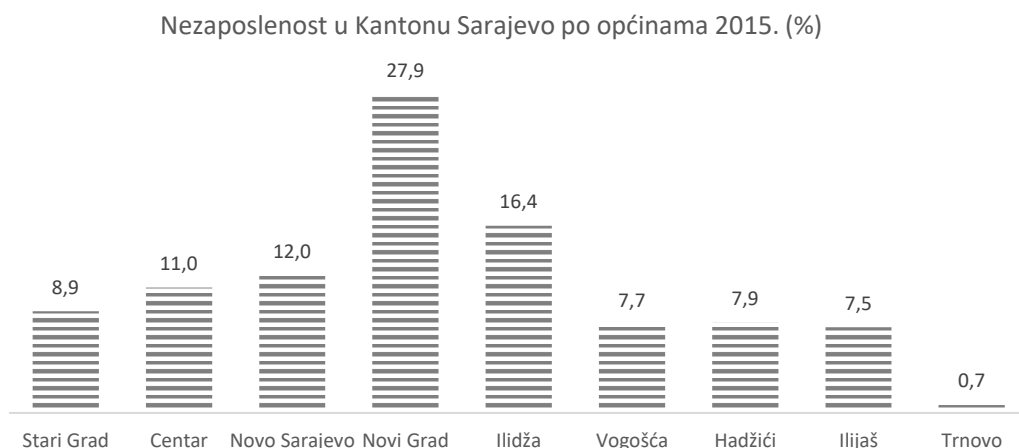
3.1.2.3. Nezaposlenost

Krajem 2015. godine u Kantonu Sarajevo ukupno je registrirano 72.545 nezaposlenih lica što je za 1,6% više nego predhodne godine.

Tabela 15. Broj nezaposlenih

Područje	Nezaposlenost				Indeks 2015/2014	Stopa nezaposlenosti		Indeks 2015/2014
	2014	%	2015	%		2014	2015	
Stari Grad	6.439	9,0	6.482	8,9	100,7	39,5	39,7	100,4
Centar	7.755	10,9	7.999	11,0	103,1	15,9	16,3	102,6
Novo Sarajevo	8.610	12,1	8.725	12,0	101,3	26,8	27,1	101,0
Novi Grad	19.927	27,9	20.210	27,9	101,4	46,1	46,5	100,8
Grad Sarajevo	42.731	59,8	43.416	59,8	101,6	30,5	30,8	101,1
Ilidža	11.654	16,3	11.927	16,4	102,3	40,4	40,9	101,4
Vogošća	5.405	7,6	5.555	7,7	102,8	55,9	56,6	101,2
Hadžići	5.722	8,0	5.745	7,9	100,4	58,8	58,9	100,2
Ilijaš	5.401	7,6	5.408	7,5	100,1	67,9	67,9	100,0
Trnovo	502	0,7	494	0,7	98,4	61,5	61,1	99,4
Kanton Sarajevo	71.415	100,0	72.545	100,0	101,6	36,2	36,6	101,0

Najveći broj evidentiranih nezaposlenih osoba je na području općine Novi Grad (20.210), dok je najmanji broj nezaposlenih na općini Trnovo (494). U 2015. godini, u skoro svim općinama je zabiljeno povećanje nezaposlenosti, osim u općini Trnovo gdje je broj nezaposlenih smanjen za 1,6% u odnosu na prošlu godinu.

Graf 10.

Stopa nezaposlenosti aktivnog stanovništva u Kantonu Sarajevo, u 2015. godini je iznosila 36,6%, i u odnosu na 2014. godinu povećana je za 1,0%.

Analiza stope nezaposlenosti po općinama Kantona Sarajevo u 2015. godini u odnosu na aktivno stanovništvo pokazala je da je najmanju stopu nezaposlenosti imala općina Centar, od 16,3%, dok je najveća stopa nezaposlenosti registrirana u općini Ilijaš, od 67,9%. U 2015. godini u odnosu na 2014. godinu stopa nezaposlenosti je u skoro svim općinama povećana, osim u općini Trnovo.

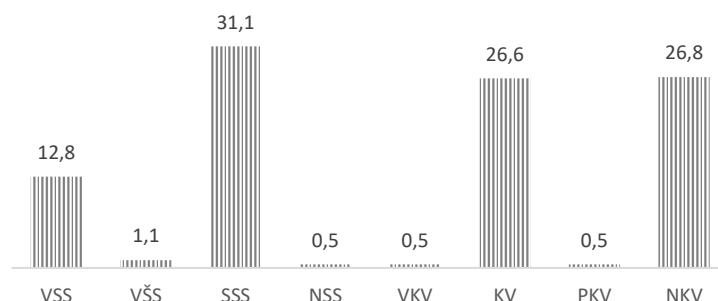
Analiza kvalifikacione strukture nezaposlenih osoba u 2015. godini pokazala je da je najveći broj nezaposlenih lica sa srednjom stručnom spremom (22.582 ili 31,1%), zatim nekvalifikovanih radnika (19.453 ili 26,8%), te kvalifikovanih radnika (19.297 ili 26,6%). Najmanje nezaposlenih osoba je sa nižom stručnom spremom, visoko-kvalifikovanih i polukvalifikovanih radnika.

U odnosu na predhodnu godinu povećao se broj nezaposlenih sa visokom stručnom spremom (13,2%) i sa srednjom srednjom stručnom spremom (4,7%), dok je kod ostalih kvalifikacija zabilježeno smanjenje nezaposlenih.

Tabela 16. Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi u Kantonu Sarajevo

Kvalifikaciona struktura	Broj nezaposlenih				Indeks 2015/2014
	2014	%	2015	%	
VSS	8.224	11,5	9.306	12,8	113,2
VŠS	852	1,2	825	1,1	96,8
SSS	21.565	30,2	22.582	31,1	104,7
NSS	354	0,5	349	0,5	98,6
VKV	391	0,5	367	0,5	93,9
KV	19.582	27,4	19.297	26,6	98,5
PKV	381	0,5	366	0,5	96,1
NKV	20.066	28,1	19.453	26,8	96,9
Ukupno	71.415	100,0	72.545	100,0	101,6

Nezaposlenost prema kvalifikacionoj strukturi u Kantonu Sarajevo 2015. (%)

Graf 11.

U **odnosu na dužinu čekanja** na zaposlenje u Kantona Sarajevo u 2015. godini, broj nezaposlenih osoba koje su čekale na zaposlenje do 6 mjeseci je 8.850, što je za 11,1% više nego prethodne godine i predstavljaju 12,4% ukupno nezaposlenih. Broj osoba koje čekaju na zaposlenje od 6-9 mjeseci je porastao za 13%.

Broj lica koji čekaju zaposlenje duže od jedne godine smanjen je za 1.737, te je stopa dugoročne nezaposlenosti sa 80,0% u 2014. smanjena na 77,8% u 2015. godini.

Tabela 17. Nezaposlenost prema dužini čekanja na posao 31.03.

Interval		godine		Indeks
		2014	2015	2015/2014
mjeseci	do 6	7.969	8.850	111,1
	6-9	3.834	4.331	113,0
	9-12	2.493	2.697	108,2
	12-18	4.616	4.448	96,4
	18-24	4.115	3.975	96,6
godine	2-3	6.774	5.799	85,6
	3-5	9.408	8.823	93,8
	5-7	7.083	7.082	100,0
	7-9	5.096	4.933	96,8
	preko 9	20.391	20.686	101,4
Ukupno KS		71.779	71.624	99,8

3.1.2.4. Plaće

Prosječna neto-plaća isplaćena u Kantonu Sarajevo krajem 2015. godine iznosila je 1.032 KM i manja je 1,7% u odnosu na predhodnu godinu.

Najveća prosječna plaća u 2015. godini registrirana je u općini Centar i iznosila je 1.245 KM, što je za oko 20,6% više od prosječne plaće na nivou Kantona. S druge strane, najmanja prosječna plaća je registrirana u općini Ilijaš i iznosila je 637 KM, što je za 38,3% manje od prosječne plaće na nivou Kantona.

Tabela 18. Plaće

Područje	Plaće		Indeks
	2014	2015	2015/2014
Stari Grad	1.023	1.053	102,9
Centar	1.249	1.245	99,7
Novo Sarajevo	1.127	1.114	98,8
Novi Grad	910	853	93,7
Ilidža	791	817	103,3
Vogošća	770	769	99,9
Hadžići	867	859	99,1
Ilijaš	681	637	93,5
Trnovo	877	818	93,3
Kanton Sarajevo	1.050	1.032	98,3

Posmatrano prema Klasifikaciji djelatnosti (KD 2010) u 2015. godini, najveće neto-plaće isplaćene su u sljedećim djelatnostima: finansijskoj djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1.628 KM), proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (1.554 KM), te javnoj upravi (1.386 KM) i informacija i komunikacija (1.291 KM). S druge strane, najniže prosječne neto-plaće zabilježene su kod djelatnosti administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti (453 KM) i hotelijerstva i ugostiteljstva (530 KM).

3.1.3. Vanjskotrgovinska razmjena

U toku 2015. godine ukupan izvoz roba i usluga sa područja Kantona Sarajevo ostvaren je u vrijednosti preko 1 milijarde, što je za 9,5% više u odnosu na 2014. godinu kada je vrijednost izvoza iznosila 917,5 miliona KM.

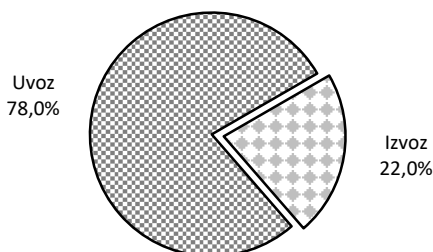
U istom periodu ostvaren je uvoz u vrijednosti više od 3,6 milijardi KM, što je za 3,2% manje u odnosu na 2014. godinu kada je vrijednost uvoza iznosila oko 3,7 milijardi KM. Obim vanjskotrgovinske razmjene u 2015. godini je ostvaren u iznosu od 4,6 milijardi KM i manji je za 0,7% nego prethodne godine.

Tabela 19. Vanjskotrgovinska razmjena

Elementi vanjskotrgovinske razmjene	godine				Indeks 2015/2014
	2014	%	2015	%	
Vanjskotrgovinska razmjena (000 KM)	4.609.509	100,0	4.577.522	100,0	99,3
Izvoz (000 KM)	917.503	19,9	1.004.799	22,0	109,5
Uvoz (000 KM)	3.692.006	80,1	3.572.723	78,0	96,8
Saldo (000 KM)	-2.774.503		-2.567.924		92,6
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	24,9		28,1		113,2

Pokrivenost uvoza izvozom je 28,1 i veća je za 13,2% u odnosu na 2014. godinu.

Obim vanjsko-trgovinske razmjene Kantona Sarajevo, 2015.

Graf 12.

Tabela 20. Izvoz po područjima KD - proizvodni princip

Područja KD	Izvoz				Indeks 2015/2014
	2014		2015		
	000 KM	%	000 KM	%	
Ukupno	917.503	100,0	1.004.799	100,0	109,5
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	9.403	1,0	12.699	1,3	135,1
Vađenje ruda i kamena	1.137	0,1	1.385	0,1	121,8
Prerađivačka industrija	615.910	67,1	702.634	69,9	114,1
Proiz. snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	181.410	19,8	213.199	21,2	117,5
Ostalo	109.643	12,0	74.881	7,5	68,3
Nerazvrstano po kategorijama		0,0	1	0,0	

Podaci o uvozu i izvozu u 2015. godini po područjima KD ukazuju da se oko 70% izvoza, a 92,1% uvoza odnosi na prerađivačku industriju, u kojoj je izvoz u 2015. godini povećan za 14,1%, dok je uvoz smanjen za 3,8% u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 21. Uvoz po područjima KD - proizvodni princip

	Uvoz				
	2014		2015		Indeks 2015/2014
	000 KM	%	000 KM	%	
Ukupno	3.692.006	100,0	3.572.723	100,0	96,8
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	89.603	2,4	104.421	2,9	116,5
Vađenje ruda i kamena	125.642	3,4	119.425	3,3	95,1
Prerađivačka industrija	3.419.423	92,6	3.290.052	92,1	96,2
Proiz. snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	29.142	0,8	33.305	0,9	114,3
Ostalo	28.195	0,8	25.517	0,7	90,5
Nerazvrstano po kategorijama	1	0,0	3	0,0	300,0

Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija ima pozitivan vanjskotrgovinski bilans i učestvovala je sa 21,2% u ukupnom izvozu, a sa 0,9% u ukupnom uvozu Kantona Sarajevo. Izvoz je povećan za 17,5%, uvoz za 14,3% u odnosu na prethodnu godinu.

Vodeći partneri u vanjskotrgovinskoj razmjeni Kantona Sarajevo su Hrvatska, Njemačka, Srbija, Kina. U ukupnom izvozu Kantona u 2015. godini izvoz u Njemačku je učestvovao sa 22,2%, u Hrvatsku sa 14,1%, a izvoz u Srbiju sa 11,5%.

Najveći porast izvoza od 43,3% u odnosu na prethodnu godinu je ostvaren u Njemačku.

U 2015. godini najveći uvoz je ostvaren iz Hrvatske 21,3%, zatim iz Njemačke 9,9%, te iz Kine 9,6%. Najveći porast uvoza je ostvaren iz Austrije, 10,4%, te iz Turske 8,8%.

3.1.4. Investicije

Isplate za investicije po osnovnim izvorima finansiranja

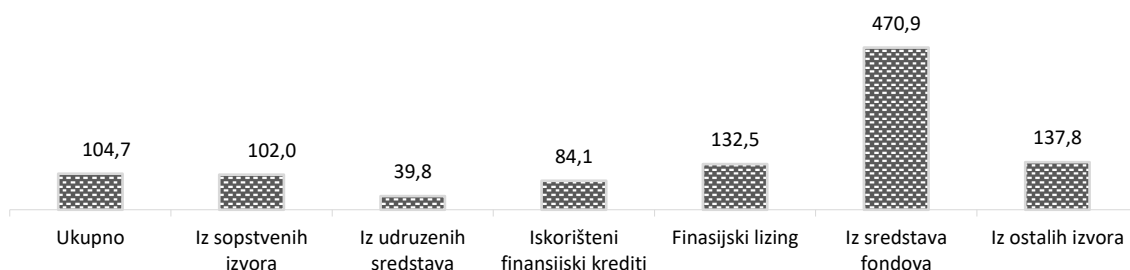
U toku 2015. godine vrijednost isplata za investicije, odnosno novčana ulaganja u stalna sredstva na području Kantona Sarajevo iznose 1.110,3 miliona KM, što je za 4,7% više u odnosu na 2014. godinu.

U strukturi izvora finansiranja, u odnosu na 2014. godinu bilježi se povećanje isplata iz sopstevih izvora, finansijskog lizinga, udruženih sredstava i sredstava fondova i budžeta, ostalih izvora, a iz svih ostalih izvora uočava se smanjenje u odnosu na prošlu godinu.

Tabela 22. Isplate za investicije po osnovnim izvorima finansiranja Kantona Sarajevo (000 KM)

Godina	Ukupno	Iz sopstvenih sredstava	Iz udruženih sredstava	Iskorišteni finansijski krediti	Finasijski lizing	Iz sredstava fondova i budžeta	Iz ostalih izvora
2015.	1.110.308	753.599	35.384	99.907	26.705	92.705	102.008
2014.	1.060.114	738.576	88.839	118.851	20.153	19.685	74.011
Indeks 15/14	104,7	102,0	39,8	84,1	132,5	470,9	137,8

Indeksi isplata za investicije u Kantonu Sarajevo 2015/2014. (%)

Graf 13.

Isplate za investicije prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010.

Posmatrana struktura isplata za investicije prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010 ukazuje da se u 2015. godini 58,6% ukupnih isplata na području Kantona odnose na pet područja djelatnosti: trgovina na veliko i malo (17,7%), informacije i komunikacije (12,6%), proizvodnja i snabdijevanje energijom (11,3%), javna uprava i odbrana (8,5%) i djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite (8,5%).

Tabela 23. Struktura isplata za investicije Kantona Sarajevo u 2014. i 2015. po KD

Područje djelatnosti	000 KM		u %		Indeks 2015/2014
	2014	2015	2014	2015	
Pravna lica/osobe (Ukupno)	1.055.519	1.104.923	99,6	99,5	104,7
A	3.072	2.753	0,3	0,2	89,6
B	401	901	0,0	0,1	224,7
C	78.730	63.916	7,4	5,8	81,2
D	121.332	125.319	11,4	11,3	103,3
E	11.116	32.170	1,0	2,9	289,4
F	40.104	48.560	3,8	4,4	121,1
G	152.455	196.015	14,4	17,7	128,6
H	37.123	36.097	3,5	3,3	97,2
I	14.349	22.086	1,4	2,0	153,9
J	186.285	140.367	17,6	12,6	75,4
K	66.546	68.284	6,3	6,1	102,6
L	112.415	81.362	10,6	7,3	72,4
M	57.879	43.922	5,5	4,0	75,9
N	16.734	30.900	1,6	2,8	184,7
O	102.261	94.700	9,6	8,5	92,6
P	9.822	6.806	0,9	0,6	69,3
Q	30.037	94.847	2,8	8,5	315,8
R	5.914	8.782	0,6	0,8	148,5
S	8.946	7.136	0,8	0,6	79,8
00					
Poljoprivredna gazdinstva (Ukupno)	4.595	5.386	0,4	0,5	117,2
Ukupno	1.060.116	1.110.309	100,0	100,0	104,7

Ostvarene investicije po tehničkoj strukturi

Podaci o ostvarenim investicijama iskazuju se kao ukupno ostvarene investicije i ostvarene investicije u nova stalna sredstva.

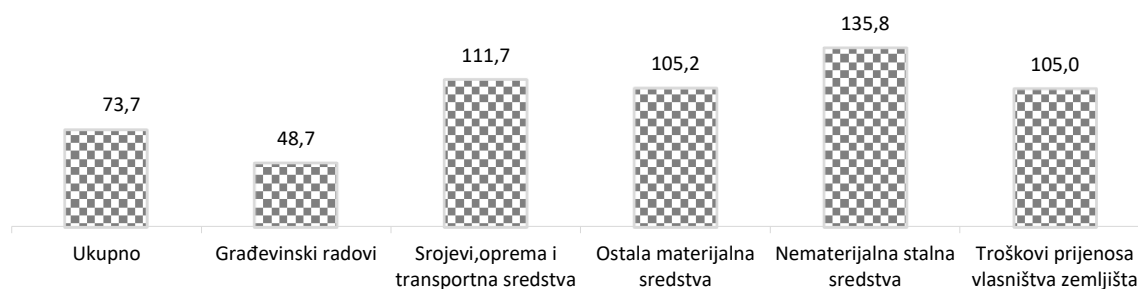
Ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2015. godini na području Kantona Sarajevo iznose 819,9 miliona KM, što je smanjenje za 26,3% u odnosu na 2014 godinu.

Tehnička struktura ostvarenih investicija ukazuje da je do povećanja došlo u svim kategorijama osim u kategorijama, građevinski radovi gdje je zabilježeno smanjenje od 51,3%.

Tabela 24. Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi Kantona Sarajevo u 000 KM

Godina	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta
		Građevinski radovi	Srojevi, oprema i transportna sredstva	Ostala materijalna sredstva		
2015.	819.914	334.142	427.395	3.223	54.046	1.107
2014.	1.111.941	685.501	382.526	3.064	39.796	1.054
Index 15/14	73,7	48,7	111,7	105,2	135,8	105,0

Indeksi ostvarenih investicija u Kantonu Sarajevo 2015/2014. po tehničkoj strukturi

Graf 14.

U 2015. godini ostvarene investicije u građevinske radove učestvuju sa 40,8% u ukupno ostvarenim investicijama na području Kantona Sarajevo. Učešće ostvarenih investicija u opremu je 52,1% u ukupnim investicijama.

Tabela 25. Struktura ostvarenih investicija po tehničkoj strukturi (%)

Ostvarene investicije	2014	2015
Ukupno	100,0	100,0
Građevinski radovi	61,6	40,8
Srojevi, oprema i transportna sredstva	34,4	52,1
Ostala materijalna sredstva	0,3	0,4
Nematerijalna stalna sredstva	3,6	6,6
Troškovi prijenosa vlasništva zemljišta	0,1	0,1

Ostvarene investicije prema Klasifikaciji djelatnosti BiH 2010.

Sa stanovišta namjene ulaganja, na području Kantona Sarajevo, u 2015. godini 47,4% ukupno ostvarenih investicija uloženo je u slijedeća područja djelatnosti: trgovina na veliko i malo (13,9%), informacije i komunikacije (12,4%), zdravstvena i socijalna zaštita (11,8%), javna uprava i odbrana (9,22%).

Tabela 26. Struktura ostvarenih investicija Kantona Sarajevo 2014 i 2015. godini po djelatnostima

Područje djelatnosti	u 000 KM		u %		Indeks 2015/2014
	2014	2015	2014	2015	
Pravna lica/osobe (Ukupno)	814.528	1.107.346	99,3	99,6	135,9
A	2.664	2.148	0,3	0,2	80,6
B	344	114	0,0	0,0	33,1
C	54.737	64.163	6,7	5,8	117,2
D	25.360	33.780	3,1	3,0	133,2
E	32.033	9.914	3,9	0,9	30,9
F	48.666	329.431	5,9	29,6	676,9
G	114.379	114.476	14,0	10,3	100,1
H	24.726	24.682	3,0	2,2	99,8
I	59.402	56.765	7,2	5,1	95,6
J	102.146	143.950	12,5	12,9	140,9
K	58.083	59.235	7,1	5,3	102,0
L	52.770	94.434	6,4	8,5	179,0
M	20.621	21.413	2,5	1,9	103,8
N	22.813	11.295	2,8	1,0	49,5
O	75.636	83.806	9,2	7,5	110,8
P	7.466	10.973	0,9	1,0	147,0
Q	97.112	33.716	11,8	3,0	34,7
R	8.349	6.611	1,0	0,6	79,2
S	7.220	6.439	0,9	0,6	89,2
00			0,0	0,0	
Poljoprivredna gazdinstva (Ukupno)	5.386	4.595	0,7	0,4	85,3
Ukupno	819.914	1.111.941	100,0	100,0	135,6

3.2. Registrovani poslovni subjekti

Na području Kantona Sarajevo djeluje 32.878 registrovanih poslovnih subjekata (pravna i fizička lica) što je više za 1,9% u odnosu na 2014. godinu kad je broj registrovanih poslovnih subjekata bio 32.272.

Tabela 27. Registrovani poslovni subjekti

Područje	Poslovni subjekti		Poslovni subjekti		Indeks 2015/2014	Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika	
			(%)			2014	2015
	2014	2015	2014	2015			
Kanton Sarajevo	32.272	32.878	25,0	25,0	101,9	77,8	79,0
Federacija BiH	129.315	131.291	100,0	100,0	101,5	58,4	59,4

Registrovani poslovni subjekti po vrsti i djelatnostima

Posmatrajući poslovne subjekte prema vrsti, od ukupnog broja u Kantonu Sarajevo, najveće učešće imaju pravne osobe (47,8%), zatim obrtnici (32,2%), te dijelovi pravnih osoba (20,0%).

Tabela 28. Registar poslovnih subjekata po KD 2010_KS

KD 2010	2014				2015				Indeks 2015/ 2014
	Pravne osobe	Dijelovi pravnih osoba	Obrt	Ukupno	Pravne osobe	Dijelovi pravnih osoba	Obrt	Ukupno	
UKUPNO	14.947	6.551	10.774	32.272	15.721	6.567	10.590	32.878	101,9
A	88	15	396	499	97	16	384	497	99,6
B	17	2	2	21	16	2	2	20	95,2
C	974	247	1.583	2.804	992	241	1.583	2.816	100,4
D	52	2	3	57	57	4	3	64	112,3
E	49	43	4	96	49	43	2	94	97,9
F	727	55	426	1.208	741	56	420	1.217	100,7
G	4.021	3.327	2.189	9.537	4.153	3.362	2.061	9.576	100,4
H	389	225	1.529	2.143	409	222	1.487	2.118	98,8
I	392	550	1.757	2.699	439	542	1.689	2.670	98,9
J	575	50	211	836	597	46	219	862	103,1
K	157	261	39	457	162	271	36	469	102,6
L	337	38	33	408	480	39	33	552	135,3
M	1.619	97	958	2.674	1.673	94	1.012	2.779	103,9
N	462	178	204	844	496	183	205	884	104,7
O	313	116		429	313	98		411	95,8
P	284	98	43	425	293	97	50	440	103,5
Q	269	110	282	661	268	111	293	672	101,7
R	1.034	576	83	1.693	1.082	606	94	1.782	105,3
S	3.160	561	1.030	4.751	3.377	534	1.015	4.926	103,7
T			2	2			2	2	100,0
U	28			28	27			27	96,4

Analizirajući poslovne subjekte po KD 2010, najviše poslovnih subjekata je u oblasti trgovine na veliko i malo (29,1%) i ostalim uslužnim djelatnostima (15,0%), dok je najmanje poslovnih subjekata iz područja vađenja ruda i kamena (0,1%) i djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela (0,1%).

U odnosu na prošlu godinu najveći porast poslovnih subjekata je ostvaren u oblasti poslovanja nekretninama (35,3%) i proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom, gasom, parom i klimatizaciji (12,3%), dok je u djelatnosti vađenja ruda i kamena najviše opao broj poslovnih subjekata (4,8%).

3.3. Rezultati poslovanja poslovnih subjekata (preduzeća)

Prema podacima Finansijsko-informatičke agencije za 2015. godinu, svoje godišnje finansijske izvještaje predalo je ukupno ukupno 6.763 poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za privredna društva (preduzeća), što je za 10,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Zaposlenih je 103.435 lica u 2015. godini i u odnosu na 2014. godinu broj zaposlenih bilježi povećanje za 4,6%.

Tabela 29. Poslovni subjekti u KS 2014. i 2015.

KD	Broj			Broj		
	Poslovni subjekti			Zaposlenih		
	2014	2015	Index 2015/2014	2014	2015	Index 2015/2014
A	46	53	115,2	655	676	103,2
B	12	14	116,7	112	103	92,0
C	600	629	104,8	12.174	12.071	99,2
D	42	48	114,3	5.775	5.663	98,1
E	33	34	103,0	2.638	2.578	97,7
F	426	464	108,9	7.215	6.974	96,7
G	2.171	2.366	109,0	24.513	28.076	114,5
H	255	274	107,5	11.004	11.028	100,2
I	229	267	116,6	2.835	2.976	105,0
J	405	433	106,9	9.137	9.300	101,8
K	64	71	110,9	513	542	105,7
L	243	374	153,9	1.034	1.273	123,1
M	991	1.073	108,3	5.705	6.023	105,6
N	290	338	116,6	4.818	5.141	106,7
O	2	2	100,0	63	58	92,1
P	83	92	110,8	1.147	1.240	108,1
Q	73	76	104,1	8.222	8.354	101,6
R	52	56	107,7	799	829	103,8
S	87	99	113,8	518	530	102,3
T	0	0				
U	0	0				
Ukupno	6.104	6.763	110,8	98.877	103.435	104,6

U 2015. godini najviše poslovnih subjekata ima u oblasti trgovina na veliko i malo (2.366), zatim u oblasti stručne, naučne i tehničke djelatnosti (1.073).

Također, najviše zaposlenih u 2015. godini je u oblasti trgovina na veliko i malo (28.076 lica), zatim u prerađivačkoj industriji (12.071 lica) i u oblasti prijevoz i skladištenje (11.028 lica).

Broj poslovnih subjekata u 2015. godini bilježi značajan rast kod svih djelatnosti u 2015. godini u odnosu na prethodnu 2014. godinu. Broj zaposlenih u 2015. godini u odnosu na prošlu se smanjuje kod pojedinih djelatnosti (B,C,D,E,F, O).

Tabela 30. Broj subjekata, broj zaposlenih po sektorima i rangiranje djelatnosti po broju zaposlenih u KS u 2014. i 2015.

zaposlenih u RS u 2014 i 2015.

Poslovni subjekti			2014	2015	Indeks 2015/2014
1.	Broj subjekata		6.104	6.763	110,8
	I sektor		58	67	115,5
	II sektor		1.101	1.175	106,7
	III sektor		2.655	2.907	109,5
	IV sektor		2.290	2.614	114,1
2.	Broj zaposlenih po sektorima		98.877	103.435	104,6
	I sektor		767	779	101,6
	II sektor		27.802	27.286	98,1
	III sektor		38.352	42.080	109,7
	IV sektor		31.956	33.290	104,2
3.	Rangiranje djelatnosti po broju zaposlenih				
	Rang I	G Trgovina na veliko i malo	24.513	28.076	114,5
	Rang II	C Prerađivačka industrija	12.174	12.071	99,2
	Rang III	H Prijevoz i skladištenje	11.004	11.028	100,2
	Rang IV	J Informacije i komunikacije	9.137	9.300	101,8

Najveći broj poslovnih subjekata za 2015. godinu registriran je u tercijarnom sektoru uslužnih djelatnosti 42,9% (2.907), koji zapošljava oko 40,7% zaposlenih (42.080 lica) i u odnosu na prošlu godinu bilježi povećanje za 9,7%. Prvorangirana djelatnost po broju zaposlenih je trgovina na veliko i malo koja zapošljava 27,1% zaposlenih i u odnosu na prethodnu godinu broj zaposlenih lica u ovoj djelatnosti povećan je za 14,5%.

Osnovni i izvedeni pokazatelji poslovanja

Bilansne obrasce o poslovanju u 2015. godini u Kantonu Sarajevo predalo je 6.763 poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za privredna društva (preduzeća), što je za 10,8% više nego u 2014. godini.

Ostvaren je prihod u fiskalnoj 2015. godini u iznosu od preko 16,5 milijardi KM i neznatno je smanjen u odnosu na prethodnu godinu.

Rashod je ostvaren u iznosu od oko 16,1 milijardu KM i umanjen je za 3,4% u odnosu na 2014. godinu. Dobit je ostvarena u iznosu od 833 miliona KM i povećana je za 24,9% u odnosu na prethodnu godinu, a i gubitak je značajno umanjen za 42,9%.

Vrijednost poslovnih sredstava se povećala za 1,6%, a u 2015. godini je iznosila sa 27,8 milijardi KM. Kapital se takođe povećao za 1,3% i iznosi 15,1 milijardu KM.

Neto plaće su smanjene sa 792 KM na 771 KM, odnosno u 2015. godini su manje za 2,6% u odnosu na prethodnu godinu.

Broj zaposlenih na temelju sati rada, se povećao sa 98.877 na 103.435 lica, odnosno za 4,6%.

Tabela 31. Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja poslovnih subjekata

Pokazatelji	2014	2015	Indeks 2015/2014
Broj poslovnih subjekata	6.104	6.763	110,8
Prihodi (mil. KM)	16.520	16.519	100,0
Rashodi (mil. KM)	16.646	16.086	96,6
Neto dobit (mil. KM)	667	833	124,9
Gubitak (mil. KM)	861	491	57,1
Poslovna sredstva (mil. KM)	27.375	27.824	101,6
Kapital (mil. KM)	14.935	15.133	101,3
Plata (KM)	792	771	97,4
Broj zaposlenih	98.877	103.435	104,6

U 2015. godini uočava se da su prihod po zaposlenom, rashod po zaposlenom manji za 4,4%, odnosno za 7,6% u odnosu na prethodnu godinu. Gubitak po zaposlenom se značajno smanjio za 45,4%. Većina izvedenih pokazatelja poslovanja; neto dobit po zaposlenom, efikasnost, marža profita, rentabilnost kapitala, rentabilnost poslovanja i koeficijent tekuće likvidnosti bilježe rast, dok samo koeficijent obrta sredstava bilježi smanjenje u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 32. Pokazatelji kvaliteta poslovanja poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo

Pokazatelji	2014	2015	Indeks 2015/2014
Prihod po zaposlenom (000 KM)	167,08	159,70	95,6
Rashod po zaposlenom (000 KM)	168,35	155,52	92,4
Neto dobit po zaposlenom (000 KM)	6,75	8,05	119,4
Gubitak po zaposlenom (000 KM)	8,71	4,75	54,6
Efikasnost poslovanja (prihod/rashod)	0,992	1,027	103,5
Marža profita (dobit/prihod)	0,040	0,050	124,9
Rentabilnost kapitala (dobit/kapital)	0,045	0,055	123,2
Rentabilnost poslovanja (dobit/tekuća sredstva)	0,087	0,104	119,0
Koeficijent obrta sredstava (prihod/tekuća sredstva)	2,15	2,05	95,3
Koeficijent tekuće likvidnosti (tekuća sredstva/kratkoročne obaveze)	0,397	0,399	100,4

Posmatrano po djelatnostima, broj poslovnih subjekata u 2015. godini je 6.763 i veći je za 10,8% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći broj pravnih lica je u trgovini, što čini 35% ukupnih poslovnih subjekata.

Tabela 33. Broj poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010)

KD 2010	2014	%	2015	%	Indeks 2015/2014
A	46	0,8	53	0,8	115,2
B	12	0,2	14	0,2	116,7
C	600	9,8	629	9,3	104,8
D	42	0,7	48	0,7	114,3
E	33	0,5	34	0,5	103,0
F	426	7,0	464	6,9	108,9
G	2.171	35,6	2.366	35,0	109,0
H	255	4,2	274	4,1	107,5
I	229	3,8	267	3,9	116,6
J	405	6,6	433	6,4	106,9
K	64	1,0	71	1,0	110,9

L	243	4,0	374	5,5	153,9
M	991	16,2	1.073	15,9	108,3
N	290	4,8	338	5,0	116,6
O	2	0,0	2	0,0	100,0
P	83	1,4	92	1,4	110,8
Q	73	1,2	76	1,1	104,1
R	52	0,9	56	0,8	107,7
S	87	1,4	99	1,5	113,8
Ukupno	6.104	100,0	6.763	100,0	110,8

U ukupno ostvarenom prihodu 2015. godini, najveće učešće ima trgovina, 51,6% čije se učešće neznatno povećalo u odnosu na 2014. godinu, zatim prerađivačka industrija 9,8%, čije je učešće u ukupnom prihodu je povećano za 2,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 34. Prihodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u mil. KM

KD 2010	2014	%	2015	%	Indeks 2015/2014
A	36	0,2	42	0,3	118,6
B	26	0,2	15	0,1	58,0
C	1.580	9,6	1.614	9,8	102,2
D	1.368	8,3	1.469	8,9	107,3
E	206	1,2	191	1,2	92,6
F	947	5,7	708	4,3	74,7
G	8.501	51,5	8.531	51,6	100,3
H	762	4,6	771	4,7	101,1
I	122	0,7	140	0,8	114,9
J	1.161	7,0	1.120	6,8	96,4
K	114	0,7	119	0,7	105,0
L	237	1,4	258	1,6	109,0
M	802	4,9	851	5,2	106,0
N	176	1,1	189	1,1	107,5
O	4	0,0	4	0,0	119,3
P	47	0,3	45	0,3	96,7
Q	343	2,1	355	2,2	103,5
R	49	0,3	54	0,3	109,3
S	39	0,2	42	0,3	106,8
ukupno	16.520	100,0	16.519	100,0	100,0

Najveće učešće u rashodima poslovnih subjekata, kao i kod prihoda, ostvarila je trgovina 51,7% u 2015. godini, što je za 0,7% manje nego u prethodnoj godini, zatim prerađivačka industrija 9,6%, što je za 0,3% manje nego u 2014. godini.

Tabela 35. Rashodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u mil. KM

KD 2010	2014	%	2015	%	Indeks 2015/2014
A	35	0,2	41	0,3	117,5
B	31	0,2	15	0,1	46,7
C	1.550	9,3	1.545	9,6	99,7
D	1.381	8,3	1.482	9,2	107,3
E	225	1,4	208	1,3	92,1
F	920	5,5	674	4,2	73,2
G	8.374	50,3	8.312	51,7	99,3
H	801	4,8	797	5,0	99,4
I	122	0,7	133	0,8	108,5
J	1.034	6,2	1.000	6,2	96,7
K	110	0,7	101	0,6	91,7
L	600	3,6	299	1,9	49,8
M	809	4,9	804	5,0	99,3
N	168	1,0	176	1,1	104,4
O	4	0,0	4	0,0	103,5
P	41	0,2	40	0,2	97,8
Q	354	2,1	368	2,3	104,1
R	47	0,3	49	0,3	104,8
S	40	0,2	41	0,3	102,2
ukupno	16.646	100,0	16.086	100,0	96,6

U 2015. godini poslovni subjekti su ostvarili neto dobit u iznosu od 832,9 miliona KM što je 24,9% više nego prethodne godine kada je ostvarena neto dobit iznosila 667,0 miliona KM. U ukupno ostvarenoj neto dobiti u 2015. godini, najveće učešće ima trgovina 35,0% koja je ostvarila oko 38,3% veću neto dobit nego prethodne godine, zatim informacije i komunikacije 15,9%, čija je neto dobit za 3,9% manja nego prethodne godine, te prerađivačka industrija 12,5%, sa 7,6% više neto dobiti nego prethodne godine.

Tabela 36. Ukupna neto dobit poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u mil. KM

KD 2010	2014	%	2015	%	Indeks 2015/2014
A	1,3	0,2	1,8	0,2	137,1
B	1,0	0,1	1,9	0,2	191,7
C	96,4	14,5	103,7	12,5	107,6
D	4,4	0,7	4,5	0,5	101,0
E	1,6	0,2	1,9	0,2	118,8
F	51,3	7,7	65,9	7,9	128,5
G	210,8	31,6	291,6	35,0	138,3
H	29,5	4,4	38,5	4,6	130,4
I	12,2	1,8	13,7	1,6	111,8
J	138,0	20,7	132,7	15,9	96,1
K	9,7	1,5	20,9	2,5	215,2
L	12,5	1,9	18,9	2,3	151,4
M	72,2	10,8	103,3	12,4	143,0
N	12,8	1,9	16,9	2,0	132,5
O	0,0	0,0	0,4	0,0	20.117,4
P	5,9	0,9	5,0	0,6	85,2
Q	2,8	0,4	3,9	0,5	139,0
R	3,1	0,5	5,6	0,7	183,4
S	1,5	0,2	1,8	0,2	125,7
ukupno	667,0	100	832,9	100	124,9

Tabela 37. Lista deset najvećih dobitaša 2015. godine

KD 2010	Naziv	Dobitak (KM)	Broj zaposlenih
J	BH Telecom d.d. Sarajevo	79.595.020	3.468
G	ASA AUTO d.o.o. Sarajevo	54.805.620	30
F	BBM" d.o.o. Sarajevo	26.633.698	481
M	ASA INVEST d.o.o. Sarajevo	18.718.948	1
M	JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Sarajevo	16.900.270	81
C	CC HBC B-H d.o.o. Sarajevo	14.725.768	277
C	Bosnalijek d.d.	11.155.865	679
G	HIFA-PETROL d.o.o. Sarajevo	11.060.730	181
C	ARGETA d.o.o. Sarajevo	10.624.107	119
H	J.P. Međunarodni aerodrom "SARAJEVO" d.o.o. Sarajevo	9.399.896	444
	Ukupno	253.619.922	5.761

U 2015. godini 10 poslovnih subjekata koja su ostvarila najveću dobit, 253.619.922 KM ili 30,5% od ukupno ostvarene dobiti u Kantonu Sarajevo, zapošljavaju 5,6% ili 5.761 lice od ukupnog broja zaposlenih u preduzećima koja su ostvarila dobit.

U 2015. godini poslovni subjekti su ostvarili gubitak u iznosu od 491,5 miliona KM što je 42,9% manje nego prethodne godine kada je gubitak iznosio 860,8 miliona KM.

U stvaranju ukupnog gubitka u 2015. godini najveće učešće ima trgovina, 22,0% čiji je gubitak za 5,3% manji nego prethodne godine, zatim stručne, naučne i tehničke djelatnosti 14,3%, čiji je gubitak za 15,8% manji nego prethodne godine, te prijevoz i skladištenje 13,6%, sa 8,1% manje gubitka nego prethodne godine.

Tabela 38. Gubitak poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM

KD 2010	2014	%	2015	%	Indeks 2015/2014
A	0,7	0,1	0,7	0,1	97,8
B	7,2	0,8	2,0	0,4	28,0
C	69,9	8,1	38,6	7,9	55,3
D	17,0	2,0	16,0	3,3	94,4
E	21,1	2,4	18,7	3,8	88,7
F	17,9	2,1	37,0	7,5	206,8
G	114,1	13,3	108,0	22,0	94,7
H	72,8	8,5	66,9	13,6	91,9
I	14,1	1,6	7,8	1,6	55,7
J	25,9	3,0	30,1	6,1	116,2
K	16,1	1,9	8,6	1,7	53,2
L	378,1	43,9	61,1	12,4	16,2
M	83,7	9,7	70,5	14,3	84,2
N	6,6	0,8	5,1	1,0	77,8
O	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
P	0,4	0,1	0,4	0,1	89,0
Q	13,3	1,5	17,9	3,6	134,8
R	0,7	0,1	1,2	0,2	166,7
S	1,1	0,1	0,7	0,2	69,0
Ukupno	860,8	100	491,5	100	57,1

Tabela 39. Lista deset najvećih gubitaša 2015. godine

KD 2010	Naziv	Gubitak (KM)	Broj zaposlenih
H	KJKP "GRAS" d.o.o. Sarajevo	33.523.175	1.543
H	JP ŽFBiH d.o.o. Sarajevo	29.862.925	3.546
M	ENERGOINVEST D.D. SARAJEVO	26.494.643	584
L	HETA d.o.o. Sarajevo	19.086.263	120
M	BOSMAL d.o.o. SARAJEVO	17.694.748	2
J	ALJAZEERA BALKANS d.o.o. Sarajevo	17.687.274	186
Q	KLINIČKI CENTAR SARAJEVO	16.651.663	3.736
E	KJKP "VIK" d.o.o. Sarajevo	14.854.020	901
F	HIDROGRADNJA d.d. Sarajevo	14.148.564	605
G	ENERGOPETROL d.d. SARAJEVO	13.858.688	660
	Ukupno	203.861.963	11.883

U 2015. godini 10 poslovnih subjekata koja su ostvarila najveći gubitak 203.861.963 KM ili 41,5% od ukupno ostvarenog gubitka u Kantonu Sarajevo, zapošljavaju 11,5% ili 11.883 lica od ukupnog broja zaposlenih u preduzećima koja su poslovala sa gubitkom.

3.3.1. Mala, srednja i velika preduzeća

Od ukupno registriranih poslovnih subjekata u 2015. godini, prema kriteriju razvrstavanja po članu 4. Zakona o računovodstvu i reviziji u FBiH¹, najveći je broj malih preduzeća 5.784 ili 85,5%, zatim srednjih 827 ili 12,2% i velikih 152 ili 2,2%.

Tabela 40. Elementi malih, srednjih i velikih preduzeća u 2014. i 2015. godini

Elementi	Mala preduzeća		Srednja preduzeća		Velika preduzeća		Ukupno	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Broj poslovnih subejakata	5.656	5.784	287	827	161	152	6.104	6.763
Ukupan prihod (u mil. KM)	6.136,0	1.729,4	483,3	4.899,6	9.901,2	9.889,6	16.520,5	16.518,6
Ukupan rashod (u mil. KM)	5.959,0	1.647,6	573,5	4.678,0	10.113,8	9.760,8	16.646,4	16.086,4
Broj zaposlenih	31.492	23.517	9.495	20.551	57.890	59.367	98.877	103.435
Dobit (u mil. KM)	335,4	156,0	30,8	346,8	300,8	330,1	667,0	832,9
Gubitak (u mil. KM)	206,6	89,0	123,4	167,5	530,8	234,9	860,8	491,5
Aktiva (u mil. KM)	6.554,0	2.429,7	3.665,8	8.313,7	17.155,5	17.080,2	27.375,3	27.823,6
Efikasnost poslovanja	1,03	1,05	0,84	1,05	0,98	1,01	0,92	1,03
Marža profita	5,47	9,02	6,37	7,08	3,04	3,34	0,04	0,05

Tabela 41. Struktura učešća u ukupnom iznosu u 2014. i 2015 godini (u %)

Elementi	Mala preduzeća		Srednja preduzeća		Velika preduzeća		Ukupno	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Broj poslovnih subejakata	92,7	85,5	4,7	12,2	2,6	2,2	100,0	100,0
Ukupan prihod	37,1	10,5	2,9	29,7	59,9	59,9	100,0	100,0
Ukupan rashod	35,8	10,2	3,4	29,1	60,8	60,7	100,0	100,0
Broj zaposlenih	31,8	22,7	9,6	19,9	58,5	57,4	100,0	100,0
Dobit	50,3	18,7	4,6	41,6	45,1	39,6	100,0	100,0
Gubitak	24,0	18,1	14,3	34,1	61,7	47,8	100,0	100,0
Aktiva	23,9	8,7	13,4	29,9	62,7	61,4	100,0	100,0

¹ Kriteriji za razvrstavanje su: broj zaposlenih, prosječna vrijednost poslovne imovine u toku 2015. godine i ukupan prihod u 2015. godini

Broj poslovnih subjekata u 2015. godini bilježi povećanje kod malih i srednjih preduzeća, dok kod velikih preduzeća u 2015. godini taj broj se smanjio za 5,6% u odnosu na prethodnu 2014. godinu. Razlog pada velikih preduzeća u 2015. godini je taj što je došlo do smanjenja ukupnog prihoda i ukupne aktive i prema kriteriju razvrstavanja po članu 4. Zakona o računovodstvu i reviziji u FBiH prelaze u kategoriju srednjih preduzeća.

U 2015. godini najveći je broj malih preduzeća 85,5% (5.784), dok najveći prihod ostvaruju velika preduzeća sa učešćem u ukupnom iznosu od 59,9% i rashod od 60,7%. Prihod koji su ostvarila srednja preduzeća u 2015. godini je 10 puta veći u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupan rashod u 2015. godini bilježi neznatno smanjenje kod velikih preduzeća. Međutim, dolazi do drastičnog povećanja ukupnih rashoda kod srednjih preduzeća u 2015. godini preko 8 puta veći u odnosu na 2014. godinu.

Velika preduzeća u 2015. godini imaju najveći gubitak (47,8%) i u odnosu na prošlu godinu bilježe smanjenje gubitka za skoro 45,7%.

Prema tome, od ukupnog broja poslovnih subjekata i u 2014. i u 2015. godini najviše je malih preduzeća, skoro 6.000. Mala preduzeća istovremeno ostavruju u 2015. najveću efikasnost poslovanja (mjerenu odnosom prihoda i rashoda, 1,05) i najveću maržu profita (mjerenu udiom profita u u prihodima, 9,02).

Prema tome, potrebno je razvijati mala preduzeća, koja ostvaruju brži rast, fleksibilnija su na uticaj krize i ograničena sredstava koja su na raspolaganju KS bolje bi se iskoristila.

3.3.2. Analiza izvrsnosti granske privrede Kantona Sarajevo

Metodološki okvir BEX indeksiranja poslovne izvrsnosti privredne djelatnosti

Analitičku i sintetičku sliku pojedine djelatnosti, moguće je dobiti apliciranjem BEX indeksa. Metodološki okvir koji je opisan kroz BEX indeks prvobitno je izrađen za potrebe procjene poslovne izvrsnosti preduzeća na tržištu kapitala u Hrvatskoj, ali njegova primjena je moguća i za procjenu poslovne izvrsnosti na svim sličnim tržištima kapitala. Model BEX indeksa je potom testiran na uzorku preduzeća koja ne kotiraju na tržištu kapitala. Pokazalo se da je primjena moguća i za računanje poslovne izvrsnosti takvih poduzeća.

Specifičnost modela BEX-a jeste činjenica kako je konstruiran u hrvatskim uslovima poslovanja koji su vrlo slični poslovnim uslovima u Bosni i Hercegovini, tj. u Kantonu Sarajevo. U odnosu na druge modele koji služe za ocjenu finansijskog "zdravlja", ovo je najvažnija prednost BEX indeksiranja. BEX omogućuje procjenu poslovne izvrsnosti kao i prognoziranje uspjeha i neuspjeha što znači znatno veći kvalitet. BEX model sadržava potpuno novi pokazatelj finansijske snage firme koji do sada nije korišten. Taj pokazatelj konstruisali su autori modela posebno za izračun BEX indeksa. Osim toga, novim se može smatrati i pokazatelj stvaranja nove vrijednosti, jer u tom obliku do sada nije korišten ni u jednom od poznatih svjetskih modela.

BEX model je konstruisan na bazi sljedećih varijabli s određenim težinskim vrijednostima uticaja, što objašnjava sljedeći matematički izraz:

$$\text{BEX} = 0,3888\text{ex1} + 0,579\text{ex2} + 0,153\text{ex3} + 0,316\text{ex4}$$

ex1= EBIT/UKUPNA AKTIVA

ex2= NETO POSL.DOBIT/VL. KAPITAL X CIJENA

ex3=RADNI KAPITAL/UKUPNA AKTIVA

ex4=5 (DOBIT + D + A)/UKUPNE OBAVEZE

ex1 = profitabilnost

Pokazatelj ex1 je izvrsnost mjerena odnosom zarade (koja se sastoji od kamata i dobiti prije poreza) i kapitala mjenog ukupnom aktivom. Ovaj pokazatelj nema veliki uticaj na konačnu visinu BEX indeksa zbog toga što se radi o tzv. "tromom pokazatelju" čija je temeljna svrha stabiliziranje BEX modela. Međutim, njegova uloga je znatno veća kad se poslovna izvrsnost procjenjuje po segmentima.

ex2 = stvaranje vrijednosti

Pokazatelj ex2 bazira se na ekonomskom profitu – dobiti koja prekoračuje cijenu vlastitoga kapitala. Za izračun ove kategorije koristi se poslovna dobit zbog izbjegavanja mogućih uticaja vanrednih događaja na rezultat poslovanja. Cijena vlastitoga kapitala dobije se kao produkt vlasničkoga kapitala i cijene kapitala koju bi vlasnici mogli ostvariti iz alternativnih, relativno nerizičnih ulaganja. Za potrebe BEX modela cijena kapitala je aproksimirana stopom kamate na oročenu štednju u bankama, prosjek oko 4,5% za analizirani period.

ex3 = likvidnost

Likvidnost se mjeri odnosom radnoga kapitala prema ukupnoj aktivi. Radni kapital se izračunava kao razlika između tekuće aktive i tekućih obveza.

ex4 = finansijska snaga

Pokazatelj ex4 temelji se na odnosu teorijski slobodnog novca iz svih aktivnosti što je dobit uvećana za amortizaciju i deprecijaciju i pokriva svih obveza tim novcem.

Tabela 42. Bex indeks granske privrede Kantona Sarajevo

	2014					2015				
	ex1	ex2	ex3	ex4	BEX	ex1	ex2	ex3	ex4	BEX
A	0,0025	0,0093	-0,0046	0,9014	0,2905	0,0041	0,0128	-0,0100	0,6522	0,2136
B	0,0437	0,2530	0,0052	0,4701	0,3128	0,0255	0,7998	0,0047	0,6309	0,6731
C	0,0425	0,2814	0,0687	0,7606	0,4303	0,0446	0,3043	0,0785	0,7605	0,4459
D	0,0039	0,0061	0,0842	1,7665	0,5761	0,0041	0,0062	0,0919	1,6508	0,5409
E	0,0032	0,1326	0,0326	2,1813	0,7723	0,0043	0,1537	0,0252	2,2085	0,7924
F	0,0592	0,7311	0,0994	0,4842	0,6145	0,0499	0,8544	0,0684	0,5739	0,7059
G	0,0561	0,6976	0,0754	0,4775	0,5882	0,0580	0,9362	0,0635	0,5807	0,7578
H	0,0137	0,0720	-0,1183	0,4017	0,1559	0,0221	0,0951	-0,0897	0,4343	0,1872
I	0,0191	0,1309	0,1213	0,4480	0,2434	0,0180	0,1498	0,0916	0,4402	0,2468
J	0,0819	0,5110	0,1280	3,5609	1,4726	0,0829	0,5053	0,1498	3,0568	1,3137
K	0,0146	0,4401	0,1628	0,2006	0,3488	0,0194	0,8148	0,1352	0,3445	0,6089
L	0,0134	0,0862	-0,0247	0,1361	0,0944	0,0169	0,1145	-0,1049	0,1912	0,1172
M	0,0209	0,0986	0,0233	0,3794	0,1887	0,0234	0,1406	0,0289	0,5337	0,2636
N	0,0790	1,2538	0,0002	0,9025	1,0419	0,0771	1,6114	-0,0530	0,8661	1,2286
O	0,0001	0,0018	0,6845	2,9775	1,0467	0,0232	0,3619	0,7053	7,0827	2,5646
P	0,0563	0,9621	0,0066	1,2490	0,9746	0,0589	0,8295	0,0501	1,1733	0,8816
Q	0,0059	0,0266	-0,0560	1,2481	0,4035	0,0092	0,0425	-0,0660	1,1442	0,3797
R	0,0781	0,6874	-0,0190	1,2462	0,8193	0,1065	1,1857	-0,0393	1,6750	1,2512
S	0,0253	0,3789	-0,0046	0,5414	0,3996	0,0339	0,7969	0,0479	0,5787	0,6648

Tabela 43. Detaljnije rangiranje poslovne izvrsnosti s prognostičkim očekivanjima

BUSINESS EXCELLENCE INDEX (BEX)	RANG POSLOVNE IZVRSNOSTI (BEX)	2014	2015	KOMENTAR
4,01 - 6,00	Izvršno	Nema	Nema	U posmatranim godinama 2014. i 2015. ne postoje djelatnosti koje su poslovale izvršno. Tu spadaju djelatnosti koje posluju s vrhunskim rezultatima.
2,01 - 4,00	Vrlo dobro	Nema	Djelatnost O	Za razliku od 2014., u 2015. godini se pojavljuje djelatnost O (ostale javne, društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti). Djelatnost O posluje vrlo dobro što se može očekivati i u sljedeće 2 godine ako menadžment nastavi sa unaprijeđenjima.
1,01 - 2,00	Dobro	Djelatnosti J, N, O	Djelatnosti J, N, R	Djelatnosti J, N, O posluju dobro u 2014. godini, ali poboljšanje se može očekivati samo ako se pristupi unaprijeđenjima. Djelatnosti (J i N) su ostale na istom rangu poslovne izvrsnosti i u 2015. (dobro), dok dolazi do promjene kod djelatnosti O, koja prelazi u veći rang poslovanja. U 2015. djelatnost R počinje da posluje dobro.
0,00 - 1,00	Granično područje između dobrog i lošeg	Djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, P, Q, R, S	Djelatnosti A,B,C,D,E,F,G, H,I,K,L,M,P, Q,S	U 2014. i u 2015. godini djelatnosti A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, P, Q, S ostaju na istom na istom rangu poslovne izvrsnosti (granično područje između dobrog i lošeg), poslovna izvrsnost je pozitivna, ali nije zadovoljavajuća. Potrebno je pristupiti ozbiljnim unaprijeđenjima. Djelatnost R u 2015. godini prelazi na veći rang poslovanja.
Manji od 0,00 (negativan)	Loše	Nema	Nema	U posmatranim godinama 2014. i 2015. u KS nisu postojale djelatnosti kojima je ugrožena egzistencija.

3.3.3. Analiza po djelatnostima

3.3.3.1. Industrija

Prema podacima Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo i Federalnog zavoda za statistiku, u protekloj 2015. godini industrija Kantona Sarajevo ostvarila je manji obim proizvodnje u odnosu na godinu ranije za 1,8%.

U okviru glavnih industrijskih grupacija u Kantonu Sarajevo u 2015. godini, u odnosu na 2014. godinu, rast proizvodnje zabilježen je samo u energetske industriji (6,8%), dok je kod ostalih industrijskih grupacija registrovan pad obima proizvodnje. Obim proizvodnje intermedijarnih proizvoda bio je za 1,8% manji u odnosu na 2014. godinu, dok je kod kapitalnih proizvoda zabilježen pad proizvodnje za 4,5%. U proizvodnji netrajnih proizvoda za široku potrošnju registrovan je pad obima proizvodnje od 2,9%, dok je istovremeno proizvodnja trajnih proizvoda za široku potrošnju bila za 26,6% manja u odnosu na godinu ranije.

Tabela 44. Indeksi glavnih industrijskih grupacija u KS i FBiH

Industrijske grupacije	Kanton Sarajevo 2015/2014	Federacija BiH 2015/2014
Intermedijarni proizvodi	98,2	107,2
Energija	106,8	98,2
Kapitalni proizvodi	95,5	99,0
Trajni proizvodi za široku potrošnju	73,4	96,4
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	97,1	103,0

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo; Federalni zavod za statistiku

Posmatrajući indekse industrijske proizvodnje prema područjima i oblastima klasifikacione djelatnosti (KD) u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu, u Kantonu Sarajevo, došlo je do pada proizvodnje u oblasti vađenja ruda i kamena za 76,1%.

Tabela 45. Indeksi industrijske proizvodnje prema područjima i odjeljcima KD-a u KS i FBiH

Područja KD 2010	Kanton Sarajevo 2015/2014	Federacija BiH 2015/2014
Vađenje ruda i kamena	23,9	98,9
Prerađivačka industrija	96,4	104,2
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom	106,8	98,5

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo; Federalni zavod za statistiku

U Kantonu Sarajevo je proizvodnja prerađivačke industrije bila manja za 3,6% u odnosu na proizvodnju iz 2014. godine. Kada je u pitanju proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i plinom, u Kantonu Sarajevo je došlo do rasta obima proizvodnje za 6,8%.

Od 21 grane prerađivačke industrije Kantona Sarajevo, u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu, osam (8) grana zabilježilo je rast proizvodnje, dok je preostalih trinaest (13) grana ostvarilo manji nivo proizvodnje.

Među granama koje su ostvarile značajan rast obima proizvodnje, najprije se ističe proizvodnja baznih metala, koja je ostvarila rast od čak 163%. Još jedna od industrijskih grana koja je ostvarila iznimno visok rast je popravak mašina i instaliranje opreme, čiji rast iznosi 77,1% u odnosu na 2014. godinu. Kod štampanja i umnožavanja snimljenih zapisa u 2015. godini je za razliku od 2014. godine došlo do rasta obima proizvodnje za 17,4%. Sličnu promjenu u povećanju obima proizvodnje od 17,3% u 2015. godini je doživjela i proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme. Nakon pada obima proizvodnje ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda u 2013. godini od 30,2%, u 2014. godini je ova grana prerađivačke industrije ostvarila rast proizvodnje za 31,5%, a u 2015. godini je zabilježen blagi rast od 0,1% u odnosu na godinu ranije. Proizvodnja prehrambenih proizvoda je također nastavila sa pozitivnim trendom iz 2014. godine. U 2015. godini, obim proizvodnje prehrambenih proizvoda se povećao za 6,0% u odnosu na godinu ranije.

U 2015. godini, čak trinaest grana industrije je zabilježilo pad obima proizvodnje, među kojima su grane industrije koje su u prethodnoj godini bilježile rast. Najveći pad u obimu proizvodnje su zabilježile industrija proizvodnje koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (38,8%) i proizvodnja računara, te elektroničkih i optičkih proizvoda (30,8%), koje su također u prethodnoj godini bilježile negativan trend u obimu proizvodnje. Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa je u 2014. godini ostvarila rast (30,4%), kao i proizvodnja farmaceutskih proizvoda i preparata (7,1%), dok su u 2015. godini obje grane industrije zabilježile pad. Proizvodnja

proizvoda od gume i plastičnih masa je smanjena za 3,2% u 2015. godini, dok je proizvodnja farmaceutskih proizvoda i preparata ostvarila pad od 5,7%. Nastavak smanjenja obima proizvodnje je ostao prisutan u industriji motornih vozila, prikolica i poluprikolica, gdje je zabilježen pad od 21% u odnosu na obim proizvodnje iz 2014. godine.

3.3.3.2. Prerađivačka industrija

U 2015. godini FIA-i je svoje završne finansijske izvještaje predalo 629 preduzeća u oblasti prerađivačke industrije, što je za 4,8% preduzeća više nego u 2014. godinu. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 12.071 lice, što je 0,8% manje zaposlenih nego predhodne godine. Sektor prerađivačke industrije je ostvario pozitivan rezultat u 2015. godini kada je ostvarena neto dobit u visini od 103,7 miliona KM, što je bolji rezultat za 7,6% u odnosu na predhodnu godinu kada je ostvarena dobit u iznosu od 96,4 miliona KM.

Zabilježeno je povećanje ukupnih prihoda, u 2015. godini, za čak 34,6 miliona KM, ili 2,2% u odnosu na 2014. godinu, dok su ukupni poslovni rashodi smanjeni za 4,6 miliona KM, što je najvećim dijelom doprinjelo povećanju dobiti prerađivačke industrije.

Poslovni subjekti iz područja prerađivačke industrije učestuju sa 9,3% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, učestvuju sa 9,8% u ukupnom prihodu i sa 12,5% u neto dobiti koja su ostvarili poslovni subjekti na Kantonu Sarajevo. Broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji učestvuje sa 11,7% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata prerađivačke industrije je 1,04, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,064, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,073, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,106 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 1,7.

Poljoprivredno-prehrambeni sektor, prema raspoloživim i statističkim podacima, raspolaže značajnim resursima za organizovanje različitih vidova primarne poljoprivredne proizvodnje i pogonima za njihovu preradu. Ovaj sektor predstavlja velik potencijal za smanjenje izražene nezaposlenosti u Kantonu Sarajevo.

Cjelokupna primarna poljoprivredna proizvodnja Kantona, ne zadovoljava ukupne potrebe prisutnog stanovništva i instalisane respektabilne kapacitete za preradu i proizvodnju hrane. Prerađivačka industrija svoje potrebe za sirovinama uglavnom obezbjeđuje sa drugih područja BiH ili iz uvoza. Primjena Zakona o novčanim podsticajima ohrabrila je razvoj poljoprivredne proizvodnje na području Kantona Sarajevo u 2015. godini. Podsticaji su realizovani u iznosu od 3.239.584 KM, čime je riješeno 1.955 zahtjeva (82,3%) a izmirena su i dugovanja prema 59 poljoprivrednika koja su ostvarili pravo na poticaje u prethodnoj godini, i tih 267.000 KM su uplaćena u 2015. godini. Najveći dio tih poticaja usmjeren je u animalnu proizvodnju (2.279.876 KM) i to za podršku farmama junadi, ovaca, pilića, otkup svježeg mlijeka, proizvodnju sirove vune, pčelinjake. U poticajima za biljnu proizvodnju dominira uzgoj jagodičastog voća, ljekovitog bilja, povrća, heljde. Podrška je data i gljivarskoj proizvodnji, kao

i certificiranoj organskoj proizvodnji. Rezultati poticaja ogledaju se u povećanju vlastite proizvodnje hrane, u boljem korištenju vlastitih resursa, povećanju zaposlenosti, obezbjeđenju dijela sirovina za prerađivačku industriju.

U *ratarskoj proizvodnji*, najznačajnije mjesto zauzimaju površine zasijane krompirom (1.084 ha ili 25,9%), one mogu biti i duplo veće. Također, nešto veće površine zasijane su sa žitaricama i stočnim krmnim biljem.

U *voćarskoj proizvodnji* povećan je prinos svih vrsta voća od 2 do 5 puta, kod nekih i više (orah) u odnosu na 2014. godinu (pregled prinosa voća u KS za period 2009 - 2015. godine daje se u tabelarnom prilogu). Prethodna godina bila je povoljnija za voćarsku proizvodnju od 2014. godine u kojoj su se desile klimatske promjene praćene poplavama. Izvoz voća i povrća iz Kantona Sarajevo povećan je za 75,3% (11,2 miliona KM) u odnosu na 2014. godinu ali je istovremeno zabilježen i rast uvoza ovih proizvoda za 21,6% (11,9 miliona KM), pri čemu je pokrivenost uvoza izvozom iznosila 39%.

Proizvodnja i prerada mlijeka u Kantonu Sarajevo, u 2014. godini, ostvaren je veći obim proizvodnje mlijeka (kravljeg, kozijeg i ovčijeg) za 6,1%, a u 2015. godini proizvodnja se povećala za 16,6%. Sektor mlijeka, mliječnih prerađevina i jaja u Kantonu Sarajevo ostvario je veći izvoz u odnosu na 2014. godinu za 17,7%, dok se istovremeno uvoz ovih proizvoda smanjio za 5,8%. Ipak, i pored pozitivnih statističkih podataka u 2015. godini, proizvođači navedenih proizvoda imaju razloga za zabrinutost, obzirom da je uvoz mlijeka i mliječnih proizvoda u Kantonu Sarajevo pet puta veći od izvoza (pokrivenost uvoza izvozom 20%).

Proizvođači mesa i mesnih prerađevina u Kantonu, očekuju produženje trgovinskog aranžmana bescarinskog izvoza svježeg i rashlađenog goveđeg mesa u Tursku u cijeloj 2016. i 2017. godini, kako je i dogovoreno. Izvoz mesa i mesnih prerađevina u Kantonu Sarajevo je povećan u 2015. godini za 2,8% u odnosu na 2014. godinu, dok je istovremeno smanjen uvoz ovih proizvoda za 6,4% pri čemu je izvoz nadmašio uvoz za 4 miliona KM (stopa pokrivenosti uvoza izvozom je 111,4%). Osim Turske, izvoz mesa i mesnih prerađevina mogao bi uskoro neometano krenuti i na EU tržište, obzirom da je naša zemlja ispunila većinu uslova iz Akcijskog plana koje je odobrio inspekcijski tim Direkcije Europske komisije za zdravlje i hranu, revizije i analize (FVO). Ipak, u Kantonu Sarajevo još uvijek su prisutni problemi u ovom sektoru, zbog prekomjernog uvoza finalnih prerađevina i nelojalne konkurencije zbog čega je neophodno destimulisati uvoznički lobi, stimulisati i organizovanosti primarnu proizvodnju itd.

Proizvođači pića u Kantonu Sarajevo, u 2015. godini u odnosu na godinu ranije, ostvarili su manji obim proizvodnje za 1,1%. Ovaj sektor prerađivačke industrije duži niz godina je u veoma delikatnom položaju, jer domaća industrija posluje u uvjetima nelojalne konkurencije, pa se domaće kompanije zadužuju kod banaka da bi finansirale svoje poslovanje. Uvoz pića u Kanton Sarajevo u 2015. godini (58 miliona KM) bio je 50 puta veći od izvoza (1,1 miliona KM), a u odnosu na 2014. godinu uvoz je povećan za 2,5%, dok je izvoz smanjen za 51,4%.

Proizvodnjom i preradom jagodastog voća, ljekobilja i šumskih plodova bavi se više kompanija u KS. Kanton može da ponudi veliki broj vrsta samoniklog ljekovitog bilja, za razliku od većine evropskih zemalja, koje ne raspolažu velikim brojem vrsta ovog bilja. U protekloj 2015. godini

na području Kantona Sarajevo proizvedeno je 2,5 puta više meda (172 tone) u odnosu na godinu ranije. Izvoz Kantona Sarajevo u sektoru šećernih prerađevina i meda se povećao za 7,9%, dok je istovremeno uvoz smanjen za 33,7%.

3.3.3.3. Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija

U 2015. godini, prema podacima FIA-e, u području proizvodnje, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije, godišnje finansijske izvještaje predalo je 48 preduzeća, za 6 preduzeća više, odnosno 14,3% u odnosu na predhodnu godinu. U izvještajnoj godini bilo je zaposleno 5.663 osoba, što je manje za 112 zaposlenih, ili 1,9% u odnosu na 2014. godinu.

U 2015. godini realizovano je 1.468,5 miliona KM prihoda što je za 7,3% više nego predhodne godine, dok su ukupni poslovni rashodi iznosili 1.481,9 miliona KM i povećani su za 7,3%. Poslovni subjekti iz područja proizvodnje, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije učestvuju sa 0,7% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 8,9% u ukupnom prihodu i 20,3% u kapitalu koja su ostvarili poslovni subjekti na Kantonu Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 5,5% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti proizvodnje, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije je 0,99, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,003, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,001, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,006 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 2,1.

3.3.3.4. Građevinarstvo

Oblast građevinarstva se statistički prati samo za državni nivo i nivo entiteta, tako da se ne može vršiti analiza u kantonalnim okvirima, iako je na Kantonu Sarajevo sjedište najjačih građevinskih kompanija u Federaciji pa i državi.

U Kantonu Sarajevo, najveći građevinski projekti u niskogradnji odnose se na izgradnju "A transversale" i "Južne longitudinale". Vrijednost radova "A transversale" u iznosu od 5,8 miliona KM finansira Kanton Sarajevo i Općina Novi Grad putem Direkcije za puteve KS-a, a cilj ovog projekta je da se Međunarodni aerodrom Sarajevo poveže sa centrom grada. Završetak radova očekuje se u julu 2016. godine. Uz ranije odobrenih 16,5 miliona eura kredita od EBRD i dodatnih 6 miliona eura zajma, nastaviti će se izgradnja "Južne longitudinale", što uključuje tri raskrsnice i izgradnju velikog kružnog toka kod pekare "AS". Završetak radova na ovom projektu očekuje se krajem 2017. godine.

Međutim, prema podacima FIA-e, u 2015. godini u sektoru građevinarstva registrovano je 464 preduzeća, što je za 38 preduzeća, odnosno 8,9% više u odnosu na 2014. godinu.

Ostvareni prihodi su značajno niži u odnosu na predhodnu godinu, i to za 25,3%, što ukazuje na smanjenu poslovnu aktivnost ovog područja. Poslovni rashodi su iznosili su 673,6 miliona i manji su 26,8% u odnosu na predhodnu godinu.

Poslovni subjekti iz oblasti građevinarstva učestuju sa 6,9% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 7,9% u neto dobiti i 4,3% u ukupnom prihodu ostvarenom na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 6,7% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti građevinarstva je 1,05, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,093, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,144, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,100 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 1,1.

3.3.3.5. Trgovina

Prema statističkim podacima, u trgovini na malo, na području Kantona Sarajevo u 2015. godini, ostvareno je 2,6 milijardi KM prometa (bez PDV-a), što je za 4,2% manje u odnosu na promet ostvaren u 2014. godini. Ova stopa je s jedne strane rezultat smanjenja prometa neprehrambenih proizvoda u nespecijalizovanim prodavnicama od 15,9%, prometa ostvarenog izvan prodavnica od 12,2%, te prometa motornih goriva od 1,8% u odnosu na 2014. godinu. Sa druge strane zabilježen je rast prometa hranom, pićem i duhanom za 9,0% te prometa proizvoda u specijaliziranim prodavnicama, od 15,9%. Najveći obim prometa ostvaren je u nespecijalizovanim prodavnicama gdje je ukupan promet iznosio 965 miliona KM, što čini 37,2% ukupnog prometa u Kantonu Sarajevo. U specijalizovanim prodavnicama, ostvareno je 24,3% ukupnog prometa Kantona ili 630 miliona KM, dok je u trgovinama gorivima i mazivima ostvareno 523 miliona KM, što je 20,2% ukupnog kantonalnog prometa na malo (bez PDV-a). Promet u trgovinama hranom, pićima i duhanskim proizvodima iznosio je 140 miliona KM, što odgovara učešću od 5,4% u ukupnom prometu Kantona Sarajevo, a u trgovinama na malo izvan prodavnica ostvareno je 0,6% ukupnog prometa što izraženo u novcu iznosi 15 miliona KM. Ostale djelatnosti trgovine na malo ostvarile su promet u iznosu od 323 miliona KM, sa učešćem u ukupnom prometu Kantona Sarajevo od 12,3%.

U distributivnoj trgovini Kantona Sarajevo u decembru 2015. godine, ukupno je bilo zaposleno 20.984 radnika čija je prosječna neto plaća u istom mjesecu iznosila 752 KM, a u bruto iznosu sa doprinosima i porezom na plaću svega 1.155 KM. Trgovina po ovim pokazateljima je jedna od privrednih grana sa najnižom prosječnom plaćom, čak 280 KM manje od prosjeka Kantona Sarajevo. U odnosu na godinu ranije, broj radnika u trgovini se smanjio za 618 radnih mjesta (2,9%), dok je prosječna neto plaća niža za 2,2%.

U 2015. godini, u oblasti trgovine, FIA-i je svoje završne finansijske izvještaje predalo 2.366 poslovnih subjekata, što je za 195, odnosno 9,0% više u odnosu na 2014. godinu. U ovom sektoru je zaposleno 28.076 lica, što je za značajnih 14,5% više nego predhodne godine.

U 2015. godini evidentirani su ukuni prihodi u iznosu od 8.531,1 milion KM, što čini 0,3%, nešto više u odnosu na 2014. godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 8.312,1 milion i manji su 0,7% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti trgovine imaju najveće učešće od 35,0% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Više od polovine ukupnog prihoda ostvarenog na području Kantona Sarajevo je iz oblasti trgovine (51,6%), kao i značajno učešće ove oblasti od 35,0% u ukupnoj neto dobiti ostvarenoj u Kantonu Sarajevo. Od ukupnog broja zaposlenih na području Kantona Sarajevo najviše je zaposleno u oblasti trgovine, 27,1%.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti trgovine je 1,03, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,034, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,151, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,094 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 2,8.

3.3.3.6. Prijevoz

Prema statističkim podacima u toku 2015. godine, u Kantonu Sarajevo prevezeno je ukupno 32 hiljade tona robe, što je u odnosu na količinu prevezene robe iz 2014. godine više za 3,2%.

Tabela 46. Prijevoz putnika i roba

Vrsta prijevoza	2014	2015	Indeks 2015/2014
CESTOVNI PRIJEVOZ ROBE			
Prijeđeni kilometri vozila (000 KM)	4.466	5.103	114,3
Prevezeno tona robe (000 KM)	31	32	103,2
Tonski kilometri (000 KM)	28.062	32.548	116,0
CESTOVNI PRIJEVOZ PUTNIKA			
Prijeđeni kilometri vozila (000 KM)	12.248	12.297	100,4
Prevezeni putnici (000 KM)	2.555	2.545	99,6
Putnički kilometri (000 KM)	271.979	277.669	102,1
GRADSKO-PRIGRADSKI PRIJEVOZ			
Prijeđeni kilometri ukupno (000 KM)	12.061	11.949	99,1
Tramvaji	2.318	2.291	98,8
Autobusi	8.247	8.155	98,9
Trolejbusi	1.496	1.503	100,5
Prevezeni putnici (000 KM)	96.465	95.876	99,4
Tramvaji	42.857	42.844	100,0
Autobusi	37.146	36.563	98,4
Trolejbusi	16.462	16.469	100,0

Gradsko - prigradskim prevozom, u sarajevskom kantonu u 2015. godini, prevezeno je oko 95,9 miliona putnika, što je za 0,6% manje u odnosu na broj prevezenih putnika iz 2014. godine. Strukturalno, najveći broj putnika koristio je tramvaj kao sredstvo javnog prevoza (44,7%), ali je broj prevezenih putnika tramvajem u 2015. godini bio manji za 0,1% u odnosu na 2014. godinu. Na drugom mjestu najčešće korištenih sredstava javnog prevoza jesu

autobusi sa 38,1% učešća u ukupnom broju prevezenih putnika. Broj putnika prevezenih autobusima u gradsko-prigradskom prevozu u 2015. godini bio je za 1,6% manji u odnosu na godinu ranije. Trolejbusima je prevezeno 17,2% od ukupnog broja putnika, što je skoro na istom nivou u odnosu na 2014. godinu.

Što se tiče broja registrovanih vozila u 2015. godini, u Kantonu Sarajevo, zabilježeno je ukupno 134.301 registrovanih vozila. U odnosu na 2014. godinu, u Kantonu Sarajevo registrovano je 3% više vozila i to najviše putničkih (90%). Povećan je broj registrovanih putničkih vozila (3,3%) i broj teretnih vozila (4%). Broj registrovanih autobusa se smanjio za 2,2%, a motocikala za 0,9%. Smanjen je i broj registrovanih kombinovanih vozila za 35,5%, te ostalih vozila za 52,5% u odnosu na 2014. godinu.

U 2015. godini, prema podacima FIA-e, u ovom sektoru je registrovano 274 preduzeća, što je više za 19 preduzeća, odnosno 7,5% u odnosu na predhodnu godinu. Broj zaposlenih iznosio je 11.028, što je više za 24 zaposlenih, ili 0,2% u odnosu na predhodnu godinu.

U 2015. godini područje prijevoza i skladištenja je ostvarilo prihode u iznosu od 770,7 miliona KM, što je više za 1,1% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 796,7 miliona i manji su 0,6% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti prijevoza i skladištenja imaju učešće od 4,1% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 4,7% u ukupnom prihodu i 4,6% neto dobiti ostvarenoj na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 10,7% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti prijevoza i skladištenja je 0,97, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,050, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,025, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,097 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 1,9.

3.3.3.7. Turizam i ugostiteljstvo

Turizam je veoma značajan faktor razvoja ukupne svjetske ekonomije. Ova djelatnost učestvuje sa 3,8% u svjetskom BDP, turizam je sektor koji zapošljava najveći broj ljudi na svijetu (8,3% zaposlenih u svijetu), učestvuje sa 12% u svjetskom izvozu robe i usluga i apsorbuje 9,4% ukupnih investicija u svijetu.

Kanton Sarajevo ima značajne resurse i aspiracije u turizmu, koji sve više postaje respektabilna privredna grana. Sarajevski kanton predstavlja veoma zanimljivu turističku top destinaciju, kao rezultat geografskog položaja, izuzetnih prirodnih ljepota, kulturnih, historijskih i multietničkih vrijednosti i prirodnih klimatskih uvjeta.

Prema podacima Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, u decembru 2015. godine, registrovano je ukupno 95 poslovnih jedinica (hoteli, moteli, domaćinstva, pansioni i ostala prenoćišta) sa smještajnim kapacitetima, što je više u odnosu na predhodnu godinu. Povećanje bilježe skoro sve općine, osim općina Novo Sarajevo, koja ima isti broj poslovnih

jedinica u 2015. u odnosu na 2014. godinu, dok je samo u općini Ilidža manje poslovnih jedinica 2015. u odnosu na predhodnu godinu.

Tabela 47. Broj smještajnih kapaciteta

Područje	Broj smještajnih kapaciteta				Indeks 2015/2014
	2014		2015		
	broj	%	broj	%	
Stari Grad	24	36,9	46	48,4	191,7
Centar	9	13,8	14	14,7	155,6
Novo Sarajevo	5	7,7	5	5,3	100,0
Novi Grad	8	12,3	9	9,5	112,5
Grad Sarajevo	46	70,8	74	77,9	160,9
Ilidža	16	24,6	14	14,7	87,5
Vogošća	1	1,5	3	3,2	300,0
Hadžići		0,0	1	1,1	
Ilijaš		0,0		0,0	
Trnovo	2	3,1	3	3,2	150,0
Kanton Sarajevo	65	100,0	95	100,0	146,2

Smještajni kapaciteti raspolažu sa 3.261 soba, što je za 1,6% manje nego predhodne godine. Povećanje u 2015. u odnosu na 2014. godinu imaju općine Stari Grad, Novi Grad, Vogošća Trnovo, dok smanjenje bilježe općine Centar, Novo Sarajevo i Ilidža.

Tabela 48. Broj soba

Područje	Broj soba				Indeks 2015/2014
	2014		2015		
	broj	%	broj	%	
Stari Grad	647	19,5	865	26,5	133,7
Centar	428	12,9	351	10,8	82,0
Novo Sarajevo	430	13,0	414	12,7	96,3
Novi Grad	219	6,6	233	7,1	106,4
Grad Sarajevo	1.724	52,0	1.863	57,1	108,1
Ilidža	1.464	44,2	1.074	32,9	73,4
Vogošća	40	1,2	155	4,8	387,5
Hadžići		0,0	18	0,6	
Ilijaš		0,0		0,0	
Trnovo	87	2,6	151	4,6	173,6
Kanton Sarajevo	3.315	100,0	3.261	100,0	98,4

U smještajnim kapacitetima ima 6.354 ležaja, odnosno 12,3% više nego predhodne godine. Povećanje bilježe općine Vogošća (skoro 3,2 puta), Stari Grad (58,6%), Trnovo (57,2%), Novi Grad (8,5%), dok je smanjenje zabilježeno u općinama Centar (21,5%) Ilidža (8,2%), Novo Sarajevo (4,7%).

Tabela 49 . Broj ležaja

Područje	Broj ležaja				Indeks 2015/2014
	2014		2015		
	broj	%	broj	%	
Stari Grad	1.138	20,1	1.805	28,4	158,6
Centar	792	14,0	623	9,8	78,7
Novo Sarajevo	784	13,9	747	11,8	95,3
Novi Grad	505	8,9	548	8,6	108,5
Grad Sarajevo	3.219	56,9	3.723	58,6	115,7
Ilidža	2.170	38,3	1.993	31,4	91,8
Vogošća	90	1,6	287	4,5	318,9
Hadžići		0,0	68	1,1	
Ilijaš		0,0		0,0	
Trnovo	180	3,2	283	4,5	157,2
Kanton Sarajevo	5.659	100,0	6.354	100,0	112,3

U 2015. godini Kanton Sarajevo je posjetilo 364.171, odnosno 24,8% više turista u odnosu na 2014. godinu, pri čemu je rast stranih turista iznosio 25,6%, a domaćih turista 20,7%. Povećanje u 2015. u odnosu na predhodnu godinu bilježe skoro sve općine, osim općine Novi Grad, koja bilježi smanjenje.

Turisti u 2015. godini ostavili su 629.957 noćenja, odnosno 24,1% više noćenja u odnosu na 2014. godinu, pri čemu je rast noćenja stranih turista iznosio 26,8%, a domaćih turista 9,1%. Povećanje u 2015. u odnosu na predhodnu godinu bilježe skoro sve općine, osim općine Novi Grad, koja bilježi smanjenje.

Tabela 50. Broj turista i noćenja

Područje	Broj turista				Indeks 2015/ 2014	Broj noćenja				Indeks 2015/ 2014
	2014		2015			2014		2015		
	broj	%	broj	%		broj	%	broj	%	
Stari Grad	65.387	22,4	90.503	24,9	138,4	136.302	24,4	189.892	27,4	139,3
Centar	21.333	7,3	42.536	11,7	199,4	45.290	8,1	78.413	11,3	173,1
Novo Sarajevo	37.756	12,9	41.211	11,3	109,2	76.451	13,7	85.877	12,4	112,3
Novi Grad	23.099	7,9	22.623	6,2	97,9	33.799	6,1	32.627	4,7	96,5
Grad Sarajevo	147.575	50,6	196.873	54,1	133,4	291.842	52,2	386.809	55,8	132,5
Ilidža	137.080	47,0	150.794	41,4	110,0	245.173	43,9	267.142	38,6	109,0
Vogošća	5.144	1,8	7.700	2,1	149,7	15.563	2,8	20.121	2,9	129,3
Hadžići			558	0,2				1.557	0,2	
Ilijaš										
Trnovo	1.913	0,7	8.246	2,3	431,1	5.986	1,1	17.328	2,5	289,5
Kanton Sarajevo	291.712	100,0	364.171	100,0	124,8	558.564	100,0	692.957	100,0	124,1

U Kantonu Sarajevo u 2015. godini iskorištenost kapaciteta iznosila je 29,9% i veća je od iskorištenosti u 2014. kada je iznosila 27,0%. Najveće povećanje iskorištenosti kapaciteta bilježe općine Centar i Trnovo, dok sve ostale općine Kantona Sarajevo bilježe smanjenje.

U 2015. godini prosječna dužina boravaka turista u Kantonu Sarajevo je 1,9 dana i ista je kao i predhodne godine. Posmatrano po općinama u Novom Sarajevu je došlo do povećanja u 2015. u odnosu na 2014. godinu, dok je u ostalim općinama došlo do smanjenja ili je prosječna dužina boravka ostala na istom nivou kao prethodne godine.

Tabela 51. Iskorištenost kapaciteta i prosječna dužina boravka turista

Područje	Iskorištenost kapaciteta		Indeks 2015/2014	Prosječna dužina boravka		Indeks 2015/2014
	2014	2015		2014	2015	
Stari Grad	32,8	28,8	87,8	2,1	2,1	100,7
Centar	15,7	34,5	220,1	2,1	1,8	86,8
Novo Sarajevo	26,7	31,5	117,9	2,0	2,1	102,9
Novi Grad	18,3	16,3	89,0	1,5	1,4	98,6
Grad Sarajevo	24,8	28,5	114,6	2,0	2,0	99,4
Ilidža	31,0	36,7	118,6	1,8	1,8	99,1
Vogošća	47,4	19,2	40,5	3,0	2,6	86,4
Hadžići		6,3			2,8	
Ilijaš						
Trnovo	9,1	16,8	184,1	3,1	2,1	67,2
Kanton Sarajevo	27,0	29,9	110,5	1,9	1,9	99,4

Najveći broj posjeta stranih turista u Kantonu Sarajevo ostvarili su turisti iz Turske, Hrvatske Srbije, Slovenije itd.

Prema podacima FIA-e, broj poslovnih subjekata u području hotelijerstva i ugostiteljstva u 2015. godini iznosio je 267 i veći je za 16,6% u odnosu na predhodnu godinu. U 2015. godini zaposleno je 2.976 lica, što je za 5,0% više nego predhodne godine.

U 2015. godini ostvareni su prihodi u visini od 140,1 milion KM, što je veće za 14,9% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 132,8 miliona KM i veći su 8,5% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva imaju učešće od 3,9% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Učestvuju sa 1,6% u ukupnoj neto dobiti ostvarenoj na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 2,9% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva je 1,05, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,098, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,037, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,081 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 0,8.

3.3.3.8. IKT sektor

IKT sektor je najbrže rastući sektor u proteklih nekoliko godina. U posljednjih pet godina, u našoj zemlji otvoreno je 150 kompanija te preko 1.500 novootvorenih radnih mjesta u zadnje tri godine. IKT sektor u BiH zapošljava oko 20.000 ljudi i jedini je sektor gdje je potražnja za radnom snagom veća od trenutne ponude, što govori o ogromnom potencijalu zapošljavanja sa relativno malim ulaganjima. Prema analizi Agencije TEC, koja je u oba entiteta analizirala ukupno 423 kompanije iz oblasti računarskog programiranja, savjetovanje i djelatnosti u vezi s njima, ovaj sektor danas doprinosi sa oko 150 miliona KM ukupnom GDP-u. Analiza pokazuje da su, u periodu od 2010. do 2014. godine, operativni prihodi analiziranih kompanija porasli sa 166.920 KM na 328.226 KM, dakle gotovo dvostruko više. Neto dobit kompanija skoro se

utrostručila – sa 15.005 na 43.655 KM, a većina te dobiti ostvarena je izvozom. Tako je 2011. godine izvoz analiziranih kompanija iznosio 31.480 KM, da bi se u 2014. godini povećao na 59.416 KM, što znači da se u periodu od 3 godine izvoz analiziranih kompanija povećao za skoro 90%. Ova analiza pokazuje da je ovo jedna od nedovoljno iskorištenih oblasti privrede u koju svakako treba ulagati, omogućiti bolje uslove rada i proces adekvatnog obrazovanja kadra, što bi ponukalo poduzetnike sa znanjem iz ove oblasti da osnivaju kompanije, a investitori da ulažu u ovu oblast.

U Bosni i Hercegovini, Zakon o elektronskim komunikacijama je većinom zasnovan na regulatornom okviru EU iz 1998. godine. Opšti sistem autorizacije tek treba da se uvede, čime bi se zamijenile pojedinačne dozvole za osiguranje elektronskih komunikacija. Sigurnost IKT sektora u BiH i njegova učinkovitost uveliko zavise od institucionalnog okvira, koji ne osigurava odgovarajuću političku nezavisnost, kao ni finansijsku i operativnu nezavisnost regulatora. U Izvještaju Evropske komisije za napredak BiH navodi se kako Regulatorna agencija za komunikacije BiH (RAK) nastavlja sa sprovođenjem mjera za zaštitu konkurentnosti, kao i sa realizacijom zadnje faze rebalansa maloprodajnih tarifa za fiksnu telefoniju. Problemi se javljaju kod efikasne regulacije tržišta, odnosno pristupa novih učesnika tržištu, jer tri postojeća operatera, koji podliježu regulatornim obavezama, i dalje na svojim geografskim teritorijama imaju de facto monopol u fiksnoj telefoniji, a konkurencija se javlja na fiksnom širokopojasnom tržištu. Ukupna fiksna stopa širokopojasnih priključaka je skromno narasla na 11,9 %.

U julu 2015. godine, na snagu je stupio Sporazum iz septembra 2014. godine, koji su potpisali Makedonija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija o smanjenju cijena roaming usluga u mobilnoj telefoniji. Dalji koraci za uvođenje Jedinственог evropskog broja za hitne slučajeve (112) još uvijek nisu preduzeti. Također, Zakon o elektronskom poslovanju i Zakon o elektronskom potpisu na državnom nivou se još uvijek ne sprovode, jer ne postoji nadzorno tijelo za akreditaciju. Bosna i Hercegovina je propustila međunarodni rok od 17. juna 2015. godine za prelazak na digitalni signal. Završena je prva faza digitalizacije, i to samo na teritoriji Federacije BiH, budući da u Republici Srpskoj nije bilo dozvoljeno instaliranje opreme. Čitav proces digitalizacije je ugrožen zbog nepostojanja kompanije koja treba da koordinira tehničke aspekte. Stopa naplate RTV takse kontinuirano opada, što negativno utiče na finansijsku stabilnost i održivost cijelog sistema javnog emitovanja. Vlasti još nisu usaglasile novi model naplate RTV takse, iako je postojeći model istekao 26. aprila 2015. godine.

Prema podacima FIA-e, broj poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo u oblasti informacija i komunikacija u 2015. godini iznosio je 433, viši je za 28 preduzeća ili 6,9% u odnosu na predhodnu godinu. U 2015. godini u ovom sektoru je zaposleno 9.300 lica, što je za 1,8% više nego predhodne godine.

U 2015. godini ostvareni su prihodi u visini od 1.119,6 miliona KM, što je manje za 3,6% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 999,7 miliona i manji su 3,3% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti informacija i komunikacija imaju učešće od 6,4% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 15,9% u neto dobiti i 6,8% u ukupnom prihodu ostvarenom na području Kantona

Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 9,0% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti prijevoza i skladištenja je 1,12, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,119, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,091, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,213 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 1,8.

3.3.3.9. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti

Prema podacima FIA-e, broj poslovnih subjekata u području stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti u 2015. godini iznosio je 1.073 i veći je za 8,3% (82 preduzeća) u odnosu na predhodnu godinu. U 2015. godini zaposleno je 6.023 lica, što je za 5,6% više nego predhodne godine.

U 2015. godini ostvareni su prihodi u visini od 850,8 miliona KM, što je više za 6,0% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 803,7 miliona i manji su 0,7% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti imaju učešće od 15,9% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 12,4% u neto dobiti i 5,2% u ukupnom prihodu od izvoza ostvarenom na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 5,8% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti prijevoza i skladištenja je 1,06, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,121, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,043, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,151 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 1,3.

3.3.3.10. Poljoprivreda i šumarstvo

U 2015. godini požnjeveno je ukupno 4.413 hektara površine što je manje za 6,8% u odnosu na 2014. godinu. Ukupan prinos usjeva bilježio je značajan rast u 2015. godini i iznosio je 47.967 tona što je za 38,1% više u odnosu na prethodnu godinu.

Istovremeno, u 2015. godini u voćarstvu broj stabala voćki sposobnih za rod je za 1,6 % veći u odnosu na 2014. godinu. Ostvareni prinosi voća u 2015. godini iznosili su 8.662 tona, što bilježi značajan rast, skoro tri puta veći nego u 2014. godini.

Tabela 52. Prinos usjeva i voća u KS u 2014. i 2015.

Kategorije	2014	2015	Indeks 2015/2014
USJEVI			
Požnjevena površina (ha)	4.737	4.413	93,2
Prinos (tona)	34.738	47.967	138,1
VOĆE			
Broj rodni stabala	837.807	851.582	101,6
Prinos (tona)	2.926	8.662	296,0

Što se tiče stočarstva, brojno stanje stoke na kraju 2015. godine u odnosu na stanje 2014. godine je povećano kod goveda za 12,4%, krava i steonih junica za 7,3%, dok je kod ovaca smanjeno za 2,0%, kod krmača i suprasnih nazimica 8,0%. Brojno stanje koka nosilica u 2015. godini povećano je za 39,4%, te kod košnica pčela za 7,0% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 53 . Brojno stanje stoke u KS U 2014. i 2015.

Vrste stoke	2014	2015	Indeks 2015/2014
Goveda	9.726	10.934	112,4
Krave i steone junice	6.993	7.501	107,3
Ovce	38.240	37.490	98,0
Ovce za priplod	28.690	28.244	98,4
Svinje	335	319	95,2
Krmače i suprasne nazimice	112	103	92,0
Konji	372	337	90,6
Kobile i ždrebne omice	128	119	93,0
Perad (u 000 grla)	1.089	1.281	117,6
Koke nosilice (u 000 grla)	137	191	139,4
Koze	2.091	2132	102,0
Košnice pčela	13.696	14.654	107,0

Šume i šumska zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine i u Kantonu Sarajevo zauzimaju preko 50% ukupne površine, te je upravljanje i privređivanje šumama i šumskim zemljištem od vitalnog interesa. Na području KS za upravljanje i gazdovanje šumama u državnom vlasništvu posluje KJP „Sarajevo-šume“ d.o.o.

U 2015. godini, u Kantonu Sarajevo je proizvedeno ukupno 143 hiljade m³ šumskih sortimenata što je za 5,1% više u poređenju sa 2014. godinom.

S druge strane, prodaja šumskih sortimenata u Kantonu Sarajevo u 2015. godini iznosila je ukupno 144 hiljade m³ šumskih sortimenata i bila je za 2,9% veća u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 54. Pregled proizvodnje i prodaje šumskih sortimenata u KS

Sortimenti	Proizvodnja (000 m ³)			Prodaja (000 m ³)		
	2014	2015	Indeks 2015/2014	2014	2015	Indeks 2015/2014
Ukupno	136	143	105,1	140	144	102,9
Trupci četinarara	53	61	115,1	55	63	114,5
Jamsko drvo četinarara	8	9	112,5	9	11	122,2
Ostalo dugo drvo četinarara						
Prostorno drvo četinarara	23	22	95,7	20	20	100,0
Trupci liščara	12	12	100,0	15	14	93,3
Jamsko drvo liščara						
Ostalo dugo drvo liščara						
Prostorno drvo liščara						
Ogrijevno drvo četinarara		1		2	2	100,0
Ogrijevno drvo liščara	40	37	92,5	38	35	92,1

Značajno je napomenuti da je početkom 2013. godine usvojen Zakon o šumama KS kojim je uređen i rad javnih preduzeća, gdje su regulirani provođenje dozname i otpreme drvnih sortimenata, tehnički prijem i radovi koji se odvijaju u šumi. Inspekcija koja provodi nadzor nad radom privrednog društva od sada će moći izvršiti sankcije za neke nezakonite radnje.

Prema podacima FIA-e, broj poslovnih subjekata u ovom području u 2015. godini iznosio je 53 i veći je za 15,2% u odnosu na predhodnu godinu. U 2015. godini zaposleno je 676 lica, što je za 3,2% više nego predhodne godine.

U 2015. godini ostvareni su prihodi u visini od 42,3 miliona KM, što je veće za 18,6% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili preko 41 milion KM i veći su 17,5% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva imaju učešće od 0,8% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Učestvuju sa 0,2% u ukupnoj neto dobiti ostvarenoj na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 0,7% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Efikasnost poslovanja kao pokazatelj sposobnosti postizanja rezultata poslovnih subjekata iz oblasti poljoprivrede, lova i šumarstva je 1,03, marža profita (udio profita u prihodima) iznosila je 0,043, rentabilnost kapitala (pokazatelj profitabilnosti) je 0,003, rentabilnost poslovanja (veličinu prinosa na angažovana sredstva u poslovanju) iznosi 0,097 i koeficijent obrtaja sredstava (koliko se puta obrtna sredstva pretvore iz N u N1 u toku fiskalne godine, odnosno koliko dugo se obrtna sredstva vežu za svaku fazu poslovanja) iznosi 2,3.

3.4. Komunalna privreda

3.4.1. Poslovanje kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća

Zbog značaja i nagomilanih problema komunalne privrede u Kantonu, posebno su dati osnovni elementi poslovanja kantonalnih javnih komunalnih preduzeća i javnih komunalnih preduzeća (KJKP i JKP) u 2014. i 2015. godini. Kantonalna javna komunalna preduzeća u KS su:

Vodovod i kanalizacija, Sarajevogas, Toplane, Rad, Park, Pokop, Tržnice i pijace i Gras, a javna komunalna preduzeća su: Vodostan Ilijaš, Komunalac Hadžići i JKP Trnovo, Trnovo.

Kantonalna javna komunalna preduzeća i komunalna javna preduzeća (KJKP i JKP) kontinuirano posluju u otežanim (teškim) uslovima poslovanja i taj trend se nastavlja iz godine u godinu. U svim izvještajima o poslovanju, preduzeća ističu neekonomске cijene usluga, visoke cijene ulaznih osnovnih materijala, otežanu naplatu, velika potraživanja, općenito slabu likvidnost i druge probleme koji se ponavljaju, a što utiče i na rezultat poslovanja. Pored svih ovih uzroka i dugogodišnjih neriješenih problema sva KJKP-a i JKP-a svoju osnovnu funkciju realizuju.

U narednoj tabeli dati su ukupni osnovni pokazatelji poslovanja KJKP i JKP za godine od 2014. i 2015. godinu.

Tabela 55. Osnovni pokazatelji poslovanja JKP-a u Kantonu Sarajevo

Elementi	2014	2015	Indeks 2014/2015
Ukupni prihodi u KM	293.145.694	313.239.107	106,9
Ukupni rashodi u KM	361.594.102	375.728.730	103,9
Dobit u poslovanju u KM	220.722	483.249	218,9
Neto dobit u KM	194.815	438.048	224,9
Gubitak u KM	68.669.130	62.972.872	91,7
Poslovna sredstva u KM	1.501.327.833	1.609.378.895	107,2
Kapital u KM	918.930.166	921.811.867	100,3
Prosječan broj zaposlenih na temelju sati rada	5.173	4.998	96,6
Sredstva iz Budžeta KS	37.534.146	44.794.410	119,3

Komunalna preduzeća u KS u 2015. godini ostvarila su ukupan prihod od 313.239.107 KM koji je veći za 6,9% u odnosu na 2014. godinu. U istom periodu, ostvareni ukupni rashodi u 2015. godini iznose 375.728.730 KM i veći su za 3,9% u odnosu na 2014. godinu.

Dobit u poslovanju na dan 31.12.2015. godine iznosi 483.249 KM i ostvarila su je četiri kantonalna javna komunalna preduzeća: Rad, Pokop, Tržnice i pijace i Komunalac, a neto dobit ostvarena je u ukupnom iznosu od 438.048 KM. I dobit i neto dobit veća su za 18,9% i 24,9 u odnosu na ostvarenu u 2014. godini.

Gubitak na dan 31.12.2015. godine ostvarilo je pet KJKP-a (Vodovod i kanalizacija, Toplane, Sarajevogas, Park i Gras) i tri JKP-a (Vodostan Ilijaš i JKP Trnovo, Trnovo) u iznosu 62.972.872 KM i manji je za 8,3% u odnosu na 2014. godinu.

Cijene komunalnih usluga bile su predmet brojnih analiza i u svim izvještajima preduzeća ističu da posluju po cijenama koje nisu dovoljne da pokriju troškove poslovanja i da se ne primjenjuje član 23. Zakona o komunalnim djelatnostima KS.

U toku 2015. godine u svim komunalnim preduzećima bilo je ukupno 4.998 zaposlenih na temelju sati rada. U odnosu na prethodnu godinu zaposlenost je manja za 3,4%.

Ukupna poslovna sredstva (aktiva) javnih komunalnih preduzeća na dan 31.12.2015. godine iznose 1.609.378.895 KM, što je za 7,2% više u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 56. Indeksi 2015/2014 osnovnih pokazatelja poslovanja po KJKP i JKP u KS

R. br	KJKP i JKP	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit u poslovanju	Neto dobit	Gubitak	Poslovna sredstva	Kapital	Prosječan broj zaposlenih na temelju sati rada	Prosječna mjesečna neto plaća
1.	Vodovod i kanalizacija	104,0	98,1			83,4	101,4	98,1	96,1	100,8
2.	Sarajevogas	111,3	108,1			62,5	102,7	97,7	97,4	101,3
3.	Toplane	109,7	110,4			114,7	102,6		98,6	100,0
4.	Rad	103,5	103,5	134,7	134,7		146,3	195,1	99,7	99,2
5.	Park	107,2	103,8			78,3	96,3	98,1	98,5	100,1
6.	Pokop	99,4	99,3	272,9	271,3		93,4	100,3	92,2	106,0
7.	Tržnice i pijace	100,5	99,0	146,7	148,2		99,9	100,8	97,6	101,7
8.	Vodostan	118,0	94,7			22,9	92,9	93,5	90,2	98,3
9.	Komunalac	111,1	110,3	232,7	232,7		96,6	101,1	113,2	105,7
10.	Trnovo	199,9	138,8				108,4		81,8	88,1
11.	Gras	99,4	98,4			97,2	134,9		93,9	96,3
	Ukupno	106,9	103,9	218,9	224,9	91,7	107,2	100,3	96,6	99,2

Dinamičke promjene osnovnih pokazatelja poslovanje svih preduzeća date su preko indeksa 2015/2014. godine.

U periodu 2014.-2015. godine ukupni prihodi su veći kod šest KJKP-a i JKP-a: Vodovod i kanalizacija, Sarajevogas, Toplane, Pokop, Komunalac, Rad, Park, Tržnice i Pijace, Vodostan i Trnovo, a značajno su smanjeni prihodi u ostalim preduzećima: Pokop i Gras.

Rast rashoda u ostvaren je u Toplanama, Parku, Radu, Sarajevogasu, Vodostanu i Trnovu.

Dobit u poslovanju (dobit prije oporezivanja) ostvarila su četiri kantonalna javna komunalna preduzeća Tržnice i pijace, Rad, Komunalac i Pokop. Gubitak u poslovanju je dugogodišnja karakteristika većine preduzeća. Prema bilansu uspjeha gubitak su ostvarila KJKP-a: Vodovod i kanalizacija, Sarajevogas, Toplane, Park i JKP-a, Vodostan Iliž, Trnovo i Gras.

Prosječna mjesečna plaća u 2015. godini u KJKP-a i JKP-a je povećana u odnosu na 2014. godinu, osim JKP-u Vodostanu, Trnovu i Grasu.

Kanton Sarajevo sufinansira komunalna preduzeća, u 2015. godini izdvojeno je iz Budžeta KS 44.794.410 KM za sva preduzeća, što je u odnosu na izdvajanja u 2014. više za 19,3%.

Tabela 57. Odnos sredstava Budžeta KS i ukupnih prihoda JKP-a

Redni broj	JKP	Učešće Budžeta KS u ukupnim prihodima JKP-a (%)	
		2014	2015
1.	Vodovod i kanalizacija	1,2	1,2
2.	Sarajevogas	0	5,7
3.	Toplane	1,6	3,1
4.	Rad	20,8	20,8
5.	Park	77,4	72,8
6.	Pokop	46,2	46,5
7.	Tržnice i pijace	0	0
8.	Vodostan	28,3	21,2
9.	Komunalac	14,5	8,7
10.	Trnovo	20,2	10,1
11.	Gras	43,8	44,8
	Ukupno	12,8	14,3

Sredstva budžeta u prihodima preduzeća, dominantna su kod GRAS-a, Parka i Pokopa.

4. Društveni razvoj

4.1. Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

U Kantonu Sarajevo u 2015. godini, bilo je 51 predškolskih ustanova, od čega 30 javnih i 21 privatnih ustanova.

Predškolskim obrazovanjem je obuhvaćeno 3.856 djece Kantona Sarajevo, od čega je 47,1% djevojčica.

U odnosu na 2014. godinu u Kantonu Sarajevo 2015. može se uočiti povećanje broja **predškolskih ustanova** za 13,3% i smanjenje broja djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem za 3,7%.

Tabela 58. Uporedni pokazatelji predškolskog obrazovanja

Područje	Ustanove			Broj djece		
	2014	2015	Indeks 2015/2014	2014	2015	Indeks 2015/2014
Kanton Sarajevo	45	51	113,3	4.003	3.856	96,3
FBiH	173	190	109,8	12.737	13.268	104,1
KS u FBiH (%)	26,0	26,8		31,4	29,1	

Osnovno obrazovanje

Na početku 2015/2016. školske godine, na području Kantona Sarajevo djeluje 88 škola redovnog devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja sa 1.610 odjeljenja, koje pohađa 35.982 učenika i u kojima nastavu obavlja 2.500 nastavnika. Najveći broj škola, učenika i nastavnika se nalazi na području općine Novi Grad, gdje je i najveća koncentracija stanovništva. Od ukupnog broja osnovaca na području Kantona Sarajevo, 27,5% je u Novom Gradu.

Tabela 59. Uporedni pokazatelji osnovnog obrazovanja

Područje	škole			odjeljenja			učenici			nastavnici		
	školska		Indeks 2015/2014	školska		Indeks 2015/2014	školska		Indeks 2015/2014	školska		Indeks 2015/2014
	2014/2015	2015/2016		2014/2015	2015/2016		2014/2015	2015/2016		2014/2015	2015/2016	
Kanton Sarajevo	96	96	100,0	1.690	1.658	98,1	37.487	37.714	100,6	2.791	2.689	96,3
redovno	88	88	100,0	1.642	1.610	98,1	35.889	35.982	100,3	2.584	2.500	96,7
specijalno	4	4	100,0	48	48	100,0	244	244	100,0	90	75	83,3
dopunsko	4	4	100,0				1.354	1.488	109,9	117	114	97,4
FBiH	1.179	1.175	99,7	9.863	9.797	99,3	201.690	198.120	98,2	16.224	15.374	94,8
redovno	1.109	1.105	99,6	9.745	9.682	99,4	194.867	191.210	98,1	15.461	14.773	95,6
specijalno	28	27	96,4	118	115	97,5	524	524	100,0	195	135	69,2
dopunsko	42	43	102,4				6.299	6.386	101,4	568	466	82,0
KS u FBiH (%)	8,1	8,2		17,1	16,9		18,6	19,0		17,2	17,5	
redovno	7,9	8,0		16,8	16,6		18,4	18,8		16,7	16,9	
specijalno	14,3	14,8		40,7	41,7		46,6	46,6		46,2	55,6	
dopunsko	9,5	9,3					21,5	23,3		20,6	24,5	

U **osnovnom obrazovanju** Kantona Sarajevo u školskoj 2015/2016. godini u odnosu na 2014/2015., smanjen je broj odjeljenja za 1,9% i nastavnika za 3,7%, dok je broj učenika povećan za 0,6%. Broj škola je ostao nepromijenjen.

Na početku školske 2015/2016. godine, u školama osnovnog obrazovanja na području Kantona Sarajevo ima ukupno 2.919 računara, od kojih 1.759 računara za učenike. Osnovne škole raspolažu sa 2.310 računara sa pristupom internetu, od kojih 1.356 za učenike

Tabela 60. Opremljenost računarima

Vrsta	Broj		Broj računara		Broj računara za učenike	
	škola	učenika	ukupno	sa pristupom internetu	ukupno	sa pristupom internetu
KS ukupno	96	37.721	2.919	2.310	1.759	1.356
FBiH ukupno	1.148	197.497	10.867	7.123	7.508	4.487
KS u FBiH (%)	8,4	19,1	26,9	32,4	23,4	30,2

U školama osnovnog obrazovanja prosječan broj računara po školi je 30,4. Prosječan broj učenika po računaru je 21,4, dok broj učenika/pristup internetu iznosi 27,8.

Tabela 61. Osnovno obrazovanje, izvedeni pokazatelji (%)

Vrsta	Broj računara/škole(učenici)		Broj učenika/računaru		Broj učenika/pristup internetu	
	KS	FBiH	KS	FBiH	KS	FBiH
Ukupno	30,4	9,5	21,4	26,3	27,8	44,0

Srednje obrazovanje

Srednje obrazovanje se odvija kroz redovno srednje obrazovanje, specijalno srednje obrazovanje i vjerske škole. Na početku 2015/2016. školske godine, u Kantonu Sarajevo radi 39 škola srednjeg obrazovanja, 35 za redovno, 3 za specijalno srednje obrazovanje i 1 vjerska škola.

Škole pohađa 16.148 učenika, 15.530 redovno, 153 specijalno srednje obrazovanje i 465 učenika vjerske škole. Nastavu obavlja 1.592 nastavnika, 1.516 u školama redovnog srednjeg obrazovanja, 48 u školama specijalnog srednjeg obrazovanja i 28 nastavnika u vjerskim školama. Od ukupnog broja nastavnika koji obavljaju nastavu srednjeg obrazovanja 67,6% su žene.

U toku školske 2015/2016. godine zabilježen je porast broja škola **srednjeg obrazovanja** u Kantonu Sarajevo za 8,3% u odnosu na 2014/2015. godinu. Ostali pokazatelji srednjoškolskog obrazovanja u 2015/2016. su smanjeni: broj odjeljenja za 3,1%, učenika za 9,8% i nastavnika 6,6% u odnosu na 2014/2015. godinu.

Tabela 62. Uporedni pokazatelji srednjeg obrazovanja

Područje	škole			odjeljenja			učenici			nastavnici		
	školska		Indeks 2015/ 2014	školska		Indeks 2015/ 2014	školska		Indeks 2015/ 2014	školska		Indeks 2015/ 2014
	2014/ 2015	2015/ 2016		2014/ 2015	2015/ 2016		2014/ 2015	2015/ 2016		2014/ 2015	2015/ 2016	
Kanton	36	39	108,3	796	771	96,9	17.904	16.148	90,2	1.704	1.592	93,4
redovno	32	35	109,4	753	729	96,8	17.274	15.530	89,9	1.621	1.516	93,5
specijalno	3	3	100,0	27	26	96,3	152	153	100,7	53	48	90,6
vjerske škole	1	1	100,0	16	16	100,0	478	465	97,3	30	28	93,3
FBiH	213	213	100,0	4.084	4.020	98,4	96.331	87.813	91,2	8.748	8.748	100,0
redovno	195	196	100,5	3.955	3.893	98,4	93.909	85.429	91,0	8.489	8.491	100,0
specijalno	12	11	91,7	53	52	98,1	289	280	96,9	78	75	96,2
vjerske škole	6	6	100,0	76	75	98,7	2.133	2.104	98,6	181	182	100,6
KS u FBiH (%)	16,9	18,3		19,5	19,2		18,6	18,4		19,5	18,2	

Na početku školske 2015/2016. godine u školama srednjeg obrazovanja (redovno, specijalno i vjersko) na području Kantona Sarajevo ima ukupno 2.874 računara, od kojih 2.072 računara za učenike. Srednje škole raspolažu sa 2.473 računara sa pristupom internetu, od kojih 1.796 za učenike.

Tabela 63. Opremljenost računarima

Vrsta	Broj		Broj računara		Broj računara za učenike	
	škola	učenika	ukupno	sa pristupom internetu	ukupno	sa pristupom internetu
KS ukupno	39	16.148	2.874	2.473	2.072	1.796
Redovno	35	15.530	2.718	2.346	1.958	1.699
Specijalno	3	153	70	41	42	25
Vjerske škole	1	465	86	86	72	72
FBiH ukupno	213	87.813	9.652	7.636	7.061	5.517
Redovno	196	85.429	9.268	7.324	6.803	5.304
Specijalno	11	280	92	50	52	27
Vjerske škole	6	2.104	292	262	206	186
KS u FBiH (%)	18,3	18,4	29,8	32,4	29,3	32,6

U školama srednjeg obrazovanja prosječan broj računara po školi je 73,7. Prosječan broj učenika po računaru je 7,8, dok broj učenika/pristup internetu iznosi 9,0.

Visoko obrazovanje

U Sarajevu u 2015/2016. školskoj godini djeluje 36 visokoškolskih ustanova, od toga na Univerzitetu u Sarajevu 28 visokoškolskih ustanova (25 fakulteta i 3 akademije), a 8 su privatne visokoškolske ustanove (1 fakultet i 7 internacionalnih studija).

U Sarajevu je u 2015/2016. upisano 34.673 studenata, od toga je na Univerzitetu u Sarajevu 31.172 studenata ili 89,9% (od kojih je 24.711 redovnih ili 79,2%), dok je na privatnim visokoškolskim ustanovama upisano 3.501 studenta ili 10% (od kojih je 3.478 redovnih ili 99,3%). Od ukupnog broja studenata, 19.034 studenta su sa prebivalištem u Sarajevu, a 2.703 studenta su iz inostranstva 81.029 na javnom Univerzitetu Sarajevo, a 1.674 na privatnim univerzitetima.

U školskoj 2015/2016. godini u Sarajevu broj studenata na visokoškolskim ustanovama je povećan za 1,8% u odnosu na 2014/2015. godinu. Broj studenata na privatnim visokoškolskim ustanovama bilježi rast za 9,3% u Kantonu Sarajevo.

Tabela 64. Broj visokoškolskih ustanova, studenata i nastavnika 2014/2015 i 2015/2016

Područje	Školska godina	Broj ustanova	Upisani studenti	Nastavnici
KS	2014/15	36	34.069	2.349
	2015/16	36	34.673	2.321
	indeks	100,0	101,8	98,8
FBiH	2014/15	119	71.873	6.531
	2015/16	119	72.112	6.400
	indeks	100,0	100,3	98,0
KS u FBiH (%)	2014/15	30,3	47,4	36,0
	2015/16	30,3	48,1	36,3

Nastavu u Sarajevu obavlja 2.321 nastavnika, od kojih je 45,4% žena. U odnosu na predhodnu školsku godinu smanjene je broj nastavnog kadra za 1,2%.

4.2. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita je djelatnost usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe. Materijalna pomoć na osnovu zakona izdvaja se za socijalnu zaštitu, zaštitu civilnih žrtava rata i za zaštitu porodica sa djecom.

U toku 2015. godine registrirano je ukupno 39.843 korisnika prava za koje se izdvajaju finansijska sredstva po osnovu zakona, što predstavlja 9,6% stanovnika Kantona Sarajevo. U odnosu na 2014. godinu, smanjen je broj korisnika oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona za 12,0%.

Tabela 65. Pregled korisnika socijalne zaštite, civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom

Kategorije	2014	2015	Indeks 2015/2014
Korisnici	45.290	39.843	88,0
Naknada u KM	5.199.909	4.858.508	93,4
Prosječno po korisniku u KM	114,8	121,9	106,2

Najveći broj korisnika socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom je u općini Novi Grad, odnosno ukupno 10.802 korisnika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona što je u odnosu na 2014. godinu manje za 11,5%. Najveći broj korisnika po broju stanovnika je u općini Ilijaš (17,2%), a najmanji u općini Centar (5,8%).

Tabela 66. Korisnici oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona

Općina	Broj korisnika			Godišnja sredstva			Broj korisnika/ broj stanovnika (%)		
	2014	2015	Indeks 2015/2014	2014	2015	Indeks 2015/2014	2014	2015	Indeks 2015/2014
Stari Grad	3.915	3.398	86,8	5.131.176	4.992.660	97,3	10,7	9,3	87,2
Centar	4.647	4.000	86,1	7.230.936	6.582.648	91,0	8,5	7,3	86,5
Novo Sarajevo	5.451	4.686	86,0	8.627.988	7.787.964	90,3	8,4	7,2	85,9
Novi Grad	12.205	10.802	88,5	16.731.276	15.780.060	94,3	10,3	9,1	88,2
Ilidža	7.989	7.045	88,2	9.106.236	8.561.832	94,0	11,8	10,3	86,9
Hadžići	3.402	3.027	89,0	3.632.604	3.372.576	92,8	12,7	11,2	87,6
Vogošća	3.369	2.938	87,2	4.006.872	3.772.680	94,2	14,0	12,2	86,7
Ilijaš	3.750	3.458	92,2	3.503.412	3.426.156	97,8	19,0	17,2	91,0
Trnovo	419	335	80,0	408.456	350.376	85,8	30,7	26,5	86,5
Ukupno općine	45.147	39.689	87,9	58.378.956	54.626.952	93,6	10,7	9,3	87,2
Ostalo (ljekarske komisije)	143	154	107,7	4.019.952	3.675.144	91,4			
Ukupno Kanton	45.290	39.843	88,0	62.398.908	58.302.096	93,4	10,9	9,5	87,5

U svim izdvajanjima za korisnike socijalne zaštite najveći iznos je doznačen korisnicima u općini Novi Grad (25,1%), zatim općinama Ilidža (13,6%) i Novo Sarajevo (13%).

Mjesečni prosjek realiziranih sredstava po korisniku je 121,9 KM, a više od prosjeka je realizirano prema korisnicima zaštite civilnih žrtava rata (247,4 KM), zatim prema korisnicima socijalne zaštite (116,2) i korisnicima zaštite porodice sa djecom (97,5 KM) što je manje od prosjeka. Godišnji prosjek realiziranih sredstava po korisniku u KS je 1.462,8 KM.

Korisnici i sredstva socijalne zaštite

Prema evidenciji Javne Ustanove Kantonalni centar za socijalni rad, u KS je u 2015. godini bilo 27.663 korisnika socijalne zaštite po kategorijama evidentiranim u nadležnim općinskim službama socijalne zaštite, što je manje za 3,9% u odnosu na 2014. godinu.

Najveći broj korisnika je iz kategorije lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite. Ovih korisnika je 9.034 što čini 32,6% od ukupnog broja korisnika, ali u odnosu na 2014. godinu broj ovih korisnika se smanjio za 13,03%. Evidentirano je 8.998 lica sa invaliditetom i osobe ometene u fizičkom i psihičkom razvoju što čini 32,52% od ukupnog broja korisnika, kao i 2.574 korisnika iz kategorije stara lica bez porodičnog staranja, što iznosi 9,3% od ukupnog broja korisnika sa područja KS. U 2015. godini kategorija korisnika djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama u odnosu na 2014. godinu povećano je za 18,4%, te kategorija korisnika odgojno zapuštene djece u odnosu na prethodnu godinu povećano za 17,9%.

Tabela 67. Pregled kategorija korisnika socijalne zaštite KS u 2015.

Kategorije - Korisnici socijalne zaštite KS	2014	2015	Indeks 2015/2014
Djeca bez roditeljskog staranja	272	286	105,15
Lica sa invaliditetom i lica ometena u fiz.ipsih. razvoju	8.897	8.998	101,14
Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	1.494	1.770	118,47
Odgojno zanemarena djeca	493	547	110,95
Odgojno zapuštena djeca	407	480	117,94
Materijalno neobezbijedena i za rad nesposobna lica	507	502	99,01
Stara lica bez porodičnog staranja	2.953	2.574	87,17
Lica sa društveno negativnim ponašanjem	126	104	82,54
Lica i porodice u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik zaštite	10.388	9.034	86,97
Lica i porodice koja bi svoju socijalnu sigurnost trebali ostvariti od primanja u skladu sa čl. 8. Kantonalnog zakona, a ta primanja nisu dovoljna za podmirenje njihovih osnovnih životnih potreba	1.491	1.523	102,15
Lica izložena zlostavljanju i nasilju u porodici	1.693	1.845	108,98
Ukupno	28.721	27.663	96,32

Najveći iznos sredstava je realiziran u okviru smještaja u ustanove socijalne zaštite (603.985 KM) što čini 45% ukupno realiziranih sredstava u okviru socijalne zaštite i ukupan broj izdvojenih sredstava za ovu kategoriju u odnosu na 2014. godinu je povećan za 4,2%.

Stavka sa značajnim učešćem je dodatak za njegu i pomoć od druge osobe i novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe za stara i nemoćna lica i čini 16,1% odnosno 217.021 KM od ukupno realiziranih sredstava.

Tabela 68. Korisnici i sredstva socijalne zaštite, materijalni oblici u 2015.

Materijalni oblici socijalne zaštite	Korisnici			Sredstva u KM			Prosječno sredstva po korisniku u KM		
	2014	2015	Indeks 2015/ 2014	2014	2015	Indeks 2015/ 2014	2014	2015	Indeks 2015/ 2014
Stalna novčana pomoć	515	505	98,1	93.229	91.263	97,9	181	181	99,8
Novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe	3.031	2.391	78,9	276.436	217.021	78,5	91	91	99,5
Jednokratna novčana pomoć	141	102	72,3	13.574	10.498	77,3	96	103	106,9
Izuzetna novčana pomoć	16	16	100,0	3.718	3.812	102,5	232	238	102,5
Novčana naknada za vrijeme čekanja na zaposlenje	481	487	101,2	57.930	58.820	101,5	120	121	100,3
Smještaj u drugu porodicu	56	55	98,2	23.115	21.680	93,8	413	394	95,5
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	832	864	103,8	579.555	603.985	104,2	697	699	100,4
Zdravstvena zaštita	1.960	1.912	97,6	39.124	37.426	95,7	20	20	98,1
Subvencioniranje troškova grijanja	717	635	88,6	50.238	44.965	89,5	70	71	101,1
Subvencioniranje troškova dženaza/sahrana/ukopa	8	4	50,0	7.654	6.484	84,7	957	1621	169,4
Narodne kuhinje	5.079	4.411	86,8	157.330	117.855	74,9	31	27	86,3
Ostali korisnici	136	147	108,1	127.803	126.155	98,7	940	858	91,3
Ukupno	12.972	11.529	88,9	1.429.706	1.339.964	93,7	110	116	105,5

Izvor: Izvještaj o stanju u oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u 2015. godini

Kada se posmatra prosjek po korisniku, u 2015. godini, realizirana sredstva po korisniku iznose za subvencioniranje troškova dženaza/sahrana/ukopa (1.621 KM) što je u odnosu na

prethodnu godinu povećano čak za 69,4%, smještaj u ustanove socijalne zaštite (699 KM) i smještaj u drugu porodicu (394 KM).

Korisnici i sredstva u kategoriji civilne žrtve rata

Na području Kantona Sarajevo u 2015. godini evidentirano je prosječno mjesečno 5.065 korisnika u **kategoriji civilnih žrtava** rata koji su ostvarili prava na materijalne pomoći. U odnosu na 2014. godinu broj ovih korisnika je smanjen za 2,4%. Najviše korisnika svoja prava ostvaruju u okviru porodične (1.813) i lične invalidnine (1.778).

Na ime materijalnih prava korisnicima je isplaćeno 1.252.858 KM što je za 2,2% manje nego u prethodnoj godini. Prosječno realizirana sredstva po korisniku su 247 KM, što je za 0,2% više nego u 2014. godini.

Korisnici i sredstva u kategoriji zaštite porodica sa djecom

U Kantonu Sarajevo u 2015. godini evidentirano je 23.249 korisnika u **kategoriji zaštite porodica sa djecom** koji ostvaruju prava na materijalnu pomoć, te je na ime tih prava isplaćeno 2.265.685 KM, što po korisniku iznosi 97,5 KM.

U odnosu na 2014. godinu broj ovih korisnika je smanjen za 14,3%, a ukupna realizirana sredstva za 9%. Iznos sredstava po korisniku je povećan za 6,2%.

Centri za socijalnu zaštitu i korisnici socijalne zaštite

Federalni zavod za statistiku publikuje godišnji Bilten o socijalnoj zaštiti u Federaciji Bosne i Hercegovine. Za nivoe kantona objavljuju se podaci o korisnicima i oblicima socijalne zaštite od centara za socijalni rad, odnosno službi za socijalni rad. Korisnici socijalne zaštite svrstani su na maloljetne i punoljetne.

U Kantonu Sarajevo u 2015. godini djeluje 9 **centara socijalne zaštite**, odnosno 12,5% od ukupnog broja centara za socijalnu zaštitu (socijalni rad) u Federaciji BiH, gdje je 72 centra. U 2015. godini u centrima radi 110 zaposlenih, a najveći broj zaposlenih su žene i čine 82,7% ukupno zaposlenih. Socijalnih radnika ima preko 42% u ukupno zaposlenim. U odnosu na 2014. godinu, broj zaposleni je manji za 14,1%.

Broj maloljetnih korisnika socijalne zaštite u 2015. godini je 4.902 i veći je za 11,3% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći uticaj na rast broja maloljetnih korisnika imaju ugroženi porodičnom situacijom koji u 2015. godini u odnosu na prethodnu su uvećani za 14,8%.

Tabela 69. Korisnici socijalne zaštite (ukupno) u KS

Kategorije korisnika	2014	2015	Indeks 2015/2014
Maloljetni korisnici	4.403	4.902	111,3
Punoljetni korisnici	23.069	22.571	97,8
Ukupno	27.472	27.473	100,0

U KS je bilo 22.571 punoljetnih korisnika u 2015. godini što je smanjenje je za 2,2% u odnosu na prethodnu godinu. Broj lica društveno neprihvatljivog ponašanja smanjen za 17,3% u

odnosu na predhodnu 2014. godinu Broj korisnika subvencioniranja troškova u 2015. godini uvećani su za 8,5%.

Ukupan broj maloljetnih i ponoljetnih korisnika socijalne zaštite u Kantonu Sarajevo u 2015. godini je ostao nepromjenjen u odnosu na prethodnu godinu.

4.2.1. Boračka zaštita

Pitanje reguliranja i osiguravanja prava branilaca–veterana rata, u svakoj državi ima poseban tretman u pogledu moralnog, materijalnog, socijalnog i drugih vrednovanja doprinosa pripadnika boračke populacije. Na ovakvim principima branioci i članovi porodica šehida i poginulih branilaca, kao posebno zaslužne populacije za odbranu i opstanak BiH, očekuju i traže da im se osigura tretman zaslužnih osoba i adekvatno vrednuje njihov doprinos.

Na temelju primjene Federalnih propisa i propisa Kantona Sarajevo ukupno je bilo 20.071 korisnika boračko invalidske zaštite, lične i porodične invalidnine. U odnosu na 2014. godinu, broj korisnika je smanjen za 2%.

Tabela 70. Pregled korisnika lične i porodične invalidnine, u KS

Godina	Lična invalidnina	Porodična invalidnina	Ukupno
2014	9.132	11.297	20.429
2015	8.982	11.089	20.071
Index 2015/2014	98	98	98

Tabela 71. Pregled korisnika lične i porodične invalidnine po općinama, decembar 2014-2015

Općina	Lična invalidnina		Porodična invalidnina	
	2014	2015	2014	2015
Stari Grad	874	862	625	613
Centar	1.072	1.037	875	870
Novo Sarajevo	1.479	1.442	1.364	1.327
Novi Grad	2.679	2.624	2.866	2.810
Grad Sarajevo	6.104	5.965	5.730	5.620
Ilidža	1.351	1.335	1.696	1.688
Vogošća	762	767	1.588	1.563
Hadžići	427	425	619	608
Ilijaš	414	417	1.580	1.533
Trnovo	74	73	84	77
Kanton Sarajevo	9.132	8.982	11.297	11.089

U strukturi korisnika, 11.089 (55,2%) su korisnici porodične invalidnine, a 8.982 (44,7%) korisnika lične invalidnine. Za podmirenje korisnika lične invalidnine u mjesecu decembru 2015. godine, Vlada Kantona Sarajevo izdvojila je 2.067.444,21, odnosno prosječno 230,2 KM po korisniku. Za podmirenje kategorije korisnika porodične invalidnine, izdvojeno je 3.757.385,36, odnosno 338,8 KM po korisniku. Za ukupno 20.071 korisnika u mjesecu decembru 2015. godine, izdvojeno je 5.824.829,57 KM, odnosno 290,2 KM po korisniku.

Prema evidenciji Kantonalne službe za zapošljavanje krajem 2015. godine na području Kantona Sarajevo evidentirano je 10.439 demobilisana vojna obveznika. U odnosu na 2014.

godinu, smanjen je broj ukupno registrovanih nezaposlenih, demobilisanih vojnih obveznika za 5%.

Tabela 72. Registrovana nezaposlenost-demobilisani vojni obveznici, u KS

Godina	Demobilisani	Članovi porodice poginulih	RVI	Ostali invalidi	Ukupno
2014	8.048	1.011	818	1.106	10.983
2015	7.574	952	787	1.126	10.439
Indeks 2015/2014	94	94	96	102	95

Izvor: Federalni Zavod za zapošljavanje, socioekonomski pokazatelji

Među demobilisanim vojnim obveznicima najviše je demobilisanih boraca (72,5%), zatim ostali invalidi (10,7%), članovi porodice poginulih (9,1%) i RVI (7,5%).

Najveće učešće od 38,9% u skupini demobilisanih nezaposlenih su nestručna lica (NSS, PK, NK) lica kojih je 2.949. Nezaposleni sa visokom stručnom spremom učestvuju sa 2,2% u ukupnom broju nezaposlenih ove skupine.

4.2.2. Socijalno uključivanje

Nezaposleni

Registrovana nezaposlenost u Kantonu Sarajevo raste brže od zaposlenosti. Stopa nezaposlenosti u odnosu na radnu snagu je visoka i ona u 2015. godini iznosi 36,2%.

Stvarana nezaposlenost se sigurno razlikuje od registrovane. Među nezaposlenim se vodi armija zaposlenih na neformalnom (sivom) tržištu, koji imaju neke prihode, ali bez penzionog i zdravstvenog osiguranja

Tabela 73. Zaposleni i nezaposleni u KS, od 2014.-2015., kraj godine

Godina	Zaposleni	Nezaposleni	Zaposleni/ nezaposleni	Stopa nezaposlenosti
2014	125.184	71.415	1,8	36,3
2015	126.609	71.746	1,8	36,2
Indeks 2015/2014	101,1	100,5		

Izvor: Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u FBiH, Statistički Bilten, Federalni Zavod za statistiku

Odnos broja zaposlenih prema nezaposlenima je ostao nepromjenjen u odnosu na 2014. godinu (1,8).

Broj nezaposlenih osoba u 2015. godini se povećao u odnosu na 2014. godinu za 0,5%, dok je broj zaposlenih također porastao za 1,1%.

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, novčanu naknadu je u 2015. godini koristilo 2.449 nezaposlenih lica, odnosno 3,4% od ukupno nezaposlenih lica u KS. Pravo na zdravstveno osiguranje koristilo je 55.237 lica (3,3% više u odnosu na prethodnu godinu) ili 76,9% od ukupno nezaposlenih u KS.

Tabela 74. Korisnici novčane naknade i zdravstvenog osiguranja u KS

Godine	Korisnici novčane naknade		Korisnici zdravstvenog osiguranja		Ukupno korisnici	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
2014	2.533	1.036	53.302	30.377	55.835	31.413
2015	2.449	1.131	55.237	31.799	57.686	32.930
Indeks 2015/2014	96,7	109,2	103,6	104,7	103,3	104,8

Evidentan je rast broja korisnika zdravstvenog osiguranja po osnovu nezaposlenosti u KS, dok je rast broja korisnika novčane naknade po osnovu nezaposlenosti u 2015. godini 3,3% manji u odnosu na 2014. godinu.

Mladi

Prema Zakonu o mladima FBiH, mladi su osobe u životnoj dobi od navršениh 15 do navršениh 30 godina starosti.

U 2015. godini je bilo 21.148 nezaposlenih mladih sa učešćem od 29,5% u ukupnom broju nezaposlenih osoba.

Tabela 75. Nezaposlena lica od 15-30 godina starosti u KS, kraj godine

Godina	Nezaposleni		
	Ukupno 15-30 godina starosti	Ukupno nezaposleni	Učešće mladih u nezaposlenim (%)
2014	21.021	71.415	29,4
2015	21.148	71.746	29,5
Indeks 2015/2014	100,6	100,5	100,1

Ukupan broj nezaposlenih mladih u posmatranom periodu raste kao i broj ukupno nezaposlenih (331 više u odnosu na 2014. godinu). To dovodi i do neznatnog povećanja učešća mladih u ukupno nezaposlenim sa 29,4% u 2014. na 29,5% u 2015.

U ukupno nezaposlenim sa VSS, mladi imaju dominantno učešće koje se kreće od 51,1% u 2014. godini, dok je u 2015. broj nezaposlenih mladih sa VSS povećan za 321.

Tabela 76. Broj nezaposlenih lica od 15-30 godina starosti po kvalifikaciji, u KS, kraj godine

	Nezaposleni	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV	Ukupno
2014	od 15-30 godina	4.207	48	9.194		20	5.581	23	1.939	21.012
	Ukupno	8.224	852	21.565	354	391	19.582	381	20.066	71.415
2015	od 15-30 godina	4.528	43	9.571		28	5.176	22	1.780	21.148
	Ukupno	9.306	825	22.582	349	367	19.297	366	19.453	72.545

Rodna ravnopravnost

U ukupnom broju zaposlenih lica u Kantonu Sarajevo, žene predstavljaju udio od 43,7%. Broj zaposlenih žena je rastao u posmatranom periodu za 0,7%. S druge strane, smanjen je broj nezaposlenih žena, kao i udio nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih lica u Kantonu Sarajevo.

Tabela 77. Zaposleni i nezaposleni u KS po polu, godišnji prosjek

Godine	Broj zaposlenih			Broj nezaposlenih			Stopa nezaposlenosti		
	Ukupno	Žene	% žena	Ukupno	Žene	%žene	Ukupno	Muškaraca	Žena
2014	125.184	54.965	43,9	71.698	43.053	60,0	36,4	29,0	43,9
2015	126.609	55.325	43,7	71.746	43.175	60,2	36,2	28,6	43,8
Indeks 2015/2014	101,1	100,7	99,5	100,1	100,3	100,2	99,3	98,8	99,8

Posmatrano prema spolu, u KS više je nezaposlenih žena nego muškaraca. Stopa nezaposlenosti ženske radne snage je veća od nezaposlenosti muškaraca za oko 15%.

Među nezaposlenim ženama, najviše je onih koje imaju između 30 i 34 godine, ali u odnosu na prethodnu godinu broj zaposlenih žena u ovom rasponu (30-34) pao je za 2,4%. Ove žene čine 15,8% od ukupnog broja nezaposlenih žena u KS.

Prema stepenu stručnog obrazovanja, najviše je zaposlenih žena sa srednjom stručnom spremom 44,5%.

Žene su dominantnije među visoko obrazovanim zaposlenim, tako je preko 54 % žena u ukupno zaposlenim iste kvalifikacije.

Penzioneri

U Kantonu Sarajevo krajem 2015. godine bilo je 85.679 korisnika penzija, i povećan je za 1% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 78. Rasponi penzija i korisnici penzija, kraj godine

Godine/decembar	Rasponi penzija u KM	Broj korisnika	(%)
2014	≤ 326,17	41.921	49,2
	326,18 ≤ 434,89	12.440	14,6
	434,90 ≤ 1000,00	28.240	33,2
	1000,01 ≤ 2.174,48	2.572	3,0
	Ukupno	85.173	100,0
2015	≤ 326,17	41.934	48,9
	326,18 ≤ 434,89	12.139	14,2
	434,90 ≤ 1000,00	28.636	33,4
	1000,01 ≤ 2.174,48	2.970	3,5
	Ukupno	85.679	100,0

Najveća grupacija penzionera, njih 59.065 ili 68,9% prima penziju manju ili jednaku zajamčenoj penziji (434,89KM), među kojima je 41.934 koji primaju penziju manju ili jednaku minimalnoj (326,17 KM).

U 2015. godini ukupan iznos isplaćenih penzija je 38,8 miliona KM, što je povećanje za 2,1% u odnosu na predhodnu godinu. Najviše je korisnika starosnih penzija, one čine 51,7% svih penzija u Kantonu Sarajevo, a porodične penzije 27,5% i invalidske penzije 20,6%.

Tabela 79. Broj penzionera i iznos penzija od 2014-2015. godine (godišnji prosjek)

Godina	Vrsta mirovine/penzije						Ukupno	
	Starosne		Invalidske		Porodične			
	Broj	Iznos u KM	Broj	Iznos u KM	Broj	Iznos u KM	Broj	Iznos u KM
2014	43.319	22.129.354	18.352	6.802.172	24.097	8.844.238	85.768	37.775.764
2015	44.689	23.169.801	17.832	6.621.787	23.795	8.771.473	86.316	38.563.062
Indeks 2014/2015	103	105	97	97	99	99	101	102

Prema statističkim podacima ukupan broj korisnika penzija u Kantonu Sarajevo u 2015. godini iznosi 86.316 korisnika, što predstavlja povećanje od 0,6% u odnosu na 2014. godinu. U ukupnom broju penzija starosne učestvuju sa 51,7% (44.689), invalidske sa 20,6% (17.832) i porodične sa 27,5% (23.795). istovremeno, korisnici penzije čine 20,7% stanovništva Kantona.

Ključni izazov sa kojim se suočava Kanton Sarajevo jeste nepovoljan omjer između penzionisanih i zaposlenih osoba, obzirom na nisku dinamiku zapošljavanja.

Tabela 80. Prosječne penzije (u KM) od 2014-2015. godine (godišnji prosjek)

Godine	Broj zaposlenih na jednog penzionera	Ukupna prosječna penzija	Prosječna starosna penzija	Prosječna invalidska penzija	Prosječna porodična penzija
2014	1,50	440,44	510,85	370,65	367,03
2015	1,50	446,77	518,47	371,34	368,63
Indeks 2015/2014	100	101	101	100	100

Zaposlenih je svega 50% više nego penzionera (1,5 zaposleni/penzioner) što je nedovoljno za dugoročno punjenje penzionog fonda.

4.3. Zdravstvo

Vitalne karakteristike stanovništva Kantona Sarajevo

Prema biološkom tipu stanovništvo Kantona Sarajevo se transformiše u stacionarni stanovništva, jer se povećava učešće mladih, a smanjuje učešće starije dobi u ukupnom stanovništvu. Očekivano trajanje života pri rođenju za žene je 79,39 godina, a za muškarce 75,90 godina.²

U 2015. godini stopa nataliteta je bila 10,5 promila i niža je za 5,4% u odnosu na prethodnu godinu, dok je stopa mortaliteta iznosila 10,4 promila i povećala se za 9,5%. Prirodni priraštaj je i dalje pozitivan, ali je manji za 37,5%.

Tabela 81. Prirodno kretanje stanovništva u KS period 2014-2015 (‰)

Godina	Natalitet	Mortalitet	Dojenačka smrtnost	Prirodni priraštaj
2014	11,1	9,5	6,35	1,6
2015	10,5	10,4	6,98	0,1
Indeks 2015/2014	94,6	109,5	109,9	62,5

Broj registrovane umrle dojenčadi u 2015. godini na području Kantona Sarajevo iznosi 32 i za 14,3% je veći u odnosu na 2014. godinu. Stopa dojenačke smrtnosti je 7‰ u 2015. godini i nalazi se u kategoriji vrlo niskog dojenačkog mortaliteta.

Morbiditet (opći)

Ukupan broj oboljenja u Kantonu Sarajevo u 2014. godini je iznosio 560.933, dok je u 2015. godini taj broj smanjen za 40.737 oboljelih (7,3%).

² Strategija razvoja zdravstva na Kantonu Sarajevo 2006-2015

Vodeća oboljenja kod stanovništva Kantona Sarajevo registrovana u 2015. godini su skoro identična oboljenjima registrovanim u posljednjim godinama posmatranja i ne pokazuju značajnija odstupanja u pogledu indeksa, strukture i stope obolijevanja, ali je registrovana promjena u redoslijedu pet vodećih oboljenja.³

Broj oboljenja na 10.000 stanovnika u 2015. godini je 12.492, i niži je za 7,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Glavni uzročnik smrti stanovništva u Kantonu Sarajevo je moždani udar. Broj umrlih od moždanog udara u 2015. godini se povećao u odnosu na 2014. godinu za 21,7%, i isti sa učešćem od 9,0% ostaje najzastupljeniji poznati uzročnik smrtnosti. Ostale bolesti čine sa 69,4% udjela najveći uzrok smrtnosti stanovništva u Kantonu Sarajevo.

Ukupan broj mentalno oboljelih u Kantonu Sarajevo u 2015. godini je 14.086 ili (2,71%) od ukupnog broja registrovanih oboljenja-stanja.

Trenutno je na području Kantona Sarajevo u funkciji je 6 centara za mentalno zdravlje u zajednici koji bi prema definiranom pravnom okviru trebalo da funkcioniraju na nivou primarne zaštite.⁴ Mentalno zdravlje predstavlja jedan od prioriteta kako na kantonalnom tako i na federalnom i državnom nivou uzimajući u obzir da je BiH postkonfliktno i tranzicijsko društvo sa čitavim spektrom problema koji će dugoročno imati utjecaj na ljudski kapital.

Zdravstvena zaštita

Na području Kantona Sarajevo zdravstvena djelatnost je organizovana i provodi se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.

Primarna zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo

Djelatnost primarne zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo je organizovana kroz rad: Javna Ustanova Dom zdravlja Kantona Sarajevo sa 9 organizacionih jedinica na području devet općina Kantona Sarajevo, JU "Apoteke Sarajevo" sa poslovnim jedinicama, ograncima, apotekama i jednim depoom, 9 Zavoda za zdravstvenu zaštitu, Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, sa 9 epidemioloških službi, privatni sektor kroz rad ambulanti opće prakse, apoteka i stomatoloških ordinacija.

Opšta/porodična/obiteljska medicina je osnovna disciplina u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i kamen temeljac mnogih zdravstvenih sistema u Evropi. U Kantonu Sarajevo u 2015. godini je bilo ukupno 201 timova porodične medicine. U prosjeku, na nivou Kantona Sarajevo, jedan tim porodične medicine pruža usluge za 2.072 stanovnika.

³ Strategija razvoja zdravstva na Kantonu Sarajevo 2004-2015.

⁴ Strategija razvoja zdravstva na Kantonu Sarajevo 2004-2015

Tabela 82. Pregled timova porodične medicine i mjesnih zajednica po općinama

Općine	Stanovništvo			Mjesne zajednice	Broj timova porodične medicine			Stanovnik/tim		
	2013	2015	Index 2015/2013	broj	2013	2015	Index 2015/2013	2013	2015	Index 2015/2013
Stari Grad	36.976	36.578	98,9	16	21	26	123,8	1.761	1.407	79,9
Centar	55.181	54.655	99,0	15	36	32	88,9	1.533	1.708	111,4
Novo Sarajevo	64.814	64.760	99,9	18	29	30	103,4	2.235	2.159	96,6
Novi Grad	118.553	119.307	100,6	27	52	50	96,2	2.280	2.386	104,7
Grad Sarajevo	275.524	275.300	99,9	76	138	138	100	1.997	1.995	99,9
Ilidža	66.730	68.567	102,8	16	26	26	100	2.567	2.637	102,8
Vogošća	26.343	27.106	102,9	8	11	12	109,1	2.395	2.259	94,3
Hadžići	23.891	24.149	101,1	17	10	11	110	2.389	2.195	91,9
Ilijaš	19.603	20.048	102,3	14	11	10	90,9	1.782	2.005	112,5
Trnovo	1.502	1.263	84,1	4	4	4	100	376	316	84,1
Kanton Sarajevo	413.593	416.433	100,7	135	200	201	100,5	2.068	2.072	100,2

Izvor: Podaci o broju mjesnih zajednica i timova porodične medicine, Javna ustanova doma zdravlja Sarajevo, web site, Obrada ZPR KS

Podaci ukazuju na neadekvatnu raspoređenost timova i neravnomjernost pokrivenosti stanovništva timovima porodične medicine u Kantonu Sarajevo. Općina Novi Grad kao najbrojnija općina susreće se sa problemima zbog nedostatka porodičnih timova.

Sekundarna zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo

U Kantonu Sarajevo djelatnost specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite još uvijek je organizovana kao bolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom sektoru i kao vanbolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom i privatnom sektoru.

Tercijarna zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo

Opća bolnica "Prim. Dr Abdulah Nakaš" Sarajevo pruža bolničku specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu iz bazičnih specijalnosti, a Klinički centar Univerziteta u Sarajevu pruža bolničku specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu iz svih medicinskih disciplina na sekundarnom i tercijarnom nivou.

Djelatnost bolničke zdravstvene zaštite obavljaju bolnice na sekundarnom nivou (opće bolnice, specijalne bolnice, kantonalne bolnice) i na tercijarnom nivou zdravstvene djelatnosti (univerzitetsko-kliničke bolnice).

Kapaciteti bolničke zdravstvene zaštite daju se u narednoj tabeli.

Tabela 83. Posteljni kapaciteti u bolničkim zdravstvenim ustanovama u Kantonu Sarajevu

Indikatori resursa bolničke zdravstvene zaštite	Broj postelja		Indeks 2015/2014	Broj postelja/100.000 stanovnika		Indeks 2015/2014
	2014	2015		2014	2015	
Opća bolnica "Prim. dr. Abdulah Nakaš"	310	310	100,0	74,75	74,44	99,6
KCUS	1.904	1.825	95,9	459,10	438,25	95,5
Psihijatrijska bolnica	70	70	100,0	16,88	16,81	99,6
Zavod za alkoholizam i druge toksikomanije	10	10	100,0	2,24	2,40	107,2
UKUPNO	2.294	2.215	96,6	553,14	531,90	96,2

Izvor: Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2014. i 2015. godini, Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo

Ukupani posteljni kapaciteti zdravstvenih ustanova koje su pružale bolničku zdravstvenu zaštitu stanovništvu Kantona Sarajevo i stanovništvu Federacije BiH koje je gravitiralo Univerzitetском kliničkom centru Sarajevo u 2015. godini iznosio je 2.215 postelja ili 4,95 postelja na 1.000 stanovnika Kantona Sarajevo, a što je za 3,44% manji broj postelja u odnosu na prethodnu godinu (2.294 postelje).

Ljudski resursi u zdravstvu

U Kantonu Sarajevo u javnom sektoru zdravstvene zaštite u 2015. godini je radilo 9.802 osoba, ovaj broj iz godine u godinu sve više raste pa u odnosu na prethodnu godinu bilježi povećanje za 8,8%.

Od ukupnog broja zdravstvenih radnika najviše je, oko 37%, bilo zdravstvenih tehničara (3.643), a preko jedne petine su činili radnici u administraciji i tehničkoj podršci (2.065).

Zdravstveni sistem je u 2015. godini opsluživalo 1.424 doktora medicine. Broj zdravstvenih radnika u skoro svim kategorijama u 2015. godine bilježi smanjenje, dok kategorija administrativnog osoblja bilježi rast u odnosu na prethodnu godinu za značajnih 89,8% i zdravstveni radnici sa VSS za 30,3%.

Tabela 84. Zdravstveni radnici u Kantonu Sarajevo

Zdravstveni radnici prema stručnoj spremi i profilu	2014	2015	Indeks 2015/2014
Dr medicine	1.479	1.424	96,3
od toga specijalisti	1.136	1.120	98,6
Dr stomatologije	263	253	96,2
Mr farmacije	185	179	96,8
Zdravstveni radnici sa VSS	89	116	130,3
Zdravstveni tehničari	3.759	3.643	96,9
Zdravstveni saradnici	147	141	95,9
Administrativno osoblje	1.088	2.065	189,8
Niža sprema	862	861	99,9
Ukupno	9.008	9.802	108,8

Broj ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i broj stomatologa je stabilan i ne mijenja se značajno, dok broj stanovništva raste iz godine u godinu i sa rastom stanovništva bilježi se i jedan negativan trend. Naime, povećan je broj pacijenata koji se dodjeljuju jednom doktoru porodične medicine i jednom stomatologu. U 2015. godini evidentirano je čak 771 (20,2%) stanovnika više na jednog stomatologa nego što je to bio slučaj u 2014. godini. Jedan ljekar porodične medicine u 2015. godini imao je 123 stanovnika više nego u 2014. godini.

Tabela 85. Broj stanovnika po 1 zdravstvenom radniku u KS

Godina	Broj ljekara u primarnoj ZZ	Broj stomatologa	Broj stanovnika na 1 ljekara	Broj stanovnika na 1 stomatologa
2014	394	157	1.053	2.642
2015	357	124	1.166	3.358
Index 2015/2014	90,6	79,0	110,7	127,1

Broj doktora medicine na 100.000 stanovnika je u poređenju sa drugim regijama i zemljama, približan nivou Evropske unije. Kanton Sarajevo prednjači u zemljama regiona po broju doktora medicine na 100.000 stanovnika.

Privatni sektor u zdravstvenoj zaštiti

Prema podacima Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo na području KS u 2015. godini registrovane su slijedeće zdravstvene ustanove u privatnom sektoru: 3 ordinacije opće medicine, 2 ambulate za kućnu njegu i liječenje, 86 privatnih specijalističkih ordinacija, 38 privatnih zdravstvenih ustanova tipa poliklinike, centra, zavoda i lječilišta (34 poliklinika, 1 centar, 2 zavoda i 1 lječilište), 161 privatna stomatološka ordinacija, 5 stomatoloških poliklinika, 15 zubotehničkih laboratorija, 5 medicinsko-biohemijskih laboratorija, 1 mikrobiološko-parazitološka laboratorija i 126 apoteka (privatne apoteke i privatne zdravstvene ustanove-apoteke sa ograncima).⁵

Prema podacima Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo na području Kantona Sarajevo do kraja 2015. godine registrovano je ukupno 126 apoteka u privatnom sektoru koje uključuju privatne apoteke i privatne zdravstvene ustanove apoteke sa ograncima, a što je za 5% veći broj apoteka u odnosu na 2014. godinu kada je registrovana 120 apoteka.

Najveći procenat apoteka u privatnom sektoru nalazi se na području 4 općine grada Sarajeva (90 apoteka ili 71,43%), dok se 36 ili 28,57% apoteka u privatnom sektoru nalazi na području pet izvangradskih općina od kojih je čak 19 ili 15,08% locirano na području općine Ilidža

Finansiranje zdravstvene zaštite

Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja KS na dan 31.12.2015. godine na obavezno zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 427.359 osiguranih lica, što je za 1,2% više u odnosu na stanje iskazano na isti dan prethodne godine.

U strukturi osiguranih lica 303.337 su osiguranici (nosioci osiguranja) ili 70,97%, a članova porodica osiguranika je 124.022 ili 29,03%.

Tabela 86. Osigurana lica u Kantonu Sarajevo 2014. i 2015.

Naziv	31.12.2014	31.12.2015	Učešće %	Indeks 2015/2014
	Broj	Broj		
Broj nosilaca osiguranja	297.907	303.337	70,97	101,8
Broj osiguranih članova porodice	124.328	124.022	29,03	99,8
Ukupno	422.235	427.359	100	101,2

Izvor: Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2015. godinu.

Tabela 87. Pregled broja osiguranika po osnovama osiguranja 2014. i 2015. godine

Osnov osiguranja	Osiguranici		Indeks 2015/2014	Učešće (%)	
	31.12.2014	31.12.2015		31.12.2014	31.12.2015
Radni odnos	129.887	131.247	101,0	43	43
Penzioneri	103.366	104.896	101,5	35	35
Osiguranici za koje uplatu treba da vrše resorna ministarstva Vlade KS	8.244	8.464	102,7	3	3
Nezaposlena lica	52.802	55.497	105,1	18	18
Osiguranje ličnim sredstvima	1088	1222	112,3	0	0
INO osiguranici/penzioneri	1.914	1.664	86,9	1	1
Ostali	699	347	49,6	0	0
Ukupno	297.904	303.337	101,8	100	100

⁵ Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2015. godini, Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo

Od ukupnog broja osiguranika - nosioca osiguranja su: 131.247 osiguranika u radnom odnosu, što je za 1 % više u odnosu na isti period prethodne godine i čini 43% osiguranika, a 104.896 osiguranika su penzioneri što je za 1,5% osiguranika više u odnosu na isti period prethodne godine i čini 35% od ukupnog broja osiguranika,

Finansijski rezultati ZZO KS

Finansiranje zdravstvene zaštite stanovništva u Kantonu Sarajevo se vrši izdvajanjem obaveznog doprinosa za zdravstvo na plaću zaposlenih. Pored obaveznog izdvajanja, korisnici zdravstvenih usluga izdvajaju sredstva kroz participaciju. Ovim načinom finansiranja zdravstvene zaštite omogućeno je besplatno liječenje kategorija stanovništva koji se javljaju kao korisnici socijalne zaštite.

Tabela 88. Pregled ukupnih raspoloživih sredstava i ukupnih rashoda ZZO u 2014. i 2015. godini

Opis	Godina		Indeks 2015/2014
	2014	2015	
Ukupna raspoloživa sredstva (A+B+C+D)	356.967.330	358.787.963	100,5
A Prihodi (1+2)	331.255.628	336.866.154	101,7
1. Prihodi od doprinosa za obavezno zdravstveno osiguranje	329.864.478	335.477.070	101,7
2. Neporezni prihodi	1.391.150	1.797.728	129,2
B Primici	25.000.000	4.380.956	17,5
C Višak prihoda iz ranijih godina	711.702	0	0,0
D Sredstva obavezne rezerve	0	17.640.853	
Ukupni rashodi i izdaci sa sredstvima obavezne rezerve (A+B+C)	233.241.201	255.605.692	109,6
A Ukupni rashodi (1+2+3)	332.604.551	331.355.634	99,6
1. Troškovi stručne službe	5.637.020	5.531.612	98,1
2. Rashodi zdravstvene zaštite (a+b+c)	326.145.151	324.224.922	99,4
a Primarna zdravstvena zaštita	79.630.684	81.046.411	101,8
b Bolnička zdravstvena zaštita	135.299.584	139.948.190	103,4
c Ostalo	111.214.883	103.230.321	92,8
3. Kamate za domaće pozajmljivanje	822.380	1.599.100	194,4
B Izdaci	7.316.420	9.830.602	134,4
C Sredstva obavezne rezerve	4.530.103	17.640.853	389,4

Izvor: Izvještaj o radu i finansijskom poslovanju Zavoda zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo za 2015. godinu.

Ukupna raspoloživa sredstva Zavoda zdravstvenog osiguranja KS za 2015. godinu iznosila su preko 358 miliona KM, što je više za 0,5% u odnosu na ostvarena u 2014. godini.

Prihode najviše generišu prihodi (preko 99%) po osnovu doprinosa obaveznog zdravstvenog osiguranja (335.477.070 KM) što je 1,7% više u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno vrijednost ukupnih rashoda i izdataka sa sredstvima obavezne rezerve iznosila su preko 331 milion KM u 2015. godini, što predstavlja smanjenje oko 0,4% u odnosu na 2014. godinu.

Osnovni problemi koje treba rješavati su vezani prvenstveno za finansiranje zdravstvene zaštite, koja se odvija po broju uposlenika, a ne po uslugama.

Sistem upućivanja između i unutar nivoa zdravstvene zaštite nije adekvatno uspostavljen, što u značajnoj mjeri poskupljuje pružanje zdravstvenih usluga. Osim toga, nije uspostavljen adekvatan monitoring i evaluacija u zdravstvenom sistemu, kao ni organizaciona i funkcionalna uvezanost privatnog sektora u sistem zdravstvene zaštite.

4.4. Kultura

Kultura je društvena snaga koja generira opći društveni dinamizam i kreativnost i zbog toga igra važnu ulogu u definiranju i ulozi u vrijednostima jednog društva. Kultura je kvalitet života i sredstvo ukupnog trajnog i održivog razvoja. Danas se i cijela zemlja i KS suočavaju sa kompleksnim ekonomskim, socijalno-političkim problemima, veoma malo energije i sredstava ostaje na raspolaganje kulturi.

Sa svojim jedinstvenim naslijeđem, Sarajevo je prepoznatljivo u svijetu kulture, filma i pozorišne umjetnosti. Sarajevo je danas poznato u široj regiji po brojnim kulturnim i umjetničkim manifestacijama: Sarajevo film festival, Balet fest, Sarajevska zima, MESS, Bašćaršijske noći, Internacionalno bijenale knjige, Evropski književni susreti, izložbe u okviru Muzeja savremene umjetnosti ARS Aevi i Jazz festival. O Sarajevu kao raskršću kultura, ali i prostoru kulture zajedništva, svjedoči i cjelina koju čine nacionalna kulturno-prosvjetna društva: Hrvatsko kulturno društvo „Napredak“, Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“, Srpsko prosvjetno-kulturno društvo „Prosvjeta“ i Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“.71 Svi oni zajedno ostvare oko 1.000 različitih programa godišnje.

U KS ne postoji baza podataka o činjenicama iz oblasti kulture, a zvanična statistika prati samo neke pokazatelje. Također, zakonski okvir nije usklađen sa zahtjevima Evropske unije u ovoj oblasti. Zvanična statistika prati samo neke pokazatelje kulturne i umjetničke djelatnosti.

Tabela 89. Pozorišta i kina u KS u 2014. i 2015.

Broj	2014	2015	Indeks 2015/2014
Pozorišta	5	5	100,0
Predstave	472	379	80,3
Posjetitelji	93.466	71.449	76,4
Zaposleni	330	325	98,5
Kina	3	4	133,3
Predstave	7.270	6.149	84,6
Posjetitelji	242.287	281.391	116,1
Zaposleni	34	55	161,8

Tabela 90. Biblioteke u KS u 2014. i 2015.

Broj	2014	2015	Indeks 2015/2014
Biblioteke	124	138	111,3
Nacionalne	1	1	100,0
Univerzitetske	1	4	400,0
Školske	97	105	108,2
Zaposleni	342	336	98,2
Članovi	90.588	91.299	100,8

Tako u 2015. godini na području KS zvanično postoje 4 kina u kojima je održano 6.149 predstava sa 281.391 posjetioca. U odnosu na 2014. godinu broj predstava je značajno manji (za 15,4%) a broj posjetitelja je veći za 16,1%. U kinima je bilo zaposleno 55 lica, što je povećano u odnosu na 2014. za 61,8%.

Na području KS u funkciji su 5 pozorišta, u kojima je odigrano 379 predstava u 2015. godini (19,7% manje nego u 2014.) koje je vidjelo 71.449 posjetilaca (za 23,6% manje nego u 2014.). U pozorištima je uposleno 325 lica.

U KS, umjetničke galerije, kojih ima 9, imaju 18 stalnih postavki, a 84 višednevne izložbe u 2015. godini. U galerijama radi 65 lica.

U KS postoji 124 biblioteke, među kojima je jedna nacionalna, i četiri univerzitetske biblioteke. Što je više za tri biblioteke u odnosu na predhodnu godinu, a 105 je školskih biblioteka. U bibliotekama je angažirano 336 zaposlenih, a evidentirano 91.299 članova.

Centri za kulturu, kojih ima 7, organiziraju izložbe, pozorišne scene, književne, muzičke i druge aktivnosti. U KS djeluje 13 kulturno umjetničkih društava, koji su organizirali preko 412 raznih umjetničkih priredbi i predstava u 2015. godini. Osim toga, registrirano je 63 udruženja iz oblasti kulture iz domena muzike, scenske umjetnosti, likovne, izdavačke djelatnosti, neformalnog obrazovanja itd.

Kapaciteti kulture nisu ravnomjerno raspoređeni na području KS. Najveća koncentracija sadržaja kulture se nalazi na području užeg centra Grada.

Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo je u toku 2015. godine, prije svega, nastojalo da omogući normalan rad za 14 javnih ustanova kulture kojima je osnivač Kanton Sarajevo, udruženjima iz oblasti kulture, kulturno-umjetničkim društvima, kao i velikom broju nevladinih organizacija, te ansamblima, grupama, pojedincima – umjetnicima.

Isto tako, Ministarstvo i Vlada Kantona Sarajevo su nastavili sufinansiranje 6 "državnih institucija kulture" (Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Kinoteka Bosne i Hercegovine, Muzej književnosti i pozorišne umjetnosti Bosne i Hercegovine, Historijski muzej Bosne i Hercegovine, Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Biblioteka za slijepa i slabovidna lica Bosne i Hercegovine), kojima je to jedini siguran izvor finansiranja.

U 2015. godini u oblasti kulture Budžetom Kantona Sarajevo za 2015. godinu planirano je 60.000 KM iz kreditnih sredstava i to 40.000 KM za interijer zgrade - presvlačenje stolica u Narodnom pozorištu, te 20.000 KM za nabavku opreme za Biblioteku Sarajeva. Realizirano je 20.000 KM za nabavku opreme za Biblioteku Sarajva /iz kreditnih sredstava/.

Sredstva koja se obezbjeđe iz budžetskih sredstava KS nisu dovoljna za odgovarajuće funkcionisanje svih institucija kulture, te mnoge institucije kulture iznalaze dodatna sredstva za realizaciju svojih projekata. KS privremeno finansira i određen broj institucija kulture koje su na državnom nivou (zemeljski muzej, Umjetnička galerija BiH, Historijski muzej itd). Ključni problem ovih institucija je pitanje nadležnosti između države, Federacije i KS.

4.5. Sport

Sport može i mora da ima ključnu ulogu u afirmaciji i pojedinca i države. Sport sigurno ističe vrijednosti identiteta, različitosti, osobenosti, tradicije. Sport doprinosi razvoju turizma. Bavljenje sportom doprinosi zdravlju.

Sarajevo je afirmisan kao domaćin Zimskih olimpijskih igara, Svjetskog prvenstva u stonom tenisu, brojnih međunarodnih takmičenja, ali i kao stanište vrhunskih sportista i timova (paraolimpijski timovi, košarka, judo, karate, šah) sa evropskim i svjetskim priznanjima.

Praksa pokazuje da i dalje KS pokazuje najveću zainteresovanost za rad institucija u sportu, sportskih klubova i, vjerovatno paradoksalno zvuči, reprezentativnih selekcija. Skupština KS i Vlada KS pružaju sveobuhvatnu, a posebno finansijsku potporu gotovo svim oblicima takmičarskih aktivnosti klubova sa područja KS i gotovo svim reprezentativnim selekcijama, kao i kapitalna ulaganja vezana za sanaciju, rekonstrukciju i izgradnju sportskih objekata. Svijest o socijalnim funkcijama sporta postoji i Skupština KS i Vlada KS poduzetim aktivnostima nastoje da se sportska djelatnost uklopi u ukupni društveno - ekonomski razvoj KS.

Na nivou KS registrovane su 553 organizacije u sportu i to u 54 različita sporta, u udruženjima sporta i rekreacije za invalide i u institucionalnim organizacijama sporta. Činjenica jeste da je određen broj organizacija registrovan, ali da ne organizuju sportske aktivnosti. Fudbal, košarka, karate, plivanje, planinarstvo i tae kwon do imaju najveći broj registrovanih organizacija u sportu.

Brojnost sportskih organizacija Kantona Sarajevo je povećana za 7,5% u odnosu na prethodnu 2014. godine. Fudbal, karate, košarka, plivanje, borilački sportovi i planinarstvo imaju najveći broj organizacija u sportu. Primjetno je da su borilački sportovi sve popularniji i da se svake godine povećava broj klubova.

U KS smještene su uglavnom i sve vladine i nevladine organizacije na centralnom i entitetskom nivou, te lokalnom i regionalnom nivou KS, kao i većina institucija za podršku sportu. KS je centar sporta Bosne i Hercegovine u svim segmentima.

Učesnike u sistemu sporta KS čine: sportisti (takmičari), stručni i upravljački kadar. Procjena je da je cca 26.900 sportista, cca 1.500 osoba stručnog kadra i cca 1.700 osoba upravljačkog kadra. Ukupni broj učesnika u sportu je cca 30.100.

Sportisti su svrstani po starosnim kategorijama i to: seniori, juniori, kadeti i pioniri. Najbrojnija starosna kategorija su pioniri čiji broj iznosi cca 12.000 sportista, zatim po brojnosti slijede kadeti cca 6.200, seniori cca 4.500 i juniori cca 4.300.

Uzimajući u obzir da je broj učenika u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju na području KS približno 97.000 možemo ustvrditi da je skoro svako četvrto dijete do 18 godina uključeno u sportske aktivnosti izvan škole.

U sistema sporta KS ukupan broj angažovanog kadra je cca 3.200, a prisutan je problem nedostatka dobro osposobljenih i stručnih trenera.

Naše organizacije u sportu, realno, teško da mogu obezbijediti uslove uposlenim sportskim djelatnicima koji su propisani Zakonom o radu i Zakonom o sportu. Odredbe kolektivnog ugovora takođe nije moguće primjenjivati jer ovaj tip djelatnika nema sindikat. Ovako složen pravni ambijent pospješuje odlazak stručnog kadra i sportista iz KS i usložnjava razvojne mogućnosti sportske djelatnosti. Činjenica jeste da se sport trenutno nalazi u teškom položaju, ali činjenica jeste i da su naši ljudi uvijek, pa i sada, bili poznati kao sportski entuzijasti. Taj duh entuzijazma jeste vrlo jak, uprkos činjenici da smo prošli kroz teška iskušenja. Cca 90% ukupno angažovanog kadra u sportu čine volonteri, a cca 10% čine zaposleni na neodređeno vrijeme.

U našim uslovima samoodrživi razvoj sportske organizacije je skoro pa “nemoguća misija” iako se u praksi javljaju klubovi koji teže ka takvom načinu rada i organizovanja. Sportske organizacije održivog razvoja su veoma složeni socio-ekonomski sistemi. Takvi sistemi istovremeno trebaju kvalitetan i dobro osposobljen stručni kadar koji radi na produkovanju psihofizičkih kvaliteta i ostvarivanju vrhunskih sportskih rezultata, ali i jednako dobar upravljački kadar koji zna da organizira poslovne procese.

U KS se u odnosu na cijelu Bosnu i Hercegovinu održava najveći broj zvaničnih sportskih manifestacija. Obzirom da su sportisti iz KS uključeni u sva ligaška takmičenja veliki je broj redovnih, ligaških, takmičenja. U KS se održava veliki broj tradicionalnih sportskih manifestacija sa međunarodnim predznakom, tj. sa učešćem sportista iz Evrope i Svijeta.

Rad Ministarstva kulture i sporta u oblasti sporta u 2015. godine može se definisati kao jačanje uspostavljenih temeljnih odredaba sistema sportske djelatnosti, sa posebnim akcentom na vrhunski sport i sportski podmladak, a što doprinosi ukupnom razvoju i značaju Kantona Sarajevo ne samo u okviru Bosne i Hercegovine. Direktnu finansijsku podršku za redovni rad i programe u sportu od strane Ministarstva dobilo je 320 organizacija u sportu, te možemo potvrditi da je svojim radom Ministarstvo uspjelo ne samo održati nego i obogatiti nivo sportskog života, kako vrhunskog tako i razvojnog, te su organizacije u sportu ostvarile značajne rezultate i time doprinijele ukupnom razvoju i značaju Kantona Sarajevo ne samo u okviru Bosne i Hercegovine.

Izdvajanja iz budžeta Kantona Sarajevo za programska sredstva u oblasti sporta za 2015. godinu su bila 3.438.300 KM što znači da je izdvajanje za programska sredstva u sportu po glavi stanovnika iznosilo 7,70 KM. Realizovana sredstva iz budžeta Kantona Sarajevo za kapitalne transfere u oblasti sporta za 2015. godinu su iznosila 200.000 KM što znači da je izdvajanje za kapitalne transfere u sportu po glavi stanovnika iznosilo 0,44 KM. To znači da je ukupno planirano izdvajanje iz budžeta Kantona Sarajevo za sport po glavi stanovnika u 2015. godini iznosilo 8,14 KM što je za 3,7 % manje nego u 2014. godini.

U postojećem načinu finansiranja i sufinansiranja sredstva nisu dovoljna za klupske sportske aktivnosti sa ciljanim strateškim djelovanjem na rad sa mlađim kategorijama (pioniri, kadeti, juniori), s posebnim zahtjevom za masovnost, ali ni za sportiste iz KS sa vrhunskim sportskim rezultatom

4.6. Civilna zaštita

U cilju unaprjeđenja stanja u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području Kantona Sarajevo, Kantonalna Uprava za civilnu zaštitu se kao osnovni nosilac stručnih poslova u oblasti zaštite i spašavanja u Kantonu uspješno realizovala poslove i zadatke iz Programa rada Uprave za 2015. godinu, kao i druge poslove i zadatke koji nisu bili predviđeni navedenim Programom u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju i drugim propisima i učinjeni su značajni pomaci na organizovanju i uspostavljanju jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja na području Kantona. Posebno su značajne mjere i aktivnosti koje je Uprava poduzimala na provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja

od prirodnih i drugih nesreća (velikih kišnih i snježnih padavina, niskih temperatura, poplava, klizišta, požara i dr.).

U toku 2015. godine Profesionalna vatrogasna brigada (PVB) Sarajevo su imali ukupno 11.954 intervencije, od čega 1.200 požarnih, dvije eksplozije, 374 ostalih intervencija (raznih tehničkih intervencija, obezbjeđenja društvenih, političkih, kulturnih i sportskih manifestacija, koje su se održavale na području Kantona) i 10.378 intervencija na obezbjeđenju zračnih operacija polijetanja i slijetanja aviona na Međunarodni aerodrom Sarajevo.

Tabela 91. Podaci o intervencijama

Red. br.	Intervencije	2014	2015	Indeks 2015/2014
1.	Požari	955	1.200	125,7
2.	Eksplozije	1	2	200,0
3.	Ostalih kupno	351	374	106,6
4.	Obezbj. polijetanja i slijetanja aviona	10.987	10.378	94,5
5.	Ukupno svih intervencija	12.294	11.954	97,2
6.	Ukupno vatrogasaca na svim intervencijama	4.548	5.562	122,3
7.	Ukupno vozila na svim intervencijama	1.517	1.759	116,0
8.	Uspješne intervencije	1.307	1.576	120,6
9.	Požari I kategorije	4	2	50,0
10.	Požari II kategorije	93	100	107,5
11.	Manji požari	859	1.100	128,1
12.	Vrijednost napadnute imovine	147.089.300	37.765.050	25,7
13.	Pričinjena materijalna šteta	6.335.560	1.901.730	30,0
14.	Vrijednost spašene imovine	140.753.740	35.863.320	25,5
15.	Procenat spašene imovine	95,7	95,0	99,3

U odnosu na 2014. godini (ukupno 12.294 intervencija, od čega 955 požarnih, jedna eksplozija, 351 ostalih intervencija – raznih tehničkih intervencija, obezbjeđenja društvenih, političkih, kulturnih i sportskih manifestacija, koje su se održavale na području Kantona i 10.987 intervencija na obezbjeđenju zračnih operacija polijetanja i slijetanja aviona na Međunarodni aerodrom Sarajevo), može se konstatovati da je smanjen broj intervencija na Međunarodni aerodrom Sarajevo, dok je povećan broj požarnih intervencija zbog znatno povećanog broja zapaljenih automobila na području Kantona.

Posebno treba istaći, da procent spašene imovine u izvještajnom periodu iznosi 95%, te da je iznad procenta spašene imovine u vatrogasnim jedinicama razvijenih zemalja, što svakako predstavlja pokazatelj izrazito visoke efikasnosti PVB Sarajevo.

U Upravi je na kraju 2015 godine, zbog fluktuacije radnika, sa 218 zaposlenih, i dalje je prisutan problem popunjenosti radnih mjesta, koji iznosi 70,5% što je manje nego u 2014. godini (71,2%).

Proceduru prijema navedenih zaposlenika, uz saglasnost Vlade KS, Uprava će sprovesti u 2016. godini, čime će se stvoriti pretpostavke da Uprava može efikasnije i kvalitetnije izvršavati poslove iz svoje nadležnosti.

4.7. Sigurnost građana

Kriminalitet na području Kantona Sarajevo u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu, posmatrano kroz statističke pokazatelje, karakteriše smanjenje broja registrovanih krivičnih djela za 10,6%, prijavljenih lica za 5,9%, maloljetnih izvršilaca za 46,3% i povratnika u činjenju krivičnih djela za 3,6%, dok je broj lica lišenih slobode povećan za 0,5%. Ukupna rasvjetljenost krivičnih djela je iznosila 64,2% što je za 1,3% više u odnosu na prethodnu godinu.

Naime, registrovano je 5.551-no krivično djelo, što je za 657 djela ili 10,6% manje nego u 2014.godini. U 1.853 slučaja (33,4% od ukupnog broja krivičnih djela), krivična djela su izvršena od strane poznatih izvršilaca i izvršilaca zatečenih u činjenju krivičnog djela, a 3.698 krivičnih djela (ili 66,6%), prijavljeno je po nepoznatom izvršiocu, od kojih je 1.710 naknadno rasvjetljeno (ili 46,2% od ukupnog broja prijavljenih djela po nepoznatom izvršiocu).

Ukupno su rasvjetljena 3.563 krivična djela ili 64,2% što je za 1,3% više u odnosu na prethodnu godinu. Za izvršenje navedenih djela prijavljena su 2.792 lica, od kojih je 1.867 povratnika u činjenju krivičnih djela (ili 66,9% prijavljenih), 72 maloljetnika, a 1.318 lica je lišeno slobode (ili 47,2%).

U odnosu na 2014. godinu, manji je broj prijavljenih lica za 174 (ili 5,9%), maloljetnika za 62 (ili 46,3%), povratnika za 69 (ili 3,6%) dok je povećan broj lica lišenih slobode za sedam (ili 0,5%).

U toku 2015. godine, stanje sigurnosti saobraćaja karakteriše povećanje ukupnog broja saobraćajnih nezgoda, nezgoda sa materijalnom štetom i broja povrijeđenih lica, dok je smanjen broj poginulih lica. Broj nezgoda sa nastradalim licima isti je kao 2014. godine.

Tabela 92. Upporedni pokazatelji saobraćajnih nezgoda i posljedica na području Kantona Sarajevo 2015/2014.godine

Krivična djela	2014	2015	Indeks 2015/2014
Ukupno saobraćajnih nezgoda	10.974	11.475	104,6
Saobraćajne nezgode sa nastradalim licima	900	900	100,0
Saobraćajne nezgode sa materijalnom štetom	10.074	10.575	105,0
Poginulo lica	19	15	78,9
Povrijeđeno lica	1.183	1.206	101,9

Registrovano je 11.475 saobraćajnih nezgoda (501 ili 4,6% više u odnosu na 2014.), 10.575 sa materijalnom štetom (501 ili 5% više u odnosu na 2014.) i 900 sa nastradalim licima (isto kao 2014. godine).

U saobraćajnim nezgodama na području Kantona Sarajevo 1.221 lice je nastradalo (19 lica ili 1,6% više u odnosu na 2014.). Petnaest lica je poginulo (četiri ili 21% manje u odnosu na 2014.), dok je 1.206 lica povrijeđeno (23 ili 1,9% više u odnosu na 2014.), 176 teže i 1.030 lakše.

U naselju su registrovane 10.854 saobraćajne nezgode (15 sa poginulim, 825 sa povrijeđenim licima i 10.014 sa materijalnom štetom), van naselja 621 nezgoda (60 sa povrijeđenim licima i 561 sa materijalnom štetom).

Registrovano je 3.008 saobraćajnih nezgoda na raskrsnicama u naselju, 571 na raskrsnicama van naselja, 43 na pješačkom prelazu, 29 na nadvožnjaku, devet na mostu, dvije u tunelu,

dvije na prelazu preko željezničke pruge i 7.811 saobraćajnih nezgoda čije se karakteristike puta ubrajaju u kategoriju ostalih.

5. Javna infrastruktura

5.1. Saobraćajna infrastruktura

Djelatnost saobraćaja se najčešće prati, kao i djelatnost građevinarstva, za područje Federacije BiH, iako je glavno saobraćajno čvorište u Gradu Sarajevo. Analiziraće se transparentni podaci za sve oblike saobraćaja-komunikacija.

Cestovni saobraćaj

U toku 2015. godine je rađeno na pripremi izgradnje i rekonstrukcije gradskih saobraćajnica (I transferzala, XII transferzala i Južna longitudinala) i to: Južne longitudinale od II do IV transferzale, te osiguranju povećanja iznosa kreditnih sredstava sa 16,5 miliona EUR na 22,5 miliona EUR, u skladu sa Procedurama zaduživanja Kantona Sarajevo na osnovu unutrašnjeg i vanjskog duga i izdavanja garancija.

Za navedene projekte izgradnje saobraćajnica XII transferzale, I transferzale i Južne longitudinale pribavljene su urbanističke saglasnosti kao i saglasnosti uslovljene urbanističkim rješenjima.

U 2015. godini nastavljeno je i dijelom završeno rješavanje imovinsko pravnih odnosa te je pripremljena dinamika rješavanja imovinsko-pravnih odnosa do konačne realizacije Projekta. Konsultantska kuća Egis International (angažovana putem Ugovora finansiranog iz sredstava tehničke pomoći EBRD-a u maju 2012. godine) je sačinila izvještaj o transformaciji Direkcije za puteve Kantona Sarajevo, kao dio "Projekta izgradnje gradskih saobraćajnica u Kantona Sarajevo".

U 2015. godini na cijeloj mreži saobraćajnica od interesa za Kanton Sarajevo vršeno redovno održavanje. U sklopu redovnog održavanja izvršeni su poslovi na sanaciji udarnih rupa, manjih oštećenja kolovoza, poslovi redovnog održavanja saobraćajne signalizacije te poslovi postavljanja nove saobraćajne signalizacije na koju je Ministarstvo saobraćaja dalo saglasnost kao i održavanje zaštitnih odbojnih ograda.

Takođe vođene su aktivnosti na redovnom održavanju pumpnih stanica Otes, Osijek i Buća potok, poslovi redovnog održavanja ograda i nadstrešnica od inox materijala na stajalištima javnog gradskog prijevoza putnika kao i održavanje pružnih prijelaza u saradnji sa JP Željeznicama FBiH.

Na području Kantona Sarajevo u 2015. godini potpuno je rekonstruisano cca 18,93 km puteva, a izvršene sanacije i rekonstrukcije ulica date su u slijedećoj tabeli:

Tabela 93. Izvršene sanacije i rekonstrukcije ulica na području Kantona Sarajevo u 2015. godini

R.B.	Općina	Naziv ulice (saobraćajnice)	Opis radova	Dužina (m)
1	Vogošća	Regionalni put R-445, dionica Donja Vogošća-Malešići	Rekonstrukcija kolovoza i pješačke staze	500
2	Stari Grad	Regionalni put R-447, Dariva – Hreša (granica Entiteta)	Sanacija klizišta i kolovoza na Darivi	270
3	Novi Grad	VI transferzala	Rekonstrukcija prve faze VI transferzale (kružni tok)	600
4	Novi Grad	A transferzala	Izgradnja i rekonstrukcija "A" transferzale prve faze	600
5	Novi Grad i Ilidža	Biciklistička staza (Otoka-Stup)	Izgradnja biciklističke staze	3.000
6	Novi Grad	Biciklistička staza na X transferzali	Izgradnja biciklističke staze od BMS do spoja sa ulicom Džemala Bijedića	120
7	Novi Grad	Halilovići	Rekonstrukcija kolovoza i pješačke staze	750
8	Stari Grad	Regionalni put R-446, Trebević	Rekonstrukcija kolovoza	80
9	Stari Grad	Strošići	Sanacija kolovoza	400
10	Stari Grad	Brodac	Rekonstrukcija kolovoza i pješačke staze	80
11	Hadžići	Regionalni put R-442a Hadžići - Igman	Sanacija škarp na R-442a (Crvene stijene)	100
12	Hadžići	Regionalni put R-442a Hadžići – Igman, lokalitet Brezovača	Sanacija klizišta i puta	650
13	Hadžići	Put Veliko polje (Igman)	Rekonstrukcija puta	450
14	Hadžići	Hadžići - Drozgometva	Sanacija i rekonstrukcija	800
15	Hadžići	Mrdžana Đoke (Tarčin)	Sanacija i rekonstrukcija	950
16	Trnovo	Sinanovići – Puzim (Bjelimići)	Rekonstrukcija i proširenje puta	4.200
17	Trnovo	Gornja Grkarica – Babin Do	Sanacija puta	500
18	Trnovo	Gornja Grkarica – Dejčići - Pendičići	Rekonstrukcija puta	400
19	Vogošća	Jošanička	Rekonstrukcija kolovoza i pješačkih staza	160
20	Vogošća	Lokalni putevi	Sanacija i rekonstrukcija	1.600
21	Ilijaš	Sovrle	Sanacija i rekonstrukcija	820
22	Ilijaš	Regionalni put R-445, dionica Podlugovi	Rekonstrukcija kolovoza i pješačke staze	200
23	Ilijaš	Nišići	Sanacija i rekonstrukcija	500
24	Ilijaš	Bioča - Ahatovići	Sanacija i rekonstrukcija	900
25	Ilijaš	Stari Ilijaš - Luka	Sanacija i rekonstrukcija	300
	UKUPNO (m)			18.930

Željeznički saobraćaj

Željeznice FBiH su u 2015. godini u odnosu na godinu prije ostvarile lošije rezultate u sektoru prijevoza putnika, dok su u sektoru prijevoza roba ostvareni bolji rezultati u odnosu na 2014. godinu. Kod prijevoza roba registrovan je rast u obimu prevezene robe od 2,5%, odnosno 216 hiljada tona više u odnosu na 2014. godinu. Unutrašnjim prijevozom prevezeno je 5.803 hiljada tona robe, što je za 7,7% više u odnosu na 2014. godinu. Obim robe prevezene izvan granica BiH smanjen je za 7,4% u odnosu na 2014. godinu, tako da je ukupna količina prevezene robe međunarodnim prijevozom u 2014. godini iznosila 2.858 hiljada tona. Strukturalno, od ukupnog prijevoza robe željeznicom na unutrašnji prijevoz odnosi se 66,6%, a na međunarodni 32,8%. U sektoru prijevoza putnika željeznicom zabilježen je pad u odnosu na 2014. godinu. Prevezeno je ukupno 334 hiljade putnika, što je za 5,9% manje u odnosu na 2014. godinu. Prijevoz putnika međunarodnim prijevozom ostao je nepromjenjen u odnosu na 2014. godinu, dok je unutrašnji prijevoz zabilježio pad od 6%. Na unutrašnji prijevoz putnika odnosi se 98,2% od ukupnog prijevoza, a na međunarodni prijevoz 1,8%. Broj putničkih kilometara se također smanjio u 2015. godini i to za 5,9% u odnosu na godinu ranije.

Avio saobraćaj

U avio saobraćaju Federacije BiH, u toku 2015. godine, došlo je do povećanja međunarodnog prometa za 80,8% u odnosu na 2014. godinu. Ukupno je prevezeno 1.102.719 putnika što je za 19,1% više u odnosu na godinu ranije. I promet tereta se povećao za 74,3% u odnosu na 2014. godinu pa je ukupan obim prevezenog tereta iznosio 4.177 tona.

Proteklu godinu Aerodrom Sarajevo zaključio je sa brojkom od 772.904 prevezenih putnika, što je za 8,9% više u odnosu na 2014. godinu i čini 70% od ukupnog broja prevezenih putnika na nivou Federacije BiH. Ukupna dobit Međunarodnog aerodroma Sarajevo u 2014. godini iznosila je 6,8 miliona KM i od tog iznosa pet miliona KM je uplaćeno u budžet Vlade FBiH. U avgustu 2015. godine, sa sarajevskog aerodroma, otpremljeno je 435% više komercijalnog carga u odnosu na isti mjesec 2014. godine što je rezultat aranžmana bescarinskog izvoza svježeg i rashlađenog goveđeg mesa u Tursku. U 2014. godini, ukupan izvoz komercijalnog carga iznosio je 1.950 tona, a u 2015. godini je ta brojka premašena na mjesečnom nivou. Uspješnim poslovnim rezultatima svakako doprinosi i uvođenje novih linija. Tokom 2015. godine, potpisan je Sporazum o redovnom vazdušnom saobraćaju između Švicarske i BiH te su uspostavljene direktne linije iz Sarajeva za Cirihi i Ženevu i linija Tuzla-Bazel. U prvoj polovini 2016. godine, Aerodrom Sarajevo je zabilježio rast broja prevezenih putnika za 1,6% u odnosu na isti period 2015. godine, ali i pad broja avio operacija za 2,4%.

5.2. Vodosnabdijevanje

Javno vodosnabdijevanje na području Kantona Sarajevo organizovano je preko četiri (4) sistema vodosnabdijevanja kojim upravljaju javna komunalna preduzeća u vlasništvu kantona i općina.

Tabela 94. Pregled javnih vodovodnih sistema u Kantonu Sarajevo

Vodovodni sistemi	Broj korisnika
Sarajevski vodovod	396.873
Gradski vodovod Misoča Ilijaš	16.000
Vodovod Hadžići	16.129
Vodovod Trnovo	1.600
Ukupno	430.602

Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2015. godini

Prema zvaničnim statističkim pokazateljima u odnosu na broj stanovnika, u Kantonu Sarajevo je priključeno oko 96,37% stanovnika na vodovodne sisteme. Dio stanovnika snabdijeva se iz vodovoda lokalnog značaja, a određeni broj individualno, putem manjih vrela i bunara. Prema raspoloživim podacima 3,63% ili 16.251 korisnika svoje potrebe za vodom zadovoljava putem individualnih, grupnih ili lokalnih vodovoda kojim gazduju lokalne zajednice i odbori za vodu sastavljeni od predstavnika građana. J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo prati kvalitet vode za piće iz sedamdeset (70) većih vodovodnih sistema, shodno zakonu o komunalnim djelatnostima na području devet općina KS, dok bi ostale individualne vodovode trebali pratiti građani korisnici - prema Zakonu o vodama⁶, kojim se uređuje način upravljanja vodama unutar teritorije Federacije BiH.

⁶ „Službene novine Federacije BiH“, broj 70/06

Tabela 95. Lokalni vodovodi u Kantonu Sarajevo prema broju korisnika

Lokalni vodovodni sistemi	Broj korisnika na lokalnim vodovodima pod nadzorom	Broj korisnika na lokalnim vodovodima bez nadzora
Područje šest Sarajevskih općina	6.139	683
Općina Ilijaš	2.500	886
Općina Hadžići	-	6.015
Općina Trnovo	-	28
Ukupno	8.639	7.612

Izvor: Studija o zdravstvenom stanju stanovništva, higijenskim prilikama i zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2015. godini

Vodovodni sistemi

Snabdijevanje pitkom vodom na području općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža, Vogošća i općine Trnovo (olimpijskih planina Bjelašnice i Igmana) obezbjeđuje se, najvećim dijelom (87%) eksploatacijom podzemnih voda iz aluvijalnih naslaga u Sarajevskom polju. Vrijednosti sadašnje specifične potrošnje vode domaćinstava iznose oko 120 l/st.dan, a privrede oko 64 l/st.dan. Širenjem grada Sarajeva uvećavao se broj stanovnika a time i potreba za velikom količinom pitke vode. Prema dostupnim podacima, tehnički gubici vode (isticanja na cjevovodima i priključcima, propuštanja rezervoara i slično) iznose 62,7%. Ostali gubici odnose se na prividne gubitke (bespravna potrošnja, greške na mjernom mjestu kod potrošača, neočitavanja i greške u bazi kod prenosa podataka).

Vodovodni sistem općine Ilijaš zasniva se na korištenju voda rijeke Misoče kao jedinog izvorišta koje je uključeno u sistem. Procjenjuje se da javno vodosnabdijevanje pokriva oko 79,61% potrošača.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa sedamnaest (17) vodovodnih sistema, na koje je priključeno 16.129 korisnika tj. 69,74% stanovnika. Vodovodni sistemi rađeni su prije dvadeset do pedeset godina, čija je prosječna starost cca. 35 godina, a ostalih cca. 30,26% stanovnika snabdijeva se sa nekog individualnog vodovoda.

Prema podacima općine Trnovo iz 2015. godine, snabdijevanje stanovnika vodom riješeno je preko gradskih vodovoda u urbanom dijelu Trnova, Igmana i Bjelašnice, te dijelom i naseljenih mjesta u Kijevu (za 50,0%), dok su ostala sela i zaseoci vodosnabdijevanje riješili kaptiranjem izvora i izgradnjom lokalnih seoskih vodovoda iz sopstvenih resursa ili iz pomoći donatora i općine. Upravljanje i održavanje vodovoda vrši KJKP „Vodovod i kanalizacija“ iz Sarajeva za vodovodni sistem Hrasnica – Bjelašnica, a dvadeset i pet (25) lokalnih seoskih vodovode održava JKP "Trnovo".

Sistem za odvodnju oborinskih i otpadnih voda

Oko 78% stanovništva, na urbanom području Kantona Sarajevo, služi se kanalizacionim sistemom za prikupljanje otpadnih voda, a eliminacija otpadnih voda putem septičkih jama vrši se kod 22% stanovnika.

Područje izgrađene kanalizacije nalazi se duž rijeke Miljacke, rijeke Željeznice i njihovih drugih pritoka. Centralni dio, odnosno Grad Sarajevo (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad) drenira ka rijeci Miljacki, dok se područje Ilidže drenira prema rijeci Željeznici a područje Vogošće prema potoku Vogošća. Naseljeni dijelovi unutar Kantona Sarajeva, Ilijaš i Trnovo nisu u navedenom sistemu i pod ingerencijom KJKP "VIK", dok je naselje Hadžići priključeno na sistem, ali nije u nadležnosti KJKP "VIK".

Prema podacima JKP "Vodostan" Ilijaš, postoji izgrađena kanalizaciona mreža za odvođenje otpadnih voda za oko 80,00% stanovnika, dok ostali dio stanovništva vrši zbrinjavanje na neadekvatan način.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa tri kanalizaciona sistema (Hadžići, Pazarić i Tarčin) i kolektorom Hadžići - Mostarsko raskršće - Blažuj, na koja je priključeno 9.338 korisnika, tj. cca 40,38 % stanovnika.

Urbani dio Trnova koristi kanalizacioni sistem RS. Područje Igmana i Bjelašnice se snabdijeva vodom iz sistema KJKP „Vodovod i kanalizacija” iz Sarajeva i koristi njihov kanalizacioni sistem. Osim urbanog dijela Trnova, Igmana i Bjelašnice naseljena mjesta nemaju izgrađene kanalizacione sisteme. U toku je izgradnja kanalizacionih sistema na području općine kroz izgradnju kolektora u mjesnim zajednicama.

Veći dio naselja i sela koji nisu obuhvaćeni izgrađenim kanalizacionim sistemima, odvodnju otpadnih voda vrši preko septičkih jama. Koncentrisanom gradnjom a izgradnjom neadekvatnih septičkih jama, javljaju se problemi neuslovnog stanovanja, izlivanja sadržaja i nekontrolisanog oticanja. Neka područja imaju urađene lokalne seoske kanalizacije, koje se provode do najbližeg vodotoka.

Odvodnja oborinskih voda značajno zaostaje za odvodnjom otpadnih voda i po dužinama mreže i po površinama pokrivenosti. Neriješena odvodnja oborinskih voda u nekim područjima utiče na stabilnost terena. U mnogim naseljima saobraćajnice nisu uređene, pa nije adekvatno riješena odvodnja atmosferskih voda i dolazi do uključivanja u fekalnu kanalizaciju.

5.3. Energetska infrastruktura

KS nema vlastitih izvora, ni primarnih, ni sekundarnih fosilnih oblika energije, pa se snabdijevanje energijom ostvaruje preko sistema za kontinuiranu dobavu i distribuciju (elektroenergetski i gasni sistem), kao i punktova za skladištenje i prodaju tečnih i krutih goriva. Složenost snabdijevanja države energijom, posebno velikih urbanih cjelina, kao i sve veće poskupljenje energije u svijetu i kod nas, imali su uticaja na razvoj sistema transporta, distribucije i korištenja energije u KS. Bitni elementi za sagledavanje dostignutog razvoja energetike u KS su, izgrađenost postojeće energetske infrastrukture, stepen iskorištenosti energetskih kapaciteta, potrošnja, načini korištenja, od kojih ovisi poboljšanje ekonomskih i ekoloških uslova (prvenstveno očuvanje čistoće zraka kao ograničavajućeg faktora razvoja).

Osnovni pravci energijske opskrbe KS su preko sistema za kontinuiranu dobavu energije:

- elektroenergetski sistem, preko primarne elektroenergetske mreže 400kV, putem 400kV dalekovoda iz pravca jugozapada (Mostar) i pravca sjevera (Tuzla), preko glavnog energetskeg čvorišta TS SARAJEVO 10 – RELJEVO 400/220/110 kV, 2x300 MVA i primarne elektroenergetske mreže 110 kV iz pravaca Jablanice, Pala, Sokoca, Ilijaša i Breze;
- gasni sistem, preko magistralnog gasovoda p = 50 bar iz pravca Zvornika i primarnih napojnih tačaka GMRS Butila, GMRS Hum i MRS Ilijaš – Misoča.

Za ove sisteme nema potrebe izdvajati značajnije nove površine u KS. U KS u 2015. godini je isporučena energija u iznosu od 4.607,2 GWh od čega je: električna energija u iznosu od 1.406,4 GWh ili 30,5%, prirodni gas 1.086,1 GWh ili 23,6%, čvrsta goriva 314,1 GWh ili 6,8% i naftni derivati 1.800,7 GWh ili 39,1%.

Tabela 96. Pregled potrošnje energije/energenata u KS u 2014, 2015. godini

Energija/energent	Vrsta	Naturalnih jedinica		GWh		TJ	
		2014	2015	2014	2015	2014	2015
Električna energija (MWh)	Bruto	1.341.624	1.406.352	1.341,6	1.406,4	4.829,8	5.062,9
	Neto	1.229.833	1.291.575	1.229,8	1.291,6	4.427,4	4.649,7
Zemni gas (mil. Sm ³)	Bruto	99,3	117,3	919,5	1.086,1	3.310,0	3.910,0
	Neto	98,7	116,6	913,5	1.079,4	3.288,7	3.885,7
Čvrsta goriva (t)	Čvrsta goriva	91.245	94.650	305,4	314,1	1.099,5	1.130,6
Naftni derivati (lit.)	Naftni derivati	165.686.705	192.172.375	1.552,5	1.800,7	5.588,9	6.482,4
Ukupno				4.119,0	4.607,2	14.828,3	16.585,9

Elektroenergetski sistem

KS električnom energijom snabdijeva JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, podružnica Elektro distribucija Sarajevo. Napajanje KS električnom energijom obezbjeđuje se iz elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine, preko glavnog energetskeg čvorišta TS 400/110 kV SARAJEVO 10-Reljevo, snage 2x300 MVA, te preko slijedećih TS 110/x kV: Stari Grad – Sarajevo 11, Centar – Sarajevo 5 i Sarajevo 13, Novo Sarajevo – Sarajevo 2 i Sarajevo 7, Novi Grad – Sarajevo 14 i Sarajevo 15, Ilidža – Sarajevo 1, Sarajevo 8, Sarajevo 18 i EVP Blažuj, Vogošća – Sarajevo 4, Hadžići – Hadžići i Ilijaš - Ilijaš, i slijedećih TS 35/x kV: Vijećnica, Rajlovac, V.M.Crni, Gladno Polje, Ilijaš, Nišići, Energoinvest – A.Most, Hrasnički Stan, Igman, Klinčara i Energoinvest - Stup.

U primarnoj elektrodistributivnoj mreži (35kV) instalirani su visokonaponski vodovi ukupne dužine 109,3 km, od čega 54,9 km podzemnih i 54,4 km zračnih vodova. Sekundarnu distributivnu mrežu čine transformatorske stanice, visokonaponski vodovi i pripadajuća oprema na naponskom nivou 20,10(6) 0,4 kV. Ukupno je instalirana 1.451 transformatorska stanica sa 20(10)/0,4 kV, ukupne instalirane snage 753 MW. Instalirano je ukupno 1.377,3 km srednjenaponskih vodova, od čega 889,1 km podzemnih i 488,2 km zračnih vodova. Ukupna dužina instaliranih niskonaponskih vodova je 3.956,1 km, od čega 717,1 km podzemnih i 3.239 km zračnih vodova.

Neto potrošnja električne energije u KS u 2015. godini, u odnosu na 2014. godinu, je bila veća za 61.742 MWh ili 5,0%. Gubici električne energije u 2015. godini bili su 8,16%, i oni su smanjeni u odnosu na 2014. godinu - kada su iznosili 8,33%. Gubici električne energije su

uglavnom gubici u sistemu distribucije električne energije, a povećani su, jer se radi starijem elektrodistributivnom sistemu (većinom: nadzemna mreža, starije trafostanice i sl.).

Tabela 97. Pregled potrošnje električne energije po godinama u KS za period 2014-2015.

Godina	Potrošnja električne energije			
	Bruto (MWh)	Neto (MWh)	Gubici (MWh)	Gubici (%)
2014	1.341.624	1.229.833	111.791	8,33
2015	1.406.352	1.291.575	114.777	8,16
Indeks 2015/2014	104,8	105,0	102,7	

Gasni sistem

Bosna i Hercegovina nema vlastitog plina, opskrba se odvija iz jednog izvora i transport iz jednog pravca, ne postoje skladišta, niti druge mogućnosti izravnjavanja potrošnje, što znatno umanjuje sigurnost snabdijevanja ovim energentom. Transport zemnog gasa se odvija transportnim sistemom iz Ruske Federacije, preko Ukrajine, Mađarske i Srbije do Zvornika, gdje je primopredajna mjerna stanica za Bosnu i Hercegovinu. Potom se plin transportuje do Sarajeva i Zenice.

Napajanje gasom KS se vrši putem tri mjerno regulacione stanice GMRS I-Butila kapaciteta 2x62.500 m³/h, GMRS II-Velešići kapaciteta 2x62.500 m³/h i MRS III-Misoča kapaciteta 2x10.000 m³/h.

Bruto potrošnja gasa u 2015. godini iznosila je 117,3 mil. Sm³, neto potrošnja prirodnog gasa u KS u 2015. godini, u odnosu na 2014. godinu, je bila veća za 17,9 mil. Sm³ ili 18,1%. Gubici prirodnog gasa u 2015. godini bili su 0,62%, i smanjeni su u odnosu na 2014. godinu kada su iznosili 0,64%. Pad gubitaka prirodnog gasa ukazuje na povećanje kvaliteta procesa distribucije prirodnog gasa u KS, odnosno ukazuje i na povećanje stepena sigurnosti u sistemu distribucije prirodnog gasa.

Tabela 98. Pregled potrošnje prirodnog gasa po godinama u KS za period 2014.-2015.

Godina	Potrošnja prirodnog gasa			
	Bruto (mil. Sm ³)	Neto (mil. Sm ³)	Gubici (mil. Sm ³)	Gubici (%)
2014	99,29	98,65	0,64	0,64
2015	117,29	116,56	0,73	0,62
Indeks 2015/2014	118,13	118,15	114,42	

Centralni toplifikacioni sistemi

U KS egzistira centralni toplifikacioni sistem, kojim upravlja KJKP „Toplane“, a postoje i dva manja sistema: UNIS Energetika i BAGS Energotehnika.

Prema raspoloživim informacijama ima 132 kotlovnice od kojih 44 srednjih i većih kotlovnica i 88 krovnih kotlovnica, ukupne instalisane snage cca 502 MW, a angažovani kapacitet je cca 326 MW, i zagrijavaju objekte kolektivnog stanovanja (48.845 stanova) te poslovne prostore (2.259 poslovnih prostora).

Ukupna dužina distributivne mreže je 74 km, sa ukupno 146 toplotnih podstanica.

KJKP „Toplane“ su najveći potrošač zemnog gasa u KS. Najveći broj kotlovnica ima mogućnost koristiti, pored zemnog gasa kao osnovnog energenta, tečna goriva, koja skladišti u vlastitim rezervoarima, uz kotlovnice. Ova mogućnost daje značajan kvalitet snabdijevanju KS energentima, u zimskom periodu, kada dođe do znatnog povećanja potrošnje zemnog gasa u

domaćinstvima i privrednim subjektima. Predmetne zalihe mazuta i lakog ulja su raspoređene tako da omogućuju nesmetano funkcionisanje toplifikacionih sistema u trajanju od 5 do 10 dana, prosječne januarske potrošnje (osim kotlovnice KD III Dobrinja sa rezervom za 3 dana).

Razlika između instalisane i angažovane snage iznosi cca 176 MW ili 35,05 %.

Preostali dio raspoložive toplotne energije će se iskoristiti za snabdijevanje toplotnom energijom planiranih objekata, tamo gdje postoje tehničke pretpostavke i ekonomska opravdanost.

Čvrsta goriva

KS nema vlastitih ležišta uglja. Snabdijevanje ovim energentom se vrši cestovnim transportom iz gravitirajućih rudnika: mrkog uglja Kakanj, Zenica, Đurđevik, Banovići, Breza, te rudnika lignita Kreka. Općenito, Bosansko-hercegovački ugljevi imaju relativno nepovoljne karakteristike, nisku toplotnu moć, visok sadržaj sumpora i pepela. Sagorjevanjem ovih ugljeva emituju se značajne količine sumpor dioksida i čvrstih čestica u atmosferu. Ugalj se u KS u najvećoj mjeri koristi u domaćinstvima i u manjim kotlovnicama. Jedan od značajnijih potrošača uglja je BAGS-Energotehnika d.o.o. Vogošća. Bio masa kao gorivo uključuje ogrijevno drvo, grane i drvni otpad iz šumarstva, te piljevinu, koru i drvni ostatak iz drvne industrije, kao i slamu, kukuruzovinu, stabljike suncokreta i sl. iz poljoprivrede. U slučaju KS, pri analizi postojećeg stanja, moguće je govoriti o ovom energentu, uglavnom kroz prizmu ogrijevnog drveta.

Tečna goriva

Tečna goriva za potrebe KS dopremaju se drumskim i željezničkim saobraćajem. Snabdijevanje tečnim gorivima je uglavnom stabilno. Bilans tečnih goriva je formiran na osnovu podataka 25 registrovanih distributera naftnih derivata ili podružnica, na području KS. Potrebno je napomenuti da je zbog nepostojanja većih kapaciteta skladišta uvoznika naftnih derivata, na teritoriji Kantona, izražena mogućnost nedostatka tečnih goriva, u slučaju eventualnog prekida snabdijevanja u dužem periodu (ili poremećaja na tržištu i povećanja cijena), jer ukupni kapaciteti spremnika na svim benzinskim pumpama bi mogli obezbijediti snabdjevanje tržišta Kantona za oko 30 dana. Direkcija robnih rezervi KS koristi rezervoare tečnog, alternativnog goriva KJKP Toplane za skladištenje mazuta i lakog ulja. Uz sanirani terminal „HOLDINE“ u Podlugovima i kapacitet nesaniranog terminala u Blažuju i Misoči, mogao bi se obezbijediti skladišni prostor za polugodišnje potrebe. Prema novim normama EU, minimalna rezerva tečnih goriva treba da podmiri potrebe za period od 180 dana.

6. Zaštita okoliša

Institucionalni i zakonodavni okvir

U oblasti zaštite okoliša u 2015. godini vršena je primjena i priprema kantonalnih propisa, vezanih za pojedine sastavnice okoliša, od zraka, vode, prirode, buke, upravljanja otpadom, uključujući pripremu strateških planskih dokumenata i realizaciju okolišnih projekata.

Započeti su i novi projekti, kao što je povećanje energijske efikasnosti u javnim objektima kroz Projekat UNDP-ija (Razvojni program Ujedinjenih nacija) pod nazivom: "Zeleni ekonomski razvoj", s osnovnim ciljem omogućavanja povoljnog okruženja za investiranje u infrastrukturne projekte poboljšanja energijske efikasnosti, uz kreiranje "zelenih radnih mjesta".

U skladu sa zakonskom obavezom i u cilju nastavka uspješnih aktivnosti na zaštiti okoliša u Kantonu Sarajevo, obezbijedena su sredstva i pokrenute aktivnosti na izradi Kantonalnog plana zaštite okoliša Kantona Sarajevo za period 2015-2020 (KEAP).

6.1. Zaštita zraka

Na kvalitet zraka u KS djeluju emisije zagađujućih supstanci iz industrijskog, stambenog sektora i saobraćaja. Pored toga, kvalitet zraka ovisi od niza drugih faktora, kao što su: topografske karakteristike područja, stepen izgrađenosti prostora, meteorološki i klimatski parametri, prisustvo zelenila itd.

U javnom sektoru i industriji nastaju emisije sagorijevanjem goriva za potrebe grijanja, a u taj sektor se svrstavaju toplane, individualne kotlovnice za proizvodnju energije za grijanje i tehnološke potrebe. Na osnovu obaveze mjerenja emisije iz postrojenja za sagorijevanje (kotlovnica) i dostavljenih izvještaja o izvršenim mjerenjima, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS formiralo je Registar izvora zagađivanja zraka iz ložišta (postrojenja za sagorijevanje) na području KS. Prisutan je problem broja kompanija koje vrše izvještavanje što je uzrokovano izbjegavanjem obaveza, te nedovoljnom informiranošću i praćenju propisa uprava kompanija. Ovaj problem je moguće korigovati povećanim inspekcijским nadzorom, međutim ova mjera je uveliko otežana malim brojem inspektora.

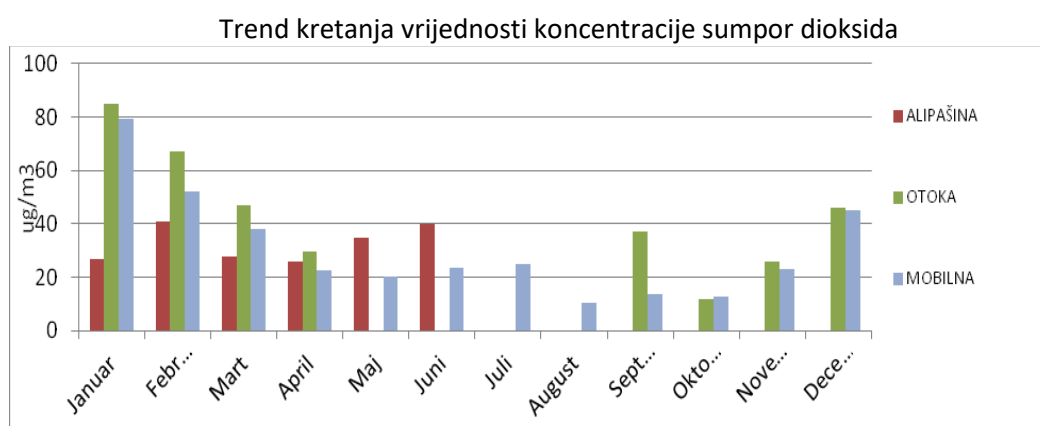
Kvalitet zraka

Sistem praćenja (monitoringa) kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo je kontinuirani projekat koji provodi J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. Zavod trenutno raspolaže sa tri „manuelne“ stanice za praćenje koncentracije sumpordioksida i čađi koje pružaju informacije o koncentracijama u toku 24h, svih 365 dana. Zavod od polovine 2008. godine prati i zagađenje zraka pomoću jedne stacionarne stanice, jedne polumobilne stanice i jedne mobilne stanice.

Na web stranici Kantonalne mreže www.air-monitoring.ba obezbijeden je prikaz podataka, pored ostalih, i sa automatske stanice na Ivan sedlu, koja je nedavno ponovo stavljena u funkciju.

Trend kretanja vrijednosti koncentracije sumpor dioksida, prema različitim lokacijama u KS tokom 2015. godine prikazan je na grafikonu 15., a zabilježeno je slijedeće:

- Nije zabilježeno prekoračenje satnih vrijednosti za sumpor dioksid;
- Dnevne vrijednosti koncentracija sumpor dioksida, stanica na Otoci i mobilna na Ilidži bilježe veći broj prekoračenja od onih dozvoljenih;
- Na svim manuelnim stanicama tokom godina praćenja nije zabilježeno prekoračenje godišnje vrijednosti sumpordioksida od 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Stanica na Otoci je od 2014. godine prebačena na lokaciju Vogošće (Dom zdravlja) da bi se mjerenjima manuelnom stanicom obuhvatila i ta općina. Primjetan je od 2014. lagani rast koncentracije sumpordioksida praćene na lokalitetu općine Ilidža.

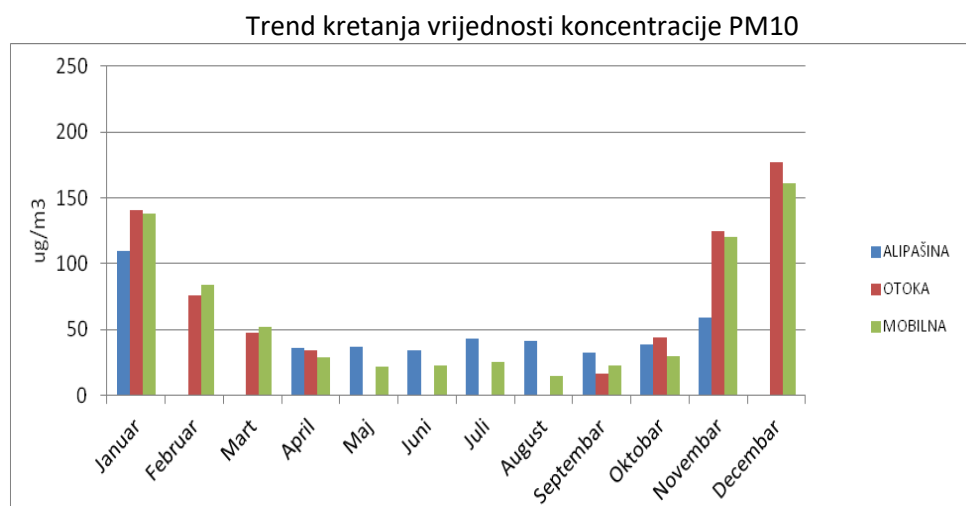

Graf. 15

Trend kretanja vrijednosti koncentracije PM10, prema različitim lokacijama u KS tokom 2015. godine prikazan je na grafikonu 16., a zabilježeno je slijedeće:

- Srednje mjesečne vrijednosti za PM10 su u rangu predhodne godine. Mjeseci tokom 2015. su u nivou ili nešto malo ispod prosjeka ostalih praćenih godina. Prosječna godišnja vrijednost iznosi 48 mikrograma po metru kubnom što prelazi godišnju graničnu vrijednost od 40 mikrograma po metru kubnom i tolerantnu vrijednost od 44,8 mikrograma po metru kubnom. Pet puta su prekoračene tolerantne vrijednosti (dozvoljeno 35 puta tokom godine) što samo za sebe ne bi bilo zabrinjavajuće, ali mora se uzeti u obzir da stanica nije radila u decembru koji je „tradicionalno“ najteži kada su u pitanju prekoračenja tolerantnih vrijednosti.
- Koncentracije PM10 na lokalitetu Otoke prelaze 92 puta tolerantnu vrijednost koja ne bi smjela biti prekoračena više od 35 puta u kalendarskoj godini. Prosječna godišnja vrijednost iznosi 83 mikrograma po metru kubnom i prelazi i graničnu i tolerantnu godišnju vrijednost.
- Prosječna godišnja vrijednost za PM10 mobilne stanice za područje Ilidže iznosi 60 mikrograma po metru kubnom. Za decembar, kao najkritičniji tokom godine prosječna vrijednost iznosi 161 mikrograma po metru kubnom što prati i ostala mjerna mjesta. Broj prekoračenja tolerantne vrijednosti iznosi 89 (dozvoljeno 35 puta).

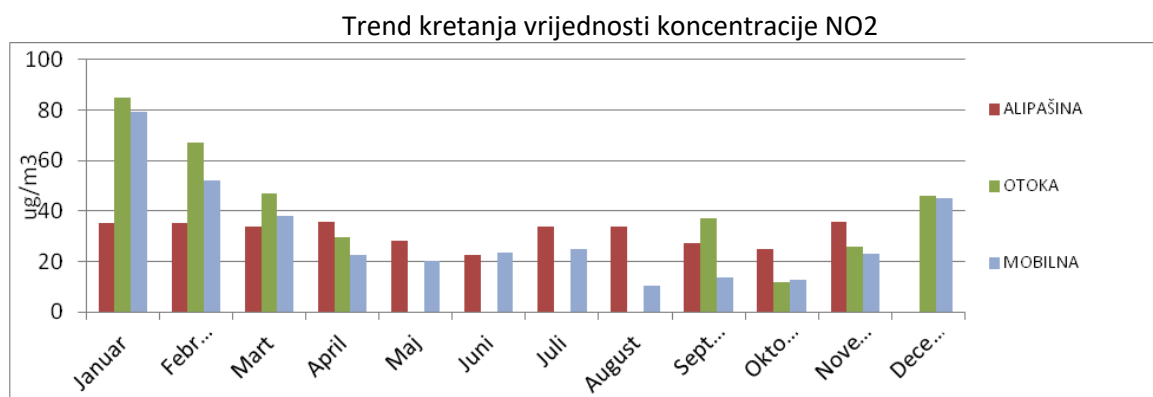
- Broj prosječnih dnevnih vrijednosti za PM10 prelaze na Otoci i Ilidži dozvoljeni broj (35 puta dozvoljeno prekoračenje tokom kalendarske godine) i prema broju prekoračenja identificira se kao najozbiljniji problem kada je u pitanju zagađenost zraka u Kantonu Sarajevo.
- Mjerna stanica Alipašina je bila isključena u periodu najvećih koncentracija ovog polutanata (mjesec decembar 2015.) te možemo zaključiti da je broj prekoračenja prosječnih dnevnih vrijednosti, u toku godine za PM10 bio još veći. Kada su u pitanju usporedbe prekoračenja koncentracija PM10 evidentno je da se broj prekoračenja povećao u odnosu na predhodne godine.

Graf 16.

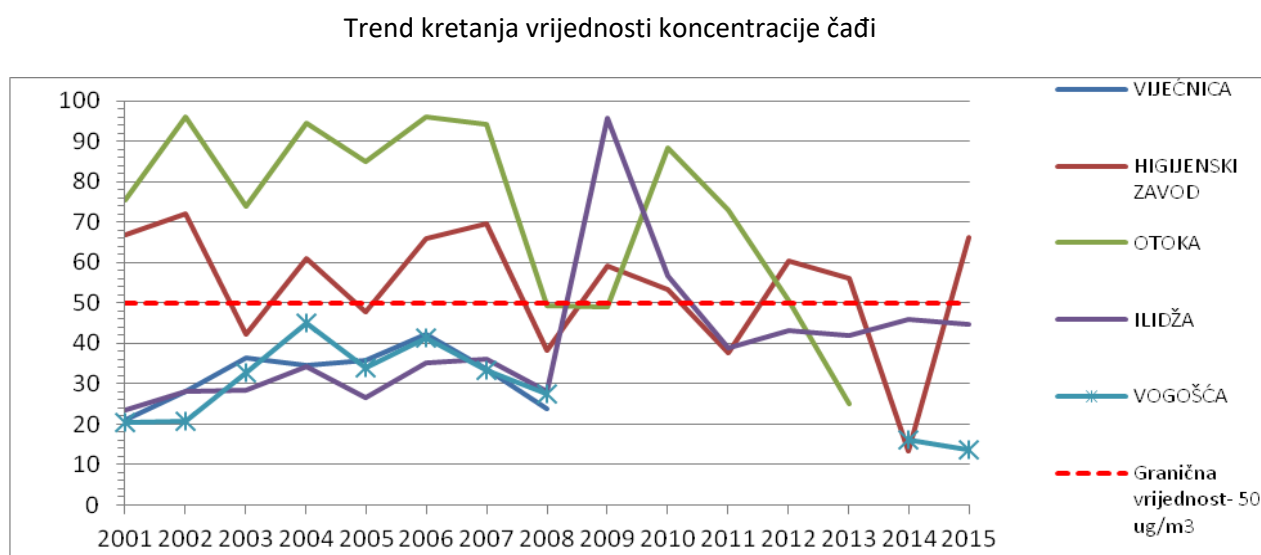
Trend kretanja vrijednosti koncentracije NO₂, prema različitim lokacijama u KS tokom 2015. godine prikazan je na grafikonu 17., a zabilježno je:

- Azot dioksid na stanici Alipašina bilježi godišnji prosjek od 32 mikrograma po metru kubnom, dozvoljeno graničnom vrijednosti 40 mikrograma po metru kubnom. Nije bilo prekoračenja ni satnih ni prosječnih dnevnih vrijednosti za ovaj polutant.
- Azot dioksid na Otoci bilježi godišnji prosjek od 51 mikrograma po metru kubnom što prekoračuje dozvoljenu graničnom vrijednosti 40, ali ne i i tolerantnu vrijednost od 48 mikrograma po metru kubnom. Nije bilo prekoračenja satnih, ali je zabilježeno šest puta prekoračenje dnevnih prosjeka.
- Prosječna godišnja vrijednost za azot dioksid za mobilnu stanicu iznosi 41 mikrograma po metru kubnom i u porastu je u odnosu na 2014. Nije zabilježeno prekoračenje satnih, ali su zabilježena dva prekoračenja prosječnih dnevnih vrijednosti.

Graf 17.

Trend kretanja vrijednosti koncentracije čađi, prema godinama i različitim lokacijama za manuelne stanice prikazan je na grafikonu 18.

Graf 18.

Iz grafičkog prikaza 18. može se primjetiti kako vrijednosti za čađ variraju iz godine u godinu. Pad koji je zabilježen u izmjerenim vrijednostima u proteklih pet godina je usporen osim na stanici Higijenski zavod koja pokriva općinu Centar i koja od prošle godine bilježi nagli rast koji se javlja najvjerojatnije kao posljedica nagle promjene energenata što je naročito izraženo u zimskom periodu. Promjena energenata u općini Ilidža je započela puno ranije jer su većina objekata privatni stambeni objekti koji imaju individualna manja ložišta.

Dakle, tokom 2015. godine, kada je u pitanju zagađenost zraka, analizom dobivenih rezultata za gornju i donju granicu ocjenjivanja utvrđeno je da na svim stanicama koncentracije PM₁₀ prekoračuju gornju granicu ocjenjivanja, sve satne vrijednosti za azot dioksid prekoračuju broj dozvoljenih prekoračenja za satne vrijednosti, a da prosječne dnevne vrijednosti koncentracije sumpor dioksida prekoračuju broj dozvoljenih prekoračenja u toku godine na stanicama Otoka i Mobilna.

Ocjena stanja kvaliteta zraka

Na osnovu Zakona o zaštiti zraka Federacije BiH i Kantonalne Odluke, prema nivou zagađenosti zraka, razlikuju se tri kategorije:

- a) I Kategorija: čist ili neznatno zagađen zrak - područja u kojima nisu prekoračene granične vrijednosti (GV) niti za jednu zagađujuću supstancu;
- b) II Kategorija: umjereno zagađen zrak - područja u kojima su prekoračene granične vrijednosti zagađenosti (GV) za jednu ili više zagađujućih supstanci, a nisu prekoračene tolerantne vrijednosti (TV) ni za jednu zagađujuću supstancu i
- c) III Kategorija: prekomjerno zagađen zrak - područja u kojima su prekoračene tolerantne vrijednosti za jednu ili više zagađujućih supstanci.

U okviru Registra emisija za 2013. godinu urađena je ocjena stanja kvaliteta zraka u KS za tri zagađujuće materije sumpor dioksid, nitro oksid i PM10 na osnovu obrade podataka sa mjernih stanica Otoka, Alipašina, Bjelave i mobilne stanice Ilidža. Stanje kvaliteta zraka za 2013. godinu za parametre NOX, PM10 i SO2 na stanicama (na osnovu raspoloživih podataka) Otoka i Alipašina spada u kategoriju III-prekomjerno zagađen zrak, a broj podataka sa mjernih stanica Bjelave i mobilne stanice Ilidža je nedovoljan za njihovu validaciju.

Oko 2,8 % područja KS, spada u kategorije kvaliteta zraka II i III. Međutim taj dio područja Kantona je najnaseljeniji, tako da navedeni podatak može stvoriti pogrešnu sliku o općenitom stanju kvaliteta zraka u KS.

U 2015. godini s ciljem uvažavanja postojećeg stanja i adekvatnog planiranja daljnjeg razvoja Kantona i općina kroz izradu prostorno – planske dokumentacije, te procjenjivanja uticaja budućih zahvata na kvalitet zraka od čega će ovisiti izdavanje dozvola Zavodu za planiranje razvoja Kantona Sarajevo instaliran je matematički model disperzije AUSTAL. Ulazni podaci u matematički model su registar emisija, meteorološki parametri, reljef i način korištenja prostora. S obzirom da Zavod ne raspolaže adekvatnim meteorološkim parametrima koji su potrebni kao ulazni podaci u matematički model, ostvarena je saradnja sa Federalnim hidrometeorološkim zavodom koji će u narednom periodu vršiti pripremu meteoroloških podataka u adekvatnom formatu koji podržava model Austal.

Nakon što se pripreme meteorološki podaci, a u skladu sa Odlukom o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka (član 48.) i urađene kategorizacije kvaliteta zraka Zavod će izdavanjem stručnih mišljenja ograničavati nove zahvate u prostoru ili rekonstrukciju postojećeg izvora zagađenja zraka ukoliko ti zahvati mogu ugroziti utvrđenu kategoriju kvaliteta zraka. Također, nadležni organ neće moći izdati dozvole za novi izvor zagađenja zraka u području treće kategorije (prekomjerno zagađen zrak), ako se novom gradnjom ne osigurava smanjenje zagađenja.

6.2. Vode

Monitoring kvalitete vode za piće

Praćenje kvaliteta vode za piće vrši se u skladu sa standardima propisanim u Zakonu o vodama⁷, Zakonu o hrani⁸ i Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće⁹.

U 2015. godini uzorkovana je voda iz javnih, privrednih, poslovnih i privatnih objekata na laboratorijske analize i ocjenu higijenske ispravnosti sistematski i prema utvrđenom programu. Identifikovan je najveći procenat od 11,0% mikrobiološki i fizičko hemijski neispravnih uzoraka vode iz lokalnih vodnih objekata. Program sistematske kontrole vode za piće iz objekata, koje provodi Zavod za javno zdravstvo rezultirao je poboljšanjem higijenskog kvaliteta vode za piće i smanjenjem rizika obolijevanja od vodom prenosivih bolesti.

Higijenska ispravnost vode za piće iz sistema centralnog vodosnabdijevanja je kontinuirano odgovarala propisima Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. Monitoringom su obuhvaćeni bunari BSK sa sirovom vodom i distributivna mreža Sarajevskog i Ilijaškog vodovoda. Analizom rezultata nakon izvršenih pretraga Lokalnih vodovodi sa pet Općina Kantona Sarajevo, utvrđeno je da od ukupno 365 analiziranih uzoraka 328 odgovara, a 37 ne odgovara propisima Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće.

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo redovno vrši kontrolu bazenske vode na mikrobiološku i povremeno na fizičko - hemijsku ispravnost. Od ukupno 765 uzetih, 759 analiziranih uzoraka odgovara, a 6 ne odgovaraju propisima Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće.

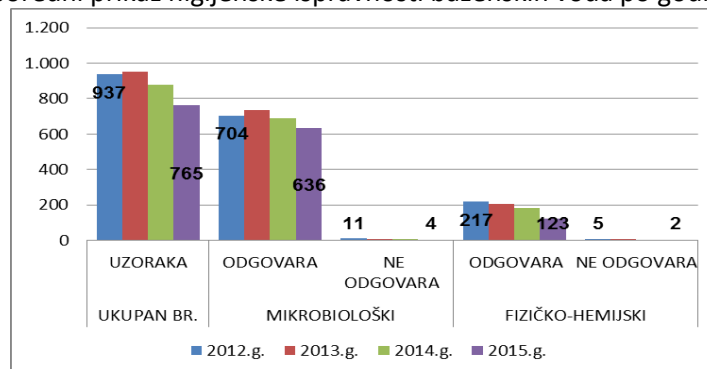
Poređenjem rezultata ispitivanja higijenske ispravnosti vode iz bazena za kupanje i rekreaciju 2012., 2013., 2014. i 2015. godine evidentno je smanjenje broja uzetih uzoraka i higijenske neispravnosti bazenske vode (Graf 19.). Radna jedinica za zaštitu i unapređenje životne sredine odjeljenje za komunalnu higijenu Zavoda za javno zdravstvo izvršilo je 2068 uzorkovanja, od toga 1508 na mikrobiološke i 560 na fizičko hemijske pretrage. Na osnovu provedenih analiza trenutno stanje, kao i stanje do 2015. godine, ukazuje da raspoložive količine vode omogućavaju zadovoljenje potreba svih korisnika. Samo u izuzetnim slučajevima, u kraćim sušnim periodima, a u zavisnosti od kvaliteta pojedinačnih sistema, dolazi do ograničenja u pristupu vodi za piće.

⁷ "Sl. novine FBiH" broj 70/06

⁸ "Sl. glasnik BiH", broj 50/04

⁹ "Sl.glasnik BiH" broj 40/10

Uporedni prikaz higijenske ispravnosti bazenskih voda po godinama

Graf 19.

Ispitivanje higijenske ispravnosti vode iz javnih česmi u Kantonu Sarajevo, koje nisu priključene na sistem gradskog vodovoda u nadležnosti su lokalnih organa uprave, privatnih i poslovnih subjekata. Veliki broj javnih česmi direktno se napaja sa izvora, bez obezbijeđenih sanitarno tehničkih i higijenskih uslova, kontinuiranog održavanja i nadzora, te je voda sa ovih česmi promjenjivog kvaliteta, posebno u periodu intenzivnih padavina. U 2015. godini 8,33% ispitanih uzoraka pokazuje nezadovoljavajući kvalitet.

Opći pokazatelji nivoa zdravstvene sigurnosti stanovništva na prostoru Kantona Sarajevo ukazuju da je neophodno povećati nivo ulaganja, a posebno i prvenstveno usmjeriti pažnju javnosti na sadašnje stanje. Kao što je već navedeno, kvalitet voda na vodozahvatima je uglavnom dobar ali će zasigurno biti sve manje kvalitetnih vodnih resursa ukoliko se proces zagađenja voda nastavi ili intenzivira i ukoliko se zone prihranjivanja izvorišta ne zaštite. Tek na tako postavljenim osnovama bit će moguće pristupiti širenju obuhvata javnim vodosnabdijevanjem.

Sistem za odvodnju oborinskih i otpadnih voda

Oko 78% stanovništva, na urbanom području Kantona Sarajevo, služi se kanalizacionim sistemom za prikupljanje otpadnih voda, a eliminacija otpadnih voda putem septičkih jama vrši se kod 22% stanovnika. U odnosu na 2014. godinu procenat stanovništva koji se služi kanalizacionim sistemom povećao se za 3%.

Područje izgrađene kanalizacije nalazi se duž rijeke Miljacke, rijeke Željeznice i njihovih drugih pritoka. Centralni dio, odnosno Grad Sarajevo (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad) drenira ka rijeci Miljacki, dok se područje Ilidže drenira prema rijeci Željeznici, a područje Vogošće prema potoku Vogošća. Naseljeni dijelovi unutar Kantona Sarajeva, Ilijaš i Trnovo nisu u navedenom sistemu i pod ingerencijom KJKP "VIK", dok je naselje Hadžići priključeno na sistem, ali nije u nadležnosti KJKP "VIK".

Prema podacima JKP "Vodostan" Ilijaš, postoji izgrađena kanalizaciona mreža za odvođenje otpadnih voda za oko 80% stanovnika, dok ostali dio stanovništva vrši zbrinjavanje na neadekvatan način.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa tri kanalizaciona sistema (Hadžići, Pazarić i Tarčin) i kolektorom Hadžići - Mostarsko raskršće - Blažuj, na koja je priključeno 9.338 korisnika, tj.

cca 40,38 % stanovnika, čime se procenat stanovništva koji je priključen na kanalizacioni sistem u odnosu na 2014. godinu povećao za 1,54%.

Urbani dio Trnova koristi kanalizacioni sistem RS. Područje Igmana i Bjelašnice se snabdijeva vodom iz sistema KJKP „Vodovod i kanalizacija” iz Sarajeva i koristi njihov kanalizacioni sistem. Osim urbanog dijela Trnova, Igmana i Bjelašnice naseljena mjesta nemaju izgrađene kanalizacione sisteme. U toku je izgradnja kanalizacionih sistema na području općine kroz izgradnju kolektora u mjesnim zajednicama.

Veći dio naselja i sela koji nisu obuhvaćeni izgrađenim kanalizacionim sistemima, odvodnju otpadnih voda vrši preko septičkih jama. Koncentrisanom gradnjom a izgradnjom neadekvatnih septičkih jama, javljaju se problemi neuslovnog stanovanja, izlivanja sadržaja i nekontrolisanog oticanja. Neka područja imaju urađene lokalne seoske kanalizacije, koje se provode do najbližeg vodotoka.

Odvodnja oborinskih voda značajno zaostaje za odvodnjom otpadnih voda i po dužinama mreže i po površinama pokrivenosti. Neriješena odvodnja oborinskih voda u nekim područjima utiče na stabilnost terena. U mnogim naseljima saobraćajnice nisu uređene, pa nije adekvatno riješena odvodnja atmosferskih voda i dolazi do uključivanja u fekalnu kanalizaciju.

Aktivnosti iz Projekata rekonstrukcije postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda Butila koji se finansira iz kredita Svjetske banke i IPA grant sredstava EU otpočele su 2014. godine izradom glavnih projekata i izvođenju građevinskih radova. Nakon što je Svjetska banka u 2015. godini dala saglasnost na produženje Ugovora o zajmu, odobreno je produženje Ugovora za rekonstrukciju Postrojenja do 31.07.2016. godine. U 2016. godini preostalo je da se uradi 10% građevinskih radova i montaže opreme. U periodu od 31.03.2016. godine do 31.07.2016. godine planiran je probni rad. Pored radova na postrojenju, ugovoreni su radovi na rekonstrukciji kanalizacione mreže u ulicama Omera Stupca, Kalemova, Avde Jabučice, Goruša, Nahorevska-Slatina-Patriotske lige, Strošići, Mehe Porobića i na dijelu ulice Bare, kao i izrada glavnih projekata za obnovu i rekonstrukciju infrastrukture za prikupljanje i odvođenje otpadnih voda u zoni izvorišta vode za piće "Sarajevsko polje".

Poplave

U I kategoriju voda na području KS spadaju rijeka Bosna i rijeka Željeznica. Sistem odbrane od poplava na vodotocima I kategorije u KS je u nadležnosti Agencije za vodno područje rijeke Save iz Sarajeva. Na rijeci Bosni su u julu 2015. godine počeli radovi na projektu „Uređenje korita rijeke Bosne u Sarajevskom polju” i to od profila P81 do P153, odnosno od stacionaže km 4+000,77 do km 7+597,56, ukupne dužine 3.600 metara. Zbog velike dužine radovi će se nastaviti i planirano je da se završe u 2016. godini. U okviru ovog projekta započeta je regulacija rijeke Dobrinje ukupne dužine 524,15 metara. Također je u okviru ovog projekta radi se na uređenju ušća rijeke Zujevine u dužini od 92,52 metra.

Ministarstvo privrede KS shodno svojim nadležnostima vrši redovne aktivnosti zaštite od poplava za vodotoke II kategorije kroz Program utroška finansijskih sredstava za regulaciju i uređenje riječnih korita, vodosnabdijevanje i odvodnju otpadnih voda na području Kantona Sarajevo i Program zaštite poljoprivrednog zemljišta u inundacionim područjima. Ovim

programom definiraju se projekti iz oblasti vodoprivrede, kojim je obuhvaćeno izvođenje radova na uređenju i regulaciji riječnih korita, zaštite od poplava, zatim vodosnabdijevanje i odvodnja otpadnih voda na području Kantona Sarajevo za 2015. godinu, u skladu sa Izmjenama i dopunama Budžeta Kantona Sarajevo za 2015. godinu. Program sačinjavaju pojedinačni projekti koje u koordinaciji sa Ministarstvom predlažu, a zatim sufinansiraju i realiziraju općine. Utvrđeni su i započeti slijedeći projekti iz oblasti zaštite od poplava:

- Ucjeljenje kanala Magrinjak u Rajlovcu u dužini od L=345 m i hitne intervencije čišćenja i produbljivanja kritičnim tačkama na rijeci Miljacki, Dobrinji i Lepenici u općini Novi Grad Sarajevo;
- Regulacija rijeke Dobrinje kod Intererexa u općini Ilidža;
- Regulacija korita rijeke Zujevine u centru Hadžića, Binježevu i naselju Pazarić u općini Hadžići;
- Uređenje korita Bijele rijeke u naselju Bare u općini Trnovo;
- Regulacija rijeke Ljubine i hitne intervencije na otklanjanju kritičnih tačkama prema KOP-u, na vodotocima rijeke Vogošće, Jošaničkog potoka i Ljubine u općini Vogošća;
- Nastavak radova na regulaciji rijeke Misoče u općini Ilijaš;
- Čišćenje i popravka oštećenih zidova regulisanog korita rijeke Miljacke na području gradskih općina.

6.3. Otpad

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom¹⁰ i Planom upravljanja otpadom Kantona Sarajevo za period 2015-2020. godina¹¹, planirano je pretvaranje odlagališta „Smiljevići“ u Centar za upravljanje otpadom. Centar će, pored sanitarne deponije, obuhvatati i reciklažno dvorište, deponiju inertnog otpada i postrojenje za reciklažu građevinskog otpada. U skladu sa Projektom deponije inertnog otpada, Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo je pripremio pregled parcela za otkup, te su vođene aktivnosti na rješavanju imovinsko-pravnih odnosa za prioritetne parcele. U završnoj fazi je postupak eksproprijacije za zaokruživanje parcele ukupne površine od 11.900 m². Za ovu namjenu se treba eksproprijisati cca 60.000 m². Na taj način će se stvoriti uslovi za rješavanje dugogodišnjeg problema odlaganja građevinskog otpada, a čije je nerješavanje imalo negativne posljedice formiranja divljih deponija i neracionalnog korištenja sanitarne deponije. U 2015. godini planiran je bio početak realizacije projekata iz sredstava dobijenih iz IPA fonda EU za 2011. godinu u iznosu od 1,5 milion Eura. Međutim, još uvijek nisu ugovoreni radovi, usluge i nabavke opreme, budući da sredstva nisu efektivna zbog procedura produžavanja Sporazuma sa Svjetskom bankom, koji vodi Federalno ministarstvo okoliša i turizma.

U skladu sa Planom upravljanja otpadom KS u 2015. godini otpočele su aktivnosti na izradi registra lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa i izradi općinskih elaborata o lokacijama reciklažnih dvorišta, niša i zelenih otoka u svim općinama Kantona Sarajevo. Nakon izrade elaborata, predviđeno je donošenje Odluke o lokacijama reciklažnih dvorišta, niša i zelenih otoka, u smislu obaveza da se nijedan prostorno-planski dokument ne može donijeti bez precizno ucrtanih i definisanih lokacija za infrastrukturu za otpad. Jedna od aktivnosti je i

¹⁰ „Službene novine FBiH“ br. 33/03 i 72/09

¹¹ „Službene novine KS“ broj 29/15

izrada općinskih planova upravljanja otpadom, koji moraju biti usaglašeni sa Kantonalnim planom upravljanja otpadom.

Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture Kantona Sarajevo, KJKP Rad i Ekopak d.o.o. potpisali su međusobni Ugovor o implementaciji pilot projekta „Razvoj sistema primarne selekcije ambalažnog otpada iz komunalnog čvrstog otpada u Kantonu Sarajevo“ koji predviđa izgradnju pet eko-otoka sa ukupno 20 podzemnih kontjenera na području općine Centar, Stari Grad i Novo Sarajevo.

Analiza postojećeg stanja u upravljanju otpadom ukazuje na dobro stanje sa zbrinjavanjem komunalnog otpada i na nedostatak adekvatne infrastrukture i pratećih propisa za posebne vrste otpada, što za posljedicu ima veliki pritisak na okoliš i rizik za zdravlje stanovništva.

Prikupljanje komunalnog otpada vrši se redovno prema Operativnom planu i programu rada, a u skladu sa Zakonom o komunalnoj čistoći¹². Učestalost prikupljanja se kreće od 2 puta sedmično u padinskim dijelovima grada do 7 puta sedmično u staroj gradskoj jezgri i centralnom dijelu grada.

U 2015. godini na deponiju u Smiljevićima u 2015. godini odloženo je cca 192.442 t otpada, količina odvojeno prikupljenog otpada iznosi 1.006 t, količina pet ambalaže iznosi 6 t, količina prikupljene građevinske šute iznosi 10.343, količina prikupljene zemlje 8.724 t, dok količina otpada koja je neškodljivo uništena iznosi 6 t. Ukupna količina komunalnog otpada je 212.727 t.

Otpad koji je prihvaćen na deponiji, a ne predstavlja komunalni otpad iskorišten je u tehnologiji sanitarnog odlaganja otpada, tako da se otpad zemlje iskorištava kao inertni materijal za prekrivanje komunalnog otpada, a građevinska šuta za izgradnju pristupnih puteva na deponiji.

Uređenje samog platoa deponije i prilaznih puteva su stagnirale duži vremenski period zbog finansijskih problema, međutim uređen je novi prilazni put koji je pomaknut za 10-15 m od postojećeg na lokalitetu iza sortirnice u dužini od 100-150 m, a za izgradnju je korišten otpad (građevinska šuta, zemlja) gdje je ukupno ugrađeno 19.067 t inertnog otpada. Vođene su i druge aktivnosti u cilju rekultivisanja i uređenja samog prostora deponije, održavanja voćnjaka (okopavanje, obrezivanje, krečenje, košenje) i sl.

6.4. Prirodno naslijeđe

Neposredno upravljanje zaštićenim područjima vrši Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja. U okviru redovnih poslova u zaštićenim područjima, koji se odnose na kontrolu poštivanja propisanih mjera zaštite, te monitoringa prirodnih i kulturno – historijskih vrijednosti, u 2015. godini, zahvaljujući konstantnom nadzoru u područjima, nisu evidentirane aktivnosti koje bi mogle imati negativni uticaj na prirodne vrijednosti područja.

Aktivnosti Javne ustanove bile su usmjerene na izgradnju turističke infrastrukture i ponude u zaštićenim prirodnim područjima, u skladu s planovima upravljanja. U tom smislu je, između ostalog, na području SP "Vrelo Bosne" okončana III i IV faza izgradnje fijakerskog stajališta, na

¹² „Službene novine Kantona Sarajevo“ broj 11/97

području ZP "Bijambare" krenule su aktivnosti na uspostavljanju primarne infrastrukture za vodosnabdijevanje i tretman otpadnih voda, a u ZP "Trebević" u potpunosti uspostavljena primarna turistička infrastruktura. Takođe, u okviru Zaštićenog pejzaža "Bijambare" otpočele su aktivnosti na pristupanju izradi projektne dokumentacije na nivou urbanističkog projekta za prostor vojnog kompleksa "Zamo Dučić" u funkciji izgradnje eko kampa.

7. Analiza budžeta i javne administracije

7.1. Analiza javnih prihoda i rashoda

Budžet Kantona Sarajevo obavezujući je okvir djelovanja javnog sektora i u finansijskom smislu predstavlja plan prihoda i rashoda. Izrada i izvršavanje budžeta zasniva se na načelima jedinstva, tačnosti, uravnoteženosti i zakonitosti budžeta, načelu univerzalnosti, efikasnosti ekonomičnosti i transparentnosti. Izrada godišnjeg budžeta zasniva se na budžetskom kalendaru te Dokumentu okvirnog budžeta koji obuhvata najmanje jednu fiskalnu godinu i dvije naredne godine. Strukturu budžetskih sredstava čine porezni i neporezni prihodi, kao dominantni izvori budžetskih sredstava, zatim grantovi, donacije, kapitalni primici i račun finansiranja.

U periodu 01.01. do 31.12.2015. godine ostvareni su prihodi i primici u iznosu 677.426.507 KM, a izvršeni rashodi i izdaci u iznosu 663.124.399 KM. Na osnovu ostvarenih prihoda i primitaka i izvršenih rashoda i izdataka ostvaren je suficit u posmatranoj godini u iznosu od 14.302.108 KM, ukoliko ovaj iznos stavimo u odnos sa deficitom na dan 31.12.2014 godine u iznosu od -87.891.756 KM dobijemo da deficit Budžeta Kantona Sarajevo na dan 31.12.2015 godine iznosi -73.589.648 KM.

Tabela 99. Ukupno ostvareni prihodi u periodu u 2014. i 2015. godini

Prihodi	2014		2015		Indeks 2015/2014
	Iznos	%	Iznos	%	
OSTVARENI PRIHODI					
Prihodi od poreza	530.240.933	80,8	567.417.812	83,7	107,0
Neporezni prihodi	64.270.958	9,8	66.616.566	9,8	103,6
Tekući transferi i donacije	16.444.467	2,5	14.617.979	2,2	88,9
Kapitalni primici	1.146.236	0,2	920.825	0,1	80,3
Račun finansiranja	37.431.872	5,7	27.853.253	4,1	74,4
Višak primitaka od direktnog zaduživanja	6.944.788	1,1	262.641	0,0	3,8
UKUPNO	656.479.254	100,0	677.689.076	100,0	103,2

U 2014. i 2015. godini najveći udio ostvarenih prihoda se ostvarivao preko poreznih prihoda, od 80,8% do 83,7%. U 2015. godini, ostvareni prihodi od poreza su veći za 7% u odnosu na ostvarenje 2014. godine.

Kad je riječ o budžetskim rashodima, evidentan je rast sa 620.857.599 KM u 2014. na 663.124.399 KM u 2015. godini.

Tabela 100. Ostvareni budžetski rashodi u periodu 2014-2015

Rashodi	2014		2015		Indeks 2015/2014
	Iznos	%	Iznos	%	
Plaće i naknade troškova zaposlenih	250.248.689	40,3	253.038.269	38,2	101,1
Doprinosi poslodavaca i ostali doprinosi	25.281.685	4,1	25.417.187	3,8	100,5
Izdaci za materijal i usluge	48.891.680	7,9	50.455.287	7,6	103,2
Tekući transferi	222.738.070	35,9	250.135.569	37,7	112,3
Izdaci za obaveze po kreditima	3.706.696	0,6	5.088.929	0,8	137,3
Kapitalni transferi	32.114.594	5,2	29.909.876	4,5	93,1
Izdaci za nabavku stalni sredstava	22.699.578	3,7	20.221.563	3,0	89,1
Sredstva za pozajmljivanje	1.256.000	0,2	2.400.000	0,4	191,1
Otplate dugova	13.920.607	2,2	26.457.719	4,0	190,1
Tekuća rezerva	0	0,0	0	0,0	
Višak rashoda nad prihodima	0	0,0	0	0,0	
Ukupno	620.857.599	100,0	663.124.399	100,0	106,8

U strukturi rashoda, najveće učešće u ukupnim rashodima se odnosi na plaće i naknade troškova zaposlenih, koji u strukturi ukupnih rashoda imaju trend pada od 40,3% ukupnih rashoda u 2014. godini do 36,8% u 2015. godini. Tekući transferi bilježe povećanje u procentualnom učešću u ukupnim godišnjim rashodima, sa 35,9% u 2014. godini na 37,7% u 2015. godini. Bitno je istaći i porast izdataka za dospjele obaveze po kreditima i otplate dugova, koji su sa približno 3.7 miliona KM u 2014. godini porasli na približno 5.7 miliona KM ili za 37,3%. Izdatci za otplatu dugova su rasli sa 13.9 miliona KM u 2014. godini na 26.6 miliona KM u 2015 ili 90,1 %.

Tekući transferi koji se finansiraju iz budžeta Kantona najčešće se odnose na tekuće transfere neprofitnim organizacijama, tekuće transfere pojedincima, učešća i subvencije javnim preduzećima, učešća i transferi drugim nivoima vlasti, te drugi tekući rashodi.

7.2. Program javnih investicija

U Zakonu o budžetima Federacije BiH posebna pažnja posvećena je Programu javnih investicija, koji predstavlja instrument za upravljanje i izvještavanje o razvojnim programima i projektima-javnim investicijama. Javne investicije predstavljaju dio sredstava budžeta planiranih za ulaganja u značajno povećanje sredstava nefinansijske imovine kroz sticanje infrastrukture, građevinskih objekata, zemljišta i opreme.

Program javnih investicija KS (PJIKS) priprema se svake godine po roling sistemu, koji usvaja Vlada KS.

Osnovni cilj izrade PJIKS je usklađivanje razvojnih projekata sa realnim izvorima finansiranja. Program sadrži tekuće i kandidovane projekte, a čijom realizacijom treba da se doprinese kvaliteti života građana i sigurnosti.

Investicije-projekti se odnose na sva područja djelatnosti (sektore) od obrazovanja, infra i suprastrukture do socijalne sigurnosti i zaštite okoliša.

Ukupan broj projekata (tekućih i kandidovanih) u 2015. godini je 107 i manji je za 17,1% u odnosu na ukupan broj projekata u 2014. godinu.

Ukupna planirana vrijednost projekata (tekućih i kandidovanih) iznosi preko 918 miliona KM za posmatrane godine, odnosno u 2015. godini je manja za 10,3% u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 101. Pregled promjena osnovnih podataka iz PJKS

Status projekata	2014			2015			Indeks 2015/2014		
	Broj projekata	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)	Broj projek.	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)	Broj projek.	Planirana vrijednost projekta (mil. KM)	Budžet (mil. KM)
Tekući ukupno	87	760,0	80,2	68	717,1	108,2	78,2	94,4	134,9
Ukupno učešće KS	84	366,2	33,7	64	314,0	26,6	76,2	85,7	78,9
Drugi izvori finansiranja	41	393,9	46,6	46	403,1	81,5	112,2	102,3	174,9
Učešće KS (%)	96,6	48,2	42,0	94,1	43,8	24,6			
Učešće drugih izvora finansiranja (%)	47,1	51,8	58,0	67,6	56,2	75,4			
Kandidovani ukupno	42	264,1	43,9	39	200,8	4,6	92,9	76,0	10,5
Ukupno učešće KS	34	72,4	2,4	31	69,3	1,7	91,2	95,7	70,8
Drugi izvori finansiranja	21	191,7	41,5	23	131,4	2,9	109,5	68,5	7,0
Učešće KS (%)	81,0	27,4	5,4	79,5	34,5	36,6			
Učešće drugih izvora finansiranja (%)	50,0	72,6	94,6	59,0	65,5	63,4			
Tekući i kandidovani projekti	129	1.024,1	124,1	107	918,0	112,8	82,9	89,6	90,9
Ukupno Učešće KS	118	438,5	36,0	95	383,4	28,3	80,5	87,4	78,6
Drugi izvori finansiranja	62	585,6	88,1	69	534,6	84,5	111,3	91,3	95,9
Učešće KS (%)	91,5	42,8	29,0	88,8	41,8	25,1			
Učešće drugih izvora finansiranja (%)	48,1	57,2	71,0	64,5	58,2	74,9			

Sredstva Budžeta KS u ukupnoj planiranoj vrijednosti svih projekata (918,0 miliona KM) u 2015. godini učestvuju sa 41,7% ili 383,4 miliona KM i u odnosu na 2014. godinu manja su za 10,3% ili za 106,0 miliona KM.

U 2015. godini drugi izvori finansiranja u ukupnoj planiranoj vrijednosti projekata iznose 534,6 miliona KM i učestvuju sa 58,2%, a manji su za 51,0 miliona KM.

U ukupnoj planiranoj vrijednosti tekućih projekata u 2015. godini (717,1 miliona KM) sredstva Budžeta KS učestvuju sa 43,7% i iznose 314,0 miliona KM. Sredstva Budžeta KS u odnosu na 2014. godinu manja su za 14,2% ili 52,2 miliona KM.

U 2015. godini drugi izvori finansiranja iznose 403,1 miliona KM ili 56,2% i veći su za 9,2 miliona KM.

U ukupnoj planiranoj vrijednosti kandidovanih projekata 200,8 miliona KM u 2015. godini sredstva Budžeta KS učestvuju sa 34,5% i iznose oko 69,3 miliona KM. Sredstva Budžeta KS za 2015. godinu u odnosu na 2014. godinu manja su 4,3%.

U ukupno planiranoj vrijednosti kandidovanih projekata drugi izvori finansiranja u 2015. godini iznose 131,4 miliona KM i za 31,5% su manji u odnosu na 2014. godinu (191,7 miliona KM).

Za realizaciju projekata u 2015. godini ukupno planirana sredstva svih projekata iznose oko 112,8 miliona KM, od kojih su 108,2 miliona KM tekući, a 4,6 milion KM kandidovani projekti.

U 2015. godini sredstva Budžeta KS učestvuju sa 22,1% i iznose 28,3 miliona KM. Sredstva Budžeta KS u 2015. godini u odnosu na Budžet KS manja su za 21,4% ili za 7,7 miliona KM.

Zaključak

- Kanton Sarajevo na području Federacije BiH se pokazuje kao značajno područje koncentracije ekonomskih potencijala (stanovništvo, zaposlenost, nezaposlenost), kao i efekata razvijenosti (stepen zaposlenosti, obim vanjsko-trgovinske razmjene). To je najveći obrazovni, zdravstveni i turistički centar u Federaciji BiH.
Prema indeksu razvijenosti od 1,38 Kanton Sarajevo je iznad prosjeka razvijenosti Federacije BiH za 38,4% i rangiran je na prvo mjesto u Federaciji BiH. Prema BDP/pc u iznosu od 15.004 KM Kanton Sarajevo je 1,8 puta razvijeniji od prosjeka Federacije BiH. Analiza općina prema indeksu razvijenosti pozicionira općinu Centar na prvo mjesto, sa vrijednošću indeksa koji je za 41,3% veći od prosječnog indeksa razvijenosti KS.
- Sredinom 2015. godine na području Kantona Sarajevo živi 416.433 stanovnika. U odnosu na popisnu, 2013. godinu, broj stanovnika se povećao za 0,7%.
Prema biološkom tipu stanovništvo Kantona Sarajevo se transformiše u stacionarni stanovništva, jer se povećava učešće mladih (sa 15,3% u 2013. na 17,1% u 2015.), a smanjuje učešće starije dobi u ukupnom stanovništvu (sa 14,0% u 2013. na 12,4% u 2015.). Indeks starenja stanovništva je značajno smanjen sa 91,3 u 2013. godini na 72,6 u 2015. godini i ukazuje smanjenje udjela starog stanovništva.
Najgušće naseljena općina u Kantonu Sarajevo je Novo Sarajevo sa gustom naseljenosti 6.541,4 st/km², što je 20,1 puta više od prosječne gustine naseljenosti Kantona Sarajevo (326,0 st/km²).
Stopa nataliteta je 10,5‰, mortaliteta 10,4‰, što rezultira stopom od 0,1‰ prirodnog priraštaja. Naime, dinamičniji rast stope mortaliteta u odnosu na stopu nataliteta, rezultirao je padom prirodnog priraštaja u odnosu na prethodnu godinu. Vitalni indeks je iznad 1.
- Prema ekonomskom pokazatelju BDP i BDP/pc Kanton je ekonomski najrazvijenija oblast i u FBiH i u BiH. Ukupno ostvarena vrijednost bruto domaćeg proizvoda na području KS u 2015. godini iznosi 6.248 miliona KM, što je povećanje za 2,7% u odnosu na ostvareni u predhodnoj godini. Bruto domaći proizvod per capita iznosi 15.004 KM, a veći je za 2,3% u odnosu na ostvareni u 2014. godini.
U strukturi formiranja BDP KS preko 23% ukupne vrijednosti generišu djelatnosti trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje te hotelijerstvo i ugostiteljstvo (G, H, I) i oko 22% generišu djelatnosti javna uprava i odbrana, obrazovanje i djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne zaštite (O, P, Q).
- Krajem 2015. godine bilo je 293.323 radno sposobnog stanovništva. U strukturi radne snage učešće zaposlenih u 2015. godini je 63,6%, 126.777 lica, ili 0,7% više nego prethodne godine, dok je učešće nezaposlenih bilo 36,4%, 72.545 lica, ili 1,6% više nego u 2014. godini.
Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva u 2015. godini je 30,4% i neznatno je veći u odnosu na prethodnu godinu.
Analiza zaposlenosti po djelatnostima/područjima Klasifikacije djelatnosti (KD 2010), u 2015. godini, pokazuje da je najveći broj zaposlenih u oblasti trgovine (18,5%) i oblasti javne uprave i socijalnog osiguranja (12,4%).

Stopa nezaposlenosti aktivnog stanovništva, u 2015. godini je iznosila 36,6%, i u odnosu na 2014. godinu povećana je za 1,0%.

Najveći je broj nezaposlenih lica sa srednjom stručnom spremom (22.582 ili 31,1%), zatim nekvalifikovanih radnika (19.453 ili 26,8%), te kvalifikovanih radnika (19.297 ili 26,6%). Najmanje nezaposlenih osoba je sa nižom stručnom spremom, visoko-kvalifikovanih i polukvalifikovanih radnika. U odnosu na predhodnu godinu povećao se broj nezaposlenih sa visokom stručnom spremom (13,2%) i sa srednjom srednjom stručnom spremom (4,7%), dok je kod ostalih kvalifikacija zabilježeno smanjenje nezaposlenih.

Prosječna neto-plaća isplaćena u Kantonu Sarajevo krajem 2015. godine iznosila je 1.032 KM i manja je 1,7% u odnosu na predhodnu godinu.

- U 2015. godini djelatnosti sa Lokacijskim kvocjentom (LQ) iznad 2, koji pokazuje veći stepen specijalizacije i razvoja sektora (zaposlenosti) su: informacije i komunikacije (J) i poslovanje nekretninama (L), a administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N) bilježe izuzetan pomak sa vrijednošću LQ u 2014. od 1,397 na 2,279 u 2015. godini.
- U toku 2015. godine ukupan izvoz roba i usluga sa područja Kantona Sarajevo ostvaren je u vrijednosti preko 1 milijarde, što je za 9,5% više u odnosu na 2014. godinu kada je vrijednost izvoza iznosila 917,5 miliona KM. U istom periodu ostvaren je uvoz u vrijednosti više od 3,6 milijardi KM, što je za 3,2% manje u odnosu na 2014. godinu kada je vrijednost uvoza u Kantonu Sarajevo iznosila oko 3,7 milijardi KM. Obim vanjskotrgovinske razmjene u 2015. godini je ostvaren u iznosu od 4,6 milijardi KM i manji je za 0,7% nego prethodne godine. Učešće izvoza u ukupnom obimu vanjsko-trgovinske razmjene povećano je sa 19,9 % u 2014. godini na 22,0% u 2015. godini. Istovremeno učešće uvoza smanjeno je sa 80,1% u 2014. godini na 78,0% u 2015. godini.
- U toku 2015. godine vrijednost isplata za investicije, odnosno novčana ulaganja u stalna sredstva na području Kantona Sarajevo iznose 1.110,308 milion KM, te su za 4,7% veća u odnosu na 2014 godinu. Struktura isplata za investicije prema KD BiH 2010 ukazuje da se u 2015. godini 58,6% ukupnih isplata na području Kantona odnose na pet područja djelatnosti: trgovina na veliko i malo (17,7%), informacije i komunikacije (12,6%), proizvodnja i snabdijevanje energijom (11,3%), javna uprava i odbrana (8,5%) i djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite (8,5%).

Analiza novčanih ulaganja u stalna sredstva prema djelatnostima investitora Kantona Sarajevo ukazuje na sljedeće: u 50,1% ukupnih isplata finansirali su investitori iz četiri djelatnosti: trgovina na veliko i malo (17,7%), informacije i komunikacije (12,6%), proizvodnja i snabdijevanje energijom (11,3%) i javna uprava i odbrana (8,5%);

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2015. godini na području Kantona Sarajevo iznose 819.914 miliona KM, što je smanjenje za 26,3% u odnosu na 2014. godinu. Tehnička struktura ostvarenih investicija ukazuje da je do povećanja došlo u svim kategorijama osim u kategorijama, građevinski radovi gdje je zabilježeno smanjenje od 51,3% a nematerijalna stalna sredstva smanjena su za 20,0%.

Analiza strukture ovih ulaganja ukazuje na sljedeće: od ukupno ostvarenih ulaganja u iznosu od 819.914 miliona KM, 47,4% odnosi se na područje djelatnosti: trgovina na

veliko i malo (13,9%), informacije i komunikacije (12,4%), zdravstvena i socijalna zaštita (11,8%), javna uprava i odbrana (9,22%);

- Na području Kantona Sarajevo djeluje 32.878 registrovanih poslovnih subjekata (pravna i fizička lica) što je više za 1,9% u odnosu na 2014. godinu kad je broj registrovanih poslovnih subjekata bio 32.272. Najviše poslovnih subjekata je u oblasti trgovine na veliko i malo (29,1%) i ostalim uslužnim djelatnostima (15,0%), a u odnosu na prošlu godinu najveći porast poslovnih subjekata je ostvaren u oblasti poslovanja nekretninama (35,3%) i proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom, gasom, parom i klimatizaciji (12,3%).

Prema podacima Finansijsko-informatičke agencije za 2015. godinu, svoje godišnje finansijske izvještaje predalo je ukupno 6.763 poslovnih subjekata koji knjigovodstvo vode u skladu sa kontnim okvirom za privredna društva (preduzeća), što je za 10,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Zaposlenih je 103.435 lica u 2015. godini i u odnosu na 2014. godinu broj zaposlenih bilježi povećanje za 4,6%.

Najveći broj poslovnih subjekata za 2015. godinu registriran je u tercijarnom sektoru uslužnih djelatnosti 42,9% (2.907), koji zapošljava oko 40,7% zaposlenih (42.080 lica) i u odnosu na prošlu godinu bilježi povećanje za 9,7%. Prvorangirana djelatnost po broju zaposlenih je trgovina na veliko i malo koja zapošljava 27,1% zaposlenih i u odnosu na prethodnu godinu broj zaposlenih lica u ovoj djelatnosti povećan je za 14,5%.

Ostvaren je prihod u fiskalnoj 2015. godini u iznosu od preko 16,5 milijardi KM i neznatno je smanjen u odnosu na prethodnu godinu.

Rashod je ostvaren u iznosu od oko 16,1 milijardu KM i umanjen je za 3,4% u odnosu na 2014. godinu. Dobit je ostvarena u iznosu od 833 miliona KM i povećana je za 24,9% u odnosu na prethodnu godinu, a i gubitak je značajno umanjen za 42,9%.

U 2015. godini uočava se da su prihod po zaposlenom, rashod po zaposlenom manji za 4,4%, odnosno za 7,6% u odnosu na prethodnu godinu. Gubitak po zaposlenom se značajno smanjio za 45,4%. Većina izvedenih pokazatelja poslovanja; neto dobit po zaposlenom, efikasnost, marža profita, rentabilnost kapitala, rentabilnost poslovanja i koeficijent tekuće likvidnosti bilježe rast, dok samo koeficijent obrta sredstava bilježi smanjenje u odnosu na prethodnu godinu.

U ukupno ostvarenom prihodu 2015. godini, najveće učešće ima trgovina, 51,6% čije se učešće neznatno povećalo u odnosu na 2014. godinu, zatim prerađivačka industrija 9,8%, čije je učešće u ukupnom prihodu je povećano za 2,2% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2015. godini poslovni subjekti su ostvarili neto dobit u iznosu od 832,9 miliona KM što je 24,9% više nego prethodne godine. U ukupno ostvarenoj neto dobiti u 2015. godini, najveće učešće ima trgovina 35,0% koja je ostvarila oko 38,3% veću neto dobit nego prethodne godine, zatim informacije i komunikacije 15,9%, čija je neto dobit za 3,9% manja nego prethodne godine, te prerađivačka industrija 12,5%, sa 7,6% više neto dobiti nego prethodne godine.

- Od ukupno registriranih poslovnih subjekata u 2015. godini, prema kriteriju razvrstavanja po članu 4. Zakona o računovodstvu i reviziji u FBiH, najveći je broj malih preduzeća 5.784 ili 85,5%, zatim srednjih 827 ili 12,2% i velikih 152 ili 2,2%. Broj poslovnih subjekata u 2015. godini bilježi povećanje kod malih i srednjih preduzeća, dok

kod velikih preduzeća u 2015. godini taj broj se smanjio za 5,6% u odnosu na prethodnu 2014. godinu.

Od ukupnog broja poslovnih subjekata i u 2014. i u 2015. godini najviše je malih preduzeća, skoro 6.000. Mala preduzeća istovremeno ostavruju u 2015. najveću efikasnost poslovanja (mjerenu odnosom prihoda i rashoda, 1,05) i najveću maržu profita (mjerenu udiom profita u u prihodima, 9,02). Prema tome, potrebno je razvijati mala preduzeća, koja ostvaruju brži rast, fleksibilnija su na uticaj krize i ograničena sredstava koja su na raspolaganju KS bolje bi se iskoristila.

- Prema BEX modelu (BEX indeksiranje poslovne izvrsnosti privredne djelatnosti) u 2014. i 2015. ne postoje djelatnosti koje su poslovale izvrsno čiji je BEX indeks veći od 4,01. U 2015. godini vrlo dobro su polovale ostale javne, društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti, a dobro su poslovale djelatnosti: informacije i komunikacije, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i umjetnost, zabava i rekreacija. Ove djelatnosti mogu nastaviti sa unaprijeđenjima. Ostale djelatnosti su poslovale na granici između dobrog i lošeg, i potrebno je pristupiti ozbiljnim unaprijeđenjima.
- U protekloj 2015. godini industrija Kantona Sarajevo ostvarila je manji obim proizvodnje u odnosu na godinu ranije za 1,8%. U okviru glavnih industrijskih grupacija u Kantonu Sarajevo u 2015. godini, u odnosu na 2014. godinu, rast proizvodnje zabilježen je samo u energetske industriji (6,8%), dok je kod ostalih industrijskih grupacija registrovan pad obima proizvodnje.
Sektor prerađivačke industrije je ostvario pozitivan rezultat u 2015. godini kada je ostvarena neto dobit u visini od 103,7 miliona KM, što je bolji rezultat za 7,6% u odnosu na predhodnu godinu kada je ostvarena dobit u iznosu od 96,4 miliona KM.
Područje proizvodnje, snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije, u 2015. godini realizovano je 1.468,5 miliona KM prihoda što je za 7,3% više nego predhodne godine.
U sektoru građevinarstva ostvareni prihodi su značajno niži u odnosu na predhodnu godinu, i to za 25,3%, što ukazuje na smanjenu poslovnu aktivnost ovog područja.
U 2015. godini u trgovini su evidentirani ukupni prihodi u iznosu od 8.531,0 mil. KM, što čini 0,3%, nešto više u odnosu na 2014. godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 8.312,0 miliona i manji su 0,7% u odnosu na predhodnu godinu.
Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti trgovine imaju najveće učešće od 35,0% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Više od polovine ukupnog prihoda ostvarenog na području Kantona Sarajevo je iz oblasti trgovine (52,1%), kao i značajno učešće ove oblasti od 34,0% u ukupnoj neto dobiti ostavrenoj u Kantonu Sarajevo. Od ukupnog broja zaposlenih na području Kantona Sarajevo najviše je zaposleno u oblasti trgovine, 26,8%.

U toku 2015. godine, u Kantonu Sarajevo prevezeno je ukupno 32 hiljade tona robe, što je u odnosu na količinu prevezene robe iz 2014. godine više za 3,2%.

Gradsko - prigradskim prevozom, u sarajevskom kantonu u 2015. godini, prevezeno je oko 95,9 miliona putnika, što je za 0,6% manje u odnosu na broj prevezenih putnika iz 2014. godine.

Zabilježeno je ukupno 134.301 registrovanih vozila, što je 3% više nego u 2014. godini.

U 2015. godini područje prijevoza i skladištenja je ostvarilo prihode u iznosu od 770,7 miliona KM, što je više za 1,1% u odnosu na predhodnu godinu.

U 2015. godini Kanton Sarajevo je posjetilo 364.171, odnosno 24,8% više turista u odnosu na 2014. godinu koji su ostavili su 629.957 noćenja, odnosno 24,1% više noćenja u odnosu na 2014. godinu. Iskorištenost kapaciteta iznosila je 29,9% i veća je od iskorištenosti u 2014. kada je iznosila 27,0%. U 2015. godini ostvareni su prihodi od turizma u visini od 140,1 milion KM, što je veće za 15,2% u odnosu na predhodnu godinu.

Broj poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo u oblasti informacija i komunikacija u 2015. godini iznosio je 433, veći je za 6,9% u odnosu na predhodnu godinu. U 2015. godini u ovom sektoru je zaposleno 9.287 lica, što je za 1,9% više nego predhodne godine.

U 2015. godini ostvareni su prihodi u visini od 1.119,5 miliona KM, što je manje za 3,6% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni subjekti iz oblasti informacija i komunikacija imaju učešće od 6,4% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo. Također, značajno je učešće od 15,5% u neto dobiti i 6,8% u ukupnom prihodu ostvarenom na području Kantona Sarajevo. Broj zaposlenih u ovoj oblasti učestvuje sa 9,0% u ukupnom broju zaposlenih na području Kantona Sarajevo.

Broj poslovnih subjekata u području stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti u 2015. godini iznosio je 1.073 i veći je za 8,3% (82 preduzeća) u odnosu na predhodnu godinu. U 2015. godini zaposleno je 6.023 lica, što je za 5,6% više nego predhodne godine. U 2015. godini ostvareni su prihodi u visini od 850,8 miliona KM, što je više za 6,0% u odnosu na predhodnu godinu. Poslovni rashodi su iznosili su 803,7 miliona i manji su 0,7% u odnosu na predhodnu godinu.

Prema ovim podacima poslovni subjekti iz oblasti stručnih, naučnih i tehničkih djelatnosti imaju učešće od 15,9% u ukupnom broju poslovnih subjekata na području Kantona Sarajevo.

U 2015. godini poželjeno je ukupno 4.413 hektara površine što je manje za 6,8% u odnosu na 2014. godinu. Ukupan prinos usjeva bilježio je značajan rast u 2015. godini i iznosio je 47.967 tona što je za 38,1% više u odnosu na prethodnu godinu.

U 2015. godini, u Kantonu Sarajevo je proizvedeno ukupno 143 hiljade m³ šumskih sortimenata što je za 5,1% više u poređenju sa 2014. godinom.

S druge strane, prodaja šumskih sortimenata u Kantonu Sarajevo u 2015. godini iznosila je ukupno 144 hiljade m³ šumskih sortimenata i bila je za 2,9% veća u odnosu na 2014. godinu.

- Komunalna preduzeća u KS u 2015. godini ostvarila su ukupan prihod od 313.239.107 KM koji je veći za 6,9% u odnosu na 2014. godinu. U istom periodu, ostvareni ukupni rashodi u 2015. godini iznose 375.728.730 KM i veći su za 3,9% u odnosu na 2014. godinu. Dobit u poslovanju na dan 31.12.2015. godine iznosi 483.249 KM i ostvarila su je četiri kantonalna javna komunalna preduzeća: Rad, Pokop, Tržnice i pijace i Komunalac, a neto dobit ostvarena je u ukupnom iznosu od 438.048 KM. I dobit i neto dobit veća su za 18,9% i 24,9 u odnosu na ostvarenu u 2014. godini. Gubitak na dan 31.12.2015. godine ostvarilo je pet KJKP-a (Vodovod i kanalizacija, Toplane, Sarajevogas,

Park i Gras) i tri JKP-a (Vodostan Ilijaš i JKP Trnovo, Trnovo) u iznosu 62.972.872 KM i manji je za 8,3% u odnosu na 2014. godinu.

- U odnosu na 2014. godinu, u Kantonu Sarajevo 2015. može se uočiti povećanje broja predškolskih ustanova za 13,3% i smanjenje broja djece obuhvaćene predškolskim obrazovanjem za 3,7%.

Na početku 2015/2016. školske godine, na području Kantona Sarajevo djeluje 88 škola redovnog devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja sa 1.610 odjeljenja, koje pohađa 35.982 učenika i u kojima nastavu obavlja 2.500 nastavnika. U osnovnom obrazovanju Kantona Sarajevo u školskoj 2015/2016. godini u odnosu na 2014/2015., smanjen je broj odjeljenja za 1,9% i nastavnika za 3,7%, dok je broj učenika povećan za 0,6%. Broj škola je ostao nepromijenjen. U školama osnovnog obrazovanja prosječan broj računara po školi je 30,4, prosječan broj učenika po računaru je 21,4.

Na početku 2015/2016. školske godine, u Kantonu Sarajevo radi 39 škola srednjeg obrazovanja, 35 za redovno, 3 za specijalno srednje obrazovanje i 1 vjerska škola. Škole pohađa 16.148 učenika, 15.530 redovno, 153 specijalno srednje obrazovanje i 465 učenika vjerske škole. Nastavu obavlja 1.592 nastavnika, 1.516 u školama redovnog srednjeg obrazovanja, 48 u školama specijalnog srednjeg obrazovanja i 28 nastavnika u vjerskim školama. U toku školske 2015/2016. godine zabilježen je porast broja škola srednjeg obrazovanja za 8,3% u odnosu na 2014/2015. godinu. Ostali pokazatelji srednjoškolskog obrazovanja u 2015/2016. su smanjeni: broj odjeljenja za 3,1%, učenika za 9,8% i nastavnika 6,6% u odnosu na 2014/2015. godinu. Prosječan broj računara po školi je 73,7, a prosječan broj učenika po računaru je 7,8.

U Sarajevu u 2015/2016. školskoj godini djeluje 36 visokoškolskih ustanova, od toga na Univerzitetu u Sarajevu 28 visokoškolskih ustanova (25 fakulteta i 3 akademije), a 8 su privatne visokoškolske ustanove (1 fakultet i 7 internacionalnih studija). U 2015/2016. upisano je 34.673 studenata, od toga je na Univerzitetu u Sarajevu 31.172 studenata ili 89,9%, dok je na privatnim visokoškolskim ustanovama upisano 3.501 studenta ili 10%. U školskoj 2015/2016. godini u Sarajevu broj studenata na visokoškolskim ustanovama je povećan za 1,8% u odnosu na 2014/2015. godinu. Broj studenata na privatnim visokoškolskim ustanovama bilježi rast za 9,3% u Kantonu Sarajevo.

- U toku 2015. godine registrirano je ukupno 39.843 korisnika socijalne zaštite, prava za koje se izdvajaju finansijska sredstva po osnovu zakona, što predstavlja 9,6% stanovnika Kantona Sarajevo. U odnosu na 2014. godinu, smanjen je broj korisnika oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona za 12,0%. Ukupni iznos naknada korisnicima u 2015. godini niži je za 6,6%, a prosječna naknada po korisniku povećana je za 6,2% u odnosu na prošlu godinu. Tako je u 2015. godini prosječna mjesečna naknada po korisniku iznosila 121,9 KM (1.462,8 KM godišnje).

Na području Kantona Sarajevo u 2015. godini evidentirano je prosječno mjesečno 5.065 korisnika u kategoriji civilnih žrtava rata koji su ostvarili prava na materijalne pomoći. U odnosu na 2014. godinu broj ovih korisnika je smanjen za 2,4%.

U 2015. godini evidentirano je 23.249 korisnika u kategoriji zaštite porodica sa djecom koji ostvaruju prava na materijalnu pomoć. U odnosu na 2014. godinu broj ovih

korisnika je smanjen za 14,3%. U 2015. godini djeluje 9 centara socijalne zaštite. Broj maloljetnih korisnika socijalne zaštite u 2015. godini je 4.902 i veći je za 11,3% u odnosu na prethodnu godinu. U 2015. godini je evidentirano 20.071 korisnika boračko invalidske zaštite, lične i porodične invalidnine. U odnosu na 2014. godinu, broj korisnika je smanjen za 2%.

- Procjenjuje se da u KS ima najmanje 200.000 lica koji se mogu smatrati socijalno isključenim, po nekom osnovu. Osim armije nezaposlenih, penzionera tu su i korisnici boračko invalidske zaštite, osoba sa invaliditetom itd. Nezaposlenost je sigurno najvažnija dimenzija socijalne isključenosti. Armiji nezaposlenih u ovom kontekstu se mogu dodati i oni koji rade na crno, iz nužde, ispod svojih kvalifikacija ili rade bez ikakve naknade. Stopa nezaposlenosti radne snage u Kantonu Sarajevo je visoka 36,2%. Žene čine oko 60% učešća u stopi nezaposlenih u Kantonu Sarajevo. Nezaposlenost je najvažniji problem koji pogađa mladu generaciju, oko jedne trećine ukupno nezaposlenim čine mladi. Prema kvalifikaciji, visokoobrazovani mladi i mladi sa srednjom stručnom spremom imaju dominantno češće. Penzioneri su, uz nezaposlene, sigurno najveća kategorija stanovništva Sarajeva koja je dovedena na rub egzistencije. U Kantonu Sarajevo krajem 2015. godine bilo je 85.679 korisnika penzija, i povećan je za 1% u odnosu na prethodnu godinu. Najveća grupacija penzionera, njih 59.065 ili 68,9% prima penziju manju ili jednaku zajamčenoj penziji (434,89KM), među kojima je 41.934 koji primaju penziju manju ili jednaku minimalnoj (326,17 KM). Broj penzionera u KS konstantno raste, tako da je danas 20,5 penzionera na 100 stanovnika. Istovremeno, 1,5 zaposlena „rade za“ jednog penzionera.
- Prema biološkom tipu stanovništvo Kantona Sarajevo se transformiše u stacionarni stanovništva, jer se povećava učešće mladih, a smanjuje učešće starije dobi u ukupnom stanovništvu. Prirodni priraštaj je i dalje pozitivan. Dojenačka smrtnost je jedan od najboljih pokazatelja zdravstvenog stanja stanovništva, posebno djece, a istovremeno je i odraz organizacije zdravstvene zaštite. Stopa 6,98 promila dojenačke smrtnosti je ispod prosjeka u FBiH, ali i ispod evropskog prosjeka. Ukupan broj oboljenja u Kantonu Sarajevo u 2014. godini je iznosio 560.933, dok je u 2015. godini taj broj smanjen za 40.737 oboljelih (7,3%).

U 2015. godini je bilo ukupno 201 tim porodične medicine. U prosjeku, na nivou Kantona Sarajevo, jedan tim porodične medicine pruža usluge za 2.072 stanovnika.

Ukupani posteljni kapaciteti zdravstvenih ustanova koje su pružale bolničku zdravstvenu zaštitu stanovništvu Kantona Sarajevo i stanovništvu Federacije BiH koje je gravitiralo Univerzitetskom kliničkom centru Sarajevo u 2015. godini iznosio je 2.215 postelja ili 4,95 postelja na 1.000 stanovnika Kantona Sarajevo, a što je za 3,44% manji broj postelja u odnosu na prethodnu godinu (2.294 postelje).

U Kantonu Sarajevo u javnom sektoru zdravstvene zaštite u 2015. godini je radilo 9.802 osoba, ovaj broj iz godine u godinu sve više raste pa u odnosu na prethodnu godinu bilježi povećanje za 8,8%. Broj doktora medicine na 100.000 stanovnika je u poređenju sa drugim regijama i zemljama, približan nivou Evropske unije, Kanton Sarajevo prednjači u zemljama regiona po broju doktora medicine na 100.000 stanovnika. Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja KS na dan 31.12.2015. godine na obavezno

zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 427.359 osiguranih lica, što je za 1,2% više u odnosu na stanje iskazano na isti dan prethodne godine. U strukturi osiguranih lica 303.337 su osiguranici (nosioci osiguranja) ili 70,97%, a članova porodica osiguranika je 124.022 ili 29,03%.

Ukupna raspoloživa sredstva Zavoda zdravstvenog osiguranja KS za 2015. godinu iznosila su preko 358 miliona KM, što je više za 0,5% u odnosu na ostvarena u 2014. godini. Prihode najviše generišu prihodi (preko 99%) po osnovu doprinosa obaveznog zdravstvenog osiguranja (335.477.070 KM) što je 1,7% više u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno vrijednost ukupnih rashoda i izdataka sa sredstvima obavezne rezerve iznosila su preko 331 milion KM u 2015. godini, što predstavlja smanjenje oko 0,4% u odnosu na 2014. godinu.

- Kapaciteti kulture nisu ravnomjerno raspoređeni na području Kantona Sarajevo. Najveća koncentracija objekata kulture se nalazi na području užeg centra Grada, tako da stanovništvo općina ima različite mogućnosti pristupima kulturnih sadržaja. U KS ne postoji baza podataka o činjenicama iz oblasti kulture, a zvanična statistika prati samo neke pokazatelje. Također, zakonski okvir nije usklađen sa zahtjevima Evropske unije u ovoj oblasti. Zvanična statistika prati samo neke pokazatelje kulturne i umjetničke djelatnosti. Tako je u 2015. godini na području KS zvanično 4 kina u kojima je održano 6.149 predstava sa 281.391 posjetioca, u funkciji su 5 pozorišta, u kojima je odigrano 379 predstava u 2015. godini (19,7% manje nego u 2014.) koje je vidjelo 71.449 posjetilaca (za 23,6% manje nego u 2014.), 124 biblioteke, među kojima je jedna nacionalna, i četiri univerzitetske biblioteke. Što je više za tri biblioteke u odnosu na predhodnu godinu, a 105 je školskih biblioteka. U bibliotekama je angažirano 336 zaposlenih, a evidentirano 91.299 članova.
- Na nivou KS registrovane su 553 organizacije u sportu i to u 54 različita sporta, u udruženjima sporta i rekreacije za invalide i u institucionalnim organizacijama sporta. Brojnost sportskih organizacija Kantona Sarajevo je povećana za 7,5% u odnosu na prethodnu 2014. godine. Fudbal, karate, košarka, plivanje, borilački sportovi i planinarstvo imaju najveći broj organizacija u sportu. Primjetno je da su borilački sportovi sve popularniji i da se svake godine povećava broj klubova. Učesnike u sistemu sporta KS čine: sportisti (takmičari), stručni i upravaljački kadar. Procjena je da je cca 26.900 sportista, cca 1.500 osoba stručnog kadra i cca 1.700 osoba upravljačkog kadra. Ukupni broj učesnika u sportu je cca 30.100. Ukupan broj angažovanog kadra je cca 3.200. Izdvajanja iz budžeta Kantona Sarajevo za programska sredstva u oblasti sporta za 2015. godinu su bila 3.438.300 KM što znači da je izdvajanje za programska sredstva u sportu po glavi stanovnika iznosilo 7,70 KM. Realizovana sredstva iz budžeta Kantona Sarajevo za kapitalne transfere u oblasti sporta za 2015. godinu su iznosila 200.000 KM što znači da je izdvajanje za kapitalne transfere u sportu po glavi stanovnika iznosilo 0,44 KM. To znači da je ukupno planirano izdvajanje iz budžeta Kantona Sarajevo za sport po glavi stanovnika u 2015. godini iznosilo 8,14 KM što je za 3,7 % manje nego u 2014. godini.
- U cilju unaprjeđenja stanja u oblasti zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području Kantona Sarajevo, Kantonalna Uprava za civilnu

zaštitu se kao osnovni nosilac stručnih poslova u oblasti zaštite i spašavanja u Kantonu uspješno realizovala poslove i zadatke iz Programa rada Uprave za 2015. godinu, kao i druge poslove i zadatke koji nisu bili predviđeni navedenim Programom. U odnosu na 2014. godinu (ukupno 12.294 intervencija, od čega 955 požarnih, jedna eksplozija, 351 ostalih intervencija – raznih tehničkih intervencija, obezbjeđenja društvenih, političkih, kulturnih i sportskih manifestacija, koje su se održavale na području Kantona i 10.987 intervencija na obezbjeđenju zračnih operacija polijetanja i slijetanja aviona na Međunarodni aerodrom Sarajevo), može se konstatovati da je smanjen broj intervencija na Međunarodni aerodrom Sarajevo, dok je povećan broj požarnih intervencija zbog znatno povećanog broja zapaljenih automobila na području Kantona.

- Kriminalitet na području Kantona Sarajevo u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu, posmatrano kroz statističke pokazatelje, karakteriše smanjenje broja registrovanih krivičnih djela za 10,6%, prijavljenih lica za 5,9%, maloljetnih izvršilaca za 46,3% i povratnika u činjenju krivičnih djela za 3,6%, dok je broj lica lišenih slobode povećan za 0,5%. Ukupna rasvijetljenost krivičnih djela je iznosila 64,2% što je za 1,3% više u odnosu na prethodnu godinu. Naime, registrovano je 5.551-no krivično djelo, što je za 657 djela ili 10,6% manje nego u 2014.godini. Registrovano je 11.475 saobraćajnih nezgoda (501 ili 4,6 % više), 10.575 sa materijalnom štetom (501 ili 5 % više) i 900 sa nastradalim licima (isto kao 2014. godine).
- U toku 2015. godine je rađeno na pripremi izgradnje i rekonstrukcije gradskih saobraćajnica (I transferzala, XII transferzala i Južna longitudinala). Za navedene projekte pribavljene su urbanističke saglasnosti kao i saglasnosti uslovljene urbanističkim rješenjima. Na cijeloj mreži saobraćajnica od interesa za Kanton Sarajevo vršeno je redovno održavanje. Potpuno je rekonstruisano cca 18,93 km puteva. Željeznice FBiH su u 2015. godini u odnosu na godinu prije ostvarile lošije rezultate u sektoru prijevoza putnika, dok su u sektoru prijevoza roba ostvareni bolji rezultati u odnosu na 2014. godinu. Kod prijevoza roba registrovan je rast u obimu prevezene robe od 2,5%, odnosno 216 hiljada tona više u odnosu na 2014. godinu. Proteklu godinu Aerodrom Sarajevo zaključio je sa brojkom od 772.904 prevezenih putnika, što je za 8,9% više u odnosu na 2014. godinu i čini 70% od ukupnog broja prevezenih putnika na nivou Federacije BiH. U avgustu 2015. godine, sa sarajevskog aerodroma, otpremljeno je 435% više komercijalnog carga u odnosu na isti mjesec 2014. godine.
- Prema zvaničnim statističkim pokazateljima u odnosu na broj stanovnika, u Kantonu Sarajevo je priključeno oko 96,37% stanovnika na vodovodne sisteme. Dio stanovnika snabdijeva se iz vodovoda lokalnog značaja, a određeni broj individualno, putem manjih vrela i bunara. Prema raspoloživim podacima 3,63% ili 16.251 korisnika svoje potrebe za vodom zadovoljava putem individualnih, grupnih ili lokalnih vodovoda kojim gazduju lokalne zajednice i odbori za vodu sastavljeni od predstavnika građana. Snabdijevanje pitkom vodom na području općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža, Vogošća i općine Trnovo (olimpijskih planina Bjelašnice i Igmana) obezbjeđuje se, najvećim dijelom (87%) eksploatacijom podzemnih voda iz aluvijalnih naslaga u Sarajevskom polju. Vrijednosti sadašnje specifične potrošnje vode domaćinstava iznose oko 120 l/st.dan, a privrede oko 64 l/st.dan.

Oko 78% stanovništva, na urbanom području Kantona Sarajevo, služi se kanalizacionim sistemom za prikupljanje otpadnih voda, a eliminacija otpadnih voda putem septičkih jama vrši se kod 22% stanovnika.

- U KS u 2015. godini je isporučena energija u iznosu od 4.607,2 GWh od čega je: električna energija u iznosu od 1.406,4 GWh ili 30,5%, prirodni gas 1.086,1 GWh ili 23,6%, čvrsta goriva 314,1 GWh ili 6,8% i naftni derivati 1.800,7 GWh ili 39,1%. Neto potrošnja električne energije u KS u 2015. godini, u odnosu na 2014. godinu, je bila veća za 61.742 MW_h ili 5,0%. Gubici električne energije u 2015. godini bili su 8,16%, i oni su smanjeni u odnosu na 2014. godinu - kada su iznosili 8,33%. Bruto potrošnja gasa u 2015. godini iznosila je 117,3 mil. Sm³, neto potrošnja prirodnog gasa u KS u 2015. godini, u odnosu na 2014. godinu, je bila veća za 17,9 mil. Sm³ ili 18,1%. Gubici prirodnog gasa u 2015. godini bili su 0,62%, i smanjeni su u odnosu na 2014. godinu kada su iznosili 0,64%.
- Pokrenute su aktivnosti na izradi Kantonalnog plana zaštite okoliša Kantona Sarajevo za period 2015-2020 (KEAP).
U okviru Registra emisija za 2013. godinu urađena je ocjena stanja kvaliteta zraka u KS za tri zagađujuće materije sumpor dioksid, nitro oksid i PM10 na osnovu obrade podataka sa mjernih stanica Otoka, Alipašina, Bjelave i mobilne stanice Ilidža. Stanje kvaliteta zraka za 2013. godinu za parametre NOX, PM10 i SO2 na stanicama (na osnovu raspoloživih podataka) Otoka i Alipašina spada u kategoriju III-prekomjerno zagađen zrak, a broj podataka sa mjernih stanica Bjelave i mobilne stanice Ilidža je nedovoljan za njihovu validaciju. Oko 2,8 % područja KS, spada u kategorije kvaliteta zraka II i III. Međutim taj dio područja Kantona je najnaseljeniji, tako da navedeni podatak može stvoriti pogrešnu sliku o općenitom stanju kvaliteta zraka u KS.
U 2015. godini uzorkovana je voda iz javnih, privrednih, poslovnih i privatnih objekata na laboratorijske analize i ocjenu higijenske ispravnosti sistematski i prema utvrđenom programu. Identifikovan je najveći procenat od 11,0% mikrobiološki i fizičko hemijski neispravnih uzoraka vode iz lokalnih vodnih objekata.
Odvodnja oborinskih voda značajno zaostaje za odvodnjom otpadnih voda i po dužinama mreže i po površinama pokrivenosti. Neriješena odvodnja oborinskih voda u nekim područjima utiče na stabilnost terena. U mnogim naseljima saobraćajnice nisu uređene, pa nije adekvatno riješena odvodnja atmosferskih voda i dolazi do uključivanja u fekalnu kanalizaciju.
Vrše se redovne aktivnosti zaštite od poplava za vodotoke II kategorije kroz Program utroška finansijskih sredstava za regulaciju i uređenje riječnih korita, vodosnabdijevanje i odvodnju otpadnih voda na području Kantona Sarajevo i Program zaštite poljoprivrednog zemljišta u inundacionim područjima.
U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom i Planom upravljanja otpadom Kantona Sarajevo za period 2015-2020. godina, planirano je pretvaranje odlagališta „Smiljevići“ u Centar za upravljanje otpadom. Centar će, pored sanitarne deponije, obuhvatati i reciklažno dvorište, deponiju inertnog otpada i postrojenje za reciklažu građevinskog otpada.
U 2015. godini na deponiju u Smiljevićima u 2015. godini odloženo je cca 192.442 t otpada, količina odvojeno prikupljenog otpada iznosi 1.006 t, količina pet ambalaže iznosi 6 t, količina prikupljene građevinske šute iznosi 10.343, količina prikupljene

zemlje 8.724 t, dok količina otpada koja je neškodljivo uništena iznosi 6 t. Ukupna količina komunalnog otpada je 212.727 t.

U okviru redovnih poslova u zaštićenim područjima, koji se odnose na kontrolu poštivanja propisanih mjera zaštite, te monitoringa prirodnih i kulturno – historijskih vrijednosti, u 2015. godini, zahvaljujući konstantnom nadzoru u područjima, nisu evidentirane aktivnosti koje bi mogle imati negativni uticaj na prirodne vrijednosti područja.

- U periodu 01.01. do 31.12.2015. godine ostvareni su prihodi i primici u iznosu 677.426.507 KM, a izvršeni rashodi i izdaci u iznosu 663.124.399 KM. Na osnovu ostvarenih prihoda i primitaka i izvršenih rashoda i izdataka ostvaren je suficit u posmatranoj godini u iznosu od 14.302.108 KM, ukoliko ovaj iznos stavimo u odnos sa deficitom na dan 31.12.2014 godine u iznosu od -87.891.756 KM dobijemo da deficit Budžeta Kantona Sarajevo na dan 31.12.2015 godine iznosi -73.589.648 KM.

U strukturi rashoda, najveće učešće u ukupnim rashodima se odnosi na plaće i naknade troškova zaposlenih, koji u strukturi ukupnih rashoda imaju trend pada od 40,3% ukupnih rashoda u 2014. godini do 36,8% u 2015. godini. Tekući transferi bilježe povećanje u procentualnom učešću u ukupnim godišnjim rashodima, sa 35,9% u 2014. godini na 37,7% u 2015. godini. Bitno je istaći i porast izdataka za dospelje obaveze po kreditima i otplate dugova, koji su sa približno 3.7 miliona KM u 2014. godini porasli na približno 5.7 miliona KM ili za 37,3%. Izdatci za otplatu dugova su rasli sa 13.9 miliona KM u 2014. godini na 26.6 miliona KM u 2015 ili 90,1 %.

- Osnovni cilj izrade PJKS je usklađivanje razvojnih projekata sa realnim izvorima finansiranja. Program sadrži tekuće i kandidovane projekte, a čijom realizacijom treba da se doprinese kvaliteti života građana i sigurnosti.

Ukupan broj projekata (tekućih i kandidovanih) u 2015. godini je 107 i manji je za 17,1% u odnosu na ukupan broj projekata u 2014. godinu. Ukupna planirana vrijednost projekata (tekućih i kandidovanih) iznosi preko 918 miliona KM za posmatrane godine, odnosno u 2015. godini je manja za 10,3% u odnosu na 2014. godinu.

Tendencije u 2016.

- U 2016. godini nastavlja se tendencija povećanja broja stanovnika na području Kantona Sarajevo. Sredinom 2016. godine, živi 417.498 stanovnika što je za oko 1.065 ili za 0,3% stanovnika više nego sredinom 2015. godine. Gustina naseljenosti Kantona Sarajevo u 2016. godini iznosi 326,9 st/km² i veća je za 0,3% u odnosu na gustinu naseljenosti u istom periodu predhodne godine.
Biološki tip stanovništva Kantona Sarajevo nastavlja tendenciju ka stacionarnom tipu stanovništva, povećava se udio mladog stanovništva. Naime, posmatrano po starosnoj strukturi, sredinom 2016. godine, stanovništvo do 15 godina starosti je veće za oko 6,4%, dok je radni kontingent (stanovništvo od 15-65 godina starosti) manji za 0,1%, kao i stanovništvo preko 65 godina starosti manje za 6,5% u odnosu na prošlu godinu.
Vitalna statistika 2016. pokazuje povećanje stope nataliteta (0,5 promila) i stope prirodnog priraštaja (0,6 promila), dok je stopa mortaliteta smanjenje za 0,1 promil u odnosu na predhodnu godinu.
- Broj zaposlenih u Kantonu Sarajevo raste, a sredinom 2016. godine dostigao je 129.478 lica, što je za oko 2.700 lica, odnosno 2,1% više nego na kraju 2015. godine, odnosno za 2,3% u odnosu na prosječan broj zaposlenih u 2015. godini. Stepenn zaposlenosti ukupnog stanovništva je povećan, sredinom 2016. godine je 31,0% i veći je za 1,9% u odnosu na kraj 2015. godine.
Sredinom 2016. godine u Kantonu Sarajevo broj nezaposlenih lica je smanjen i iznosi 68.801 što je manje za 5,2% u odnosu na prošlu godinu. Također, stopa nezaposlenosti je smanjena za 4,7%, stepenn nezaposlenosti ukupnog stanovništva za 5,4%, kao i stepenn nezaposlenosti radnog kontigenta za 5,1% u odnosu na 2015. godinu.
Radna snaga Kantona Sarajevo sredinom 2016. godine je 198.279 lica i manja je u odnosu na kraj predhodne godine za 0,5%.
Prosječna neto plaća u Kantonu Sarajevo u junu 2016. godine je 1.012 KM i manja je za 1,9% u odnosu na ostavrenu plaću krajem 2015. godine.
- Industrijska proizvodnja na području KS pokazuje rast. Indeks industrijske proizvodnje ostvaren u junu 2016. godine je veći u odnosu na sve statistički posmatrane periode industrijske proizvodnje u 2015. godini. Tako, indeks industrijske proizvodnje u junu 2016. godine u odnosu juni 2015. godine je 105,3%, u junu 2016. u odnosu na prosjek 2015. godine je 103,7% i indeks industrijske proizvodnje od I-VI 2016. godine u odnosu na I-VI 2015. godine je 101,2%.
- Turizam na području KS pokazuje sve značajnije rezultate. U prvih šest mjeseci 2016. godine Kanton Sarajevo je posjetilo 225.007 turista koji su ostvarili 445.037 noćenja. U poređenju sa podacima predhodne godine, znači da je za pola godine u 2016. ostvareno 61,8% prošlogodišnjeg broja turista i 64,2% prošlogodišnjeg broja noćenja.
- Kanton Sarajevo periodu od I-VI 2016. godine ostvario je izvoz u vrijednosti od oko 442,9 miliona KM, što je 44,1% od ukupno ostavrenog izvoza u predhodnoj godini. U istom periodu 2016. godine ostvaren je uvoz u vrijednosti od preko 1,7 milijardi KM što je 47,1% ukupno ostvarenog uvoza u 2015. godini. Izvoz ostvaren u prvih šest mjeseci 2016. godine je manji za 10,7%, a uvoz za 1,9% u odnosu na isti period 2015. godine.

- Obim vanjsko-trgovinske razmjene u periodu od I-VI 2016. godine iznosi oko 2,2 milijarde KM, što je 47,1% ukupnog obima vanjsko-trgovinske razmjene u prošloj godini. Stepenn pokrivenosti uvoza izvozom u ovom vremenskom periodu 2016. godine je 25,9% i manji je za 8% u odnosu na ostvarenu u prošloj godini.
- U prvih šest mjeseci 2016. godine dolazi do izvjesnog smanjenja korisnika socijalne zaštite. Registrirano je 39.242 korisnika (39.843 u 2015.) socijalne zaštite za kojih se izdvajaju finansijska sredstva po osnovu zakona, što predstavlja 9,4% (9,6% u 2015.) stanovnika KS. Mjesečna naknada po korisniku je neznatno povećana, sa 121,9 KM u 2015. na 122,5 KM u 2016. godini.
- Socijalnu sliku KS u 2016. godini karakteriše smanjenje nezaposlenih lica (za 3.744 lica) izvjesno smanjenje korisnika socijalne zaštite (za 601 korisnik pomoći po osnovu zakona), ali povećanje broja penzionera (za 1.502 korisnika penzije). Općenito se može zaključiti da je procjena broj socijalno isključenih osoba manja za preko 2.800, tako da i stepenn socijalne isključenosti pokazuje tendenciju smanjenja sa 47,6% u 2015. na 46,8% u 2016. godini.
- Aktivnosti koje doprinose unaprijeđenju okoliša u Kantonu Sarajevo, a koje su se provodile u 2016. godini odnose se na:
 - Donošenje zakosnkih i podzakosnkih akata,
 - Potpisivanje izrade novog Kantonalnog plana zaštite okoliša za period (KEAP-a) za period 2016-2021. godina sa Zavodom za izgradnju KS, kao implementatorom projekta.
 - Aktivnosti o unosu podataka i redovnom izvještavanju krajnjih korisnika o potrošnji energije i vode u javnim objektima KS čija je svrha institucionalizacija upravljanja energijom, troškovima i emisijama vezanim za potrošnju energije javnih objekata na području KS.
 - Aktivnosti „Povećanje energijske efikasnosti javnih objekata u Kantonu Sarajevo“ finansirani su radove na rekonstrukciji i utopljavanju sedam objekata javnih ustanova u KS u okviru projekta „Zeleni ekonomski razvoj“.
 - Realizaciju projekta „Upravljanje otpadnim vodama“, odnosno ugradnja i pokretanje prečistača na Butilama, te rekonstrukcija dotrajale vodovodne mreže, se privodi kraju na način da je planirano stavljanje prečistača u puni pogon do kraja godine, a u toku je obuka osoblja koje će raditi na ovom prečistaču.
 - Pripremi Programa sanacije i proširenja sarajevske deponije sa prioritentnim mjerama za naredni period od strane Operativnog tima za sanaciju stanja na ovom odlagalištu,
 - Provođenje aktivnosti na izradi općinskih elaborata o lokacijama reciklažnih dvorišta, niša i zelenih otoka u svim općinama KS i registra lokacija za odlaganje zemlje iz iskopa;
 - Pokrenutanje postupka izdavanja dozvola (urbanističkih i građevinskih) za dvije lokacije podzemnih kontejnera u općini Centar (ul. Koševo i Kotromanića), u općini Stari Grad (ulica Bistirk i Safet Bega Bašagića), dok su u općini Novo Sarajevo izgrađeni podzemnih kontejneri na dvije lokacije (ul. Trg heroja i Džemala

- Bijedića). Preko istog projekta Ekopak d.o.o. je izvršio nabavku 20 podzemnih kontejnera za 5 eko-otoka i predao iste u vlasništvo KJKP Rad-u;
- Nastavak radova na vodotocima I kategorije na području Kantona Sarajevo nastavljeni su radovi regulacije vodotoka u okviru projekata koji su započeti u 2015. godini, na projektu „Uređenje korita rijeke Bosne u Sarajevskom polju“;
 - Nastavak radova na vodotocima II kategorije na području Kantona Sarajevo u 2016. godini u općinama Ilidža, Hadžići, Trnovo, Vogošća, Ilijaš, Novi Grad.
- U periodu 01.01. do 30.06.2016. godine u Budžetu Kantona Sarajevo ostvareni su prihodi i primici u iznosu 329.014.403 KM, a izvršeni rashodi i izdaci u iznosu 298.988.018 KM. Prihodovna strana Budžeta Kantona Sarajevo za 2016. godinu u periodu od 01.01. do 30.06.2016. godine ostvarena je u iznosu od 329.014.403 KM, od čega se 326.592.044 KM odnosi na budžetske prihode (porezne, neporezne prihode, tekuće transfere i donacije te ostale prihode), 821.133 KM na kapitalne primitke, dok se 1.601.226 KM odnosi na račun finansiranja odnosno primitke od primljenih otplata.
- Sredinom 2016. godine u ostvarenim prihodima prihodi od poreza su se povećali 0,1%, a neporezni prihodi 2,6% u odnosu na prošlu godinu. U periodu 01.01. do 30.06.2016. godine rashodi i izdaci, koji su izvršeni iz ostvarenih prihoda i primitaka, iznosili su 298.988.018 KM ili 40,70% od rashoda planiranih Budžetom Kantona Sarajevo za 2016. godinu.
- U strukturi rashoda, najveće učešće u ukupnim rashodima se odnosi na plaće i naknade troškova zaposlenih, koji u strukturi ukupnih rashoda imaju 42,7%.
- U strukturi rashoda sredinom 2016. godine plaće i naknade troškova zaposlenih su se povećale za 4,5%, a tekući transferi smanjeni za 3,8% u odnosu na prošlu godinu.
- Program javnih investicija KS 2016-2018. godine sadrži podatke za ukupno 72 projekata što je manje za 42 projekta u odnosu na 2015. godinu. U programu su 44 kandidovana projekta, a 28 su projekti u implementaciji.
- U poređenju sa 2015. godinom, u kojoj ukupna vrijednost svih projekata iznosi 918,0 miliona KM, evidentno je smanjenje od 21,5% u 2016 godini.
- Vrijednosti projekata u implementaciji iznosi 254.374.818 KM je samanjeno za 64,5 u odnosu na prethodnu godinu.
- U ukupnoj vrijednosti projekata u implementaciji sredstva Budžeta Kantona Sarajevo iznose 98.239.496 KM ili 38,6% i manja su 68,7%, a učešće drugih izvora finansiranja je 61,4% i manja su za 61,3% u odnosu na prethodnu godinu.
- Vrijednosti kandidovanih projekata u iznosu od 465.974.177 KM je veća za 132,0% u odnosu na prethodnu godinu.

Pregled tabela

Broj	Naziv tabele	Str.
1	Osnovni pokazatelji Kantona Sarajevo i FBiH 2015.	7
2	Rang razvijenosti kantona u odnosu na FBiH 2015.	8
3	Indeks razvijenosti općina u KS u 2015.	9
4	Broj stanovnika	10
5	Površina i gustina naseljenosti po općinama	10
6	Starosna struktura stanovništva u Kantonu Sarajevo	12
7	Koeficijenti starosnih struktura u Kantonu Sarajevo	13
8	Stope vitalne statistike	14
9	Bruto domaći proizvod za Kanton Sarajevo, ukupno i per capita	15
10	Bruto domaći proizvod i bruto dodana vrijednost po proizvodnom principu za KS prema KD BiH 2010	15
11	Radna snaga u Kantonu Sarajevo	16
12	Radna snaga po općinama Kantona Sarajevo	16
13	Broj zaposlenih i stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva	17
14	Broj zaposlenih po djelatnostima (KD 2010)	18
15	Broj nezaposlenih	20
16	Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi u Kantonu Sarajevo	21
17	Nezaposlenost prema dužini čekanja na posao 31.03.	22
18	Plaće	22
19	Vanjskotrgovinska razmjena	23
20	Izvoz po područjima KD - proizvodni princip	23
21	Uvoz po područjima KD - proizvodni princip	24
22	Isplate za investicije po osnovnim izvorima finansiranja Kantona Sarajevo (000 KM)	24
23	Struktura isplata za investicije Kantona Sarajevo u 2014. i 2015. po KD	25
24	Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi Kantona Sarajevo u 000 KM	26
25	Struktura ostvarenih investicija po tehničkoj strukturi (%)	26
26	Struktura ostvarenih investicija Kantona Sarajevo 2014 i 2015. godini po djelatnostima	27
27	Registrovani poslovni subjekti	27
28	Registar poslovnih subjekata po KD 2010_KS	28
29	Poslovni subjekti u KS 2014. i 2015.	29
30	Broj subjekata, broj zaposlenih po sektorima i rangiranje djelatnosti po broju zaposlenih u KS u 2014. i 2015.	30
31	Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja poslovnih subjekata	31
32	Pokazatelji kvaliteta poslovanja poslovnih subjekata u Kantonu Sarajevo	31
33	Broj poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010)	31
34	Prihodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u mil. KM	32
35	Rashodi poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u mil. KM	33
36	Ukupna neto dobit poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u mil. KM	33
37	Lista deset najvećih dobitaša 2015. godine	34
38	Gubitak poslovnih subjekata po djelatnostima (KD 2010), u milionima KM	34
39	Lista deset najvećih gubitaša 2015. godine	35
40	Elementi malih, srednjih i velikih preduzeća u 2014. i 2015. godini	35
41	Struktura učešća u ukupnom iznosu u 2014. i 2015 godini (u %)	35
42	Bex indeks granske privrede Kantona Sarajevo	37
43	Detaljnije rangiranje poslovne izvrsnosti s prognostičkim očekivanjima	38
44	Indeksi glavnih industrijskih grupacija u KS i FBiH	39
45	Indeksi industrijske proizvodnje prema područjima i odjeljcima KD-a u KS i FBiH	39
46	Prijevoz putnika i roba	44
47	Broj smještajnih kapaciteta	46

48	Broj soba	46
49	Broj ležaja	47
50	Broj turista i noćenja	47
51	Iskorištenost kapaciteta i prosječna dužina boravka turista	48
52	Prinos usjeva i voća u KS u 2014. i 2015.	51
53	Brojno stanje stoke u KS U 2014. i 2015.	51
54	Pregled proizvodnje i prodaje šumskih sortimenata u KS	52
55	Osnovni pokazatelji poslovanja JKP-a u Kantonu Sarajevo	53
56	Indeksi 2015/2014. osnovnih pokazatelja poslovanja po KJKP i JKP u KS	54
57	Odnos sredstava Budžeta KS i ukupnih prihoda JKP-a	54
58	Uporedni pokazatelji predškolskog obrazovanja	55
59	Uporedni pokazatelji osnovnog obrazovanja	55
60	Opremljenost računarima	56
61	Osnovno obrazovanje, izvedeni pokazatelji (%)	56
62	Uporedni pokazatelji srednjeg obrazovanja	57
63	Opremljenost računarima	57
64	Broj visokoškolskih ustanova, studenata i nastavnika 2014/2015. i 2015/2016.	58
65	Pregled korisnika socijalne zaštite, civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom	58
66	Korisnici oblika materijalne pomoći zaštite po osnovu zakona	59
67	Pregled kategorija korisnika socijalne zaštite KS u 2015.	60
68	Korisnici i sredstva socijalne zaštite, materijalni oblici u 2015.	60
69	Korisnici socijalne zaštite (ukupno) u KS	61
70	Pregled korisnika lične i porodične invalidnine, u KS	62
71	Pregled korisnika lične i porodične invalidnine po općinama, decembar 2014-2015.	62
72	Registrovana nezaposlenost-demobilisani vojni obveznici, u KS	63
73	Zaposleni i nezaposleni u KS, od 2014-2015., kraj godine	63
74	Korisnici novčane naknade i zdravstvenog osiguranja u KS	64
75	Nezaposlena lica od 15-30 godina starosti u KS, kraj godine	64
76	Broj nezaposlenih lica od 15-30 godina starosti po kvalifikaciji, u KS, kraj godine	64
77	Zaposleni i nezaposleni u KS po polu, godišnji prosjek	65
78	Rasponi penzija i korisnici penzija, kraj godine	65
79	Broj penzionera i iznos penzija od 2014-2015. godine (godišnji prosjek)	65
80	Prosječne penzije (u KM) od 2014-2015. godine (godišnji prosjek)	66
81	Prirodno kretanje stanovništva u KS period 2014-2015 (%)	66
82	Pregled timova porodične medicine i mjesnih zajednica po općinama	68
83	Posteljni kapaciteti u bolničkim zdravstvenim ustanovama u Kantonu Sarajevu	68
84	Zdravstveni radnici u Kantonu Sarajevo	69
85	Broj stanovnika po 1 zdravstvenom radniku u KS	69
86	Osigurana lica u Kantonu Sarajevo 2014. i 2015.	70
87	Pregled broja osiguranika po osnovama osiguranja 2014. i 2015. godine	70
88	Pregled ukupnih raspoloživih sredstava i ukupnih rashoda ZZO u 2014. i 2015. godini	71
89	Pozorišta i kina u KS u 2014. i 2015.	72
90	Biblioteke u KS u 2014. i 2015.	72
91	Podaci o intervencijama	76
92	Uporedni pokazatelji saobraćajnih nezgoda i posljedica na području Kantona Sarajevo 2015/2014.godine	77
93	Izvršene sanacije i rekonstrukcije ulica na području Kantona Sarajevo u 2015. godini	79
94	Pregled javnih vodovodnih sistema u Kantonu Sarajevo	80
95	Lokalni vodovodi u Kantonu Sarajevo prema broju korisnika	81
96	Pregled potrošnje energije/energenata u KS u 2014, 2015. godini	83
97	Pregled potrošnje električne energije po godinama u KS za period 2014-2015.	84

98	Pregled potrošnje prirodnog gasa po godinama u KS za period 2014-2015.	84
99	Ukupno ostvareni prihodi u periodu u 2014. i 2015. godini	96
100	Ostvareni budžetski rashodi u periodu 2014-2015	97
101	Pregled promjena osnovnih podataka iz PJKS	98

Pregled grafova

Broj	Naziv grafa	Str.
1	Indeksi razvijenosti kantona u FBiH u 2015. (%)	8
2	Indeksi razvijenosti općina u KS 2015. (%)	9
3	Stanovništvo Kantona Sarajevo po općinama 2015. (%)	10
4	Gustina naseljenosti u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (st/km ²)	11
5	Starosna struktura stanovništva u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (%)	12
6	BDP/pc KS i FBiH (u KM)	15
7	Zaposlenost u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (%)	17
8	Zaposlenost u Kantonu Sarajevo po djelatnostima KD 2010 2015. (%)	18
9	Lokacijski kvocijenti djelatnosti u KS prema FBiH prema zaposlenosti, kraj 2014. i 2015. godine	19
10	Nezaposlenost u Kantonu Sarajevo po općinama 2015. (%)	20
11	Nezaposlenost prema kvalifikacionoj strukturi u Kantonu Sarajevo 2015. (%)	21
12	Obim vanjsko-trgovinske razmjene Kantona Sarajevo, 2015.	23
13	Indeksi isplata za investicije u Kantonu Sarajevo 2015/2014. (%)	25
14	Indeksi ostvarenih investicija u Kantonu Sarajevo 2015/2014. po tehničkoj strukturi	26
15	Trend kretanja vrijednosti koncentracije sumpor dioksida	87
16	Trend kretanja vrijednosti koncentracije PM10	88
17	Trend kretanja vrijednosti koncentracije NO2	89
18	Trend kretanja vrijednosti koncentracije čađi	89
19	Uporedni prikaz higijenske ispravnosti bazenskih voda po godinama	92

Pregled slika

Broj	Naziv slike	Str.
1	Gustina naseljenosti (st/km ²) po općinama Kantona Sarajevo 2015.	11